

รายงานการวิจัย

เรื่อง

การศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และเชิงวัฒนธรรมของอารย
ธรรมล้านนา (พะเยา แพร่ น่าน) และสุโขทัย (กำแพงเพชร สุโขทัย)
The potential development of Lanna (Phayao, Phrae, Nan) and
Sukhothai (Kamphaeng Phet, Sukhothai) historical heritage

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พิรมาลย์ บุญธรรม

ดร. อรอนงค์ ทองมี

ดร. โสรัจจ์ วิสุทธิแพทย์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธีรนุช ฉายศิริโชติ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จิรานุช โสภา

มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

2560

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยสวนดุสิต

รายงานการวิจัย

เรื่อง

การศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และเชิงวัฒนธรรมของอารย
ธรรมล้านนา (พะเยา แพร่ น่าน) และสุโขทัย (กำแพงเพชร สุโขทัย)

The potential development of Lanna (Phayao, Phrae, Nan) and
Sukhothai (Kamphaeng Phet, Sukhothai) historical heritage

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พิรมาลย์ บุญธรรม

ดร. อรอนงค์ ทองมี

ดร. โสรัจจ์ วิสุทธิแพทย์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธีรนุช ฉายศิริโชติ

โรงเรียนการเรือน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จิรานุช โสภา

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

2560

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยสวนดุสิต

(งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนจากงบประมาณแผ่นดินด้านการวิจัย ปีงบประมาณ 2559)

หัวข้อวิจัย	การศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และเชิงวัฒนธรรมของอารยธรรมล้านนา (พะเยา แพร่ น่าน) และสุโขทัย (กำแพงเพชร สุโขทัย)
ผู้ดำเนินการวิจัย	ผศ.ดร. พิรมาลย์ บุญธรรม, ดร. อรอนงค์ ทองมี, ดร. โสรัจจ์ วิสุทธิแพทย์, ผศ.ดร. อธิรุช ฉายศิริโชติ, ผศ.ดร. จิรานุช โสภา
หน่วยงาน	โรงเรียนการเรือน มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
ปี พ.ศ.	2560

งานวิจัยเรื่อง การศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และเชิงวัฒนธรรมของอารยธรรมล้านนา (พะเยา แพร่ น่าน) และสุโขทัย (กำแพงเพชร สุโขทัย) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของอารยธรรมล้านนา (พะเยา แพร่ น่าน) และสุโขทัย (กำแพงเพชร สุโขทัย) ใช้วิธีการวิจัยเชิงผสมที่การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้แบบประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และเชิงวัฒนธรรมของอารยธรรมและการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ด้วยแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง จากผลการวิจัย พบว่า

ศักยภาพเพื่อการรองรับการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และเชิงวัฒนธรรมของอารยธรรมล้านนา โดยมีประเด็นด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว ด้านคุณค่าและความสำคัญทางวัฒนธรรม ด้านการต้อนรับของประชาชนในท้องถิ่น และด้านการบริหารจัดการ ในพื้นที่ 5 จังหวัดเรียงลำดับจากค่าคะแนนจากมากไปน้อย ได้แก่ (1) อุทยานประวัติศาสตร์เมืองสุโขทัย (2) กว๊านพะเยา/อนุสาวรีย์พ่อขุนงำเมือง (3) พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติรามคำแหง (4) อุทยานแห่งชาติศรีสัชชนาลัย และ (5) วัดภูมินทร์ จ.น่าน ทั้งนี้ในส่วนของข้อมูลเชิงคุณภาพ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เห็นว่าแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดสุโขทัยและกำแพงเพชรนั้นเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ควรค่าแก่การอนุรักษ์ เรียนรู้ ในส่วนของการต้อนรับของประชาชนในท้องถิ่นนั้น เจ้าหน้าที่และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องตลอดจนคนในท้องถิ่นต้องการให้มีนักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยวเพิ่มมากขึ้น ซึ่งหน่วยงานในหลายภาคส่วนทั้ง การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) และองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) (อพท.) นั้นมีการรณรงค์และพัฒนาให้กลายเป็นเมืองแห่งการท่องเที่ยวทั่วทั้งจังหวัด สอดคล้องกับการบริหารจัดการของภาคส่วนจังหวัดที่เน้นการประชาสัมพันธ์และแสวงหากิจกรรมการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ๆ บนพื้นฐานของทรัพยากรที่จังหวัดมีอยู่เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจภาคการท่องเที่ยวให้ขยับตัวสูงขึ้น ส่งเสริมให้คนในชุมชนร่วมกันรักษาสิ่งแวดล้อมอีกทั้งเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนของตน

Topic of Research	Study of the potential of historical and cultural attractions of Lanna (Payao, Prae, Nan) and Sukhothai civilizations (Kampangpetch, Sukhothai)
Researchers	Asst. Prof. Piramal Buntham, Ph.D. Onanong Thongmee, Ph.D. Sorat Wisutthipaet, Ph.D. Asst. Prof. Teeranuch Chysirichote, Ph.D. Asst. Prof. Chiranut Sopha, Ph.D.
Agency	School of culinary art, Graduated School
Year	2017

Research on study of the potential of historical and cultural attractions of the Lanna (Payao, Prae, Nan) and Sukhothai civilizations (Kampangpetch, Sukhothai) aims to study the potential historical and cultural attractions that these civilizations contain. A mixed method research approach will be taken to collect quantitative data by using the potential assessment form of historical and cultural attractions of the civilizations and qualitative data collection from semi-structured interviews. The research result found that:

The potential to support tourism of historical and cultural attractions of Lanna civilization having the assessment on the ease of access attractions, facilities, environment of attractions, cultural value and significance, the hospitality of local people and management in 5 provinces was sorted in descending order which included (1) Sukhothai historical park (2) Kwan Phayao/King Ngam Meuang Monument (3) Ramkhamhaeng National Museum (4) Si Satchanalai National Park and (5) Wat Phumin, Nan province. However, in terms of qualitative data, most tourists think that attractions in the Sukhothai and Kampangphet provinces are historically significant areas which are worthy of conservation and learning. In terms of the hospitality of local people, officers and involved people, including local people, want more tourists to visit. Agencies from various sectors including the Tourism Authority of Thailand (TAT) and Special Development Area for Sustainable Tourism (Public Organization) (DAT) have promoted and developed tourism throughout the province

and have created a city of tourism according to the management of the provincial sectors focusing on public relations and the pursuit of new tourism activities. This pursuit has been based on using existing provincial resources which have stimulated the economy to move higher, encourage people in the community to protect the environment and participate in managing attractions in their own communities.

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี ผู้วิจัยได้รับความอนุเคราะห์ในการให้คำปรึกษาและให้ข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์จากผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยในการติดต่อประสานงานกับผู้วิจัยอย่างมีประสิทธิภาพเสมอมา

ขอกราบขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ตรวจสอบเครื่องมือ ให้ข้อเสนอแนะ ในการทำวิจัยครั้งนี้

สุดท้ายขอกราบขอพระคุณคณาจารย์ นักวิจัย และทุกท่านที่มีได้เอื้อนามที่ได้มีส่วนร่วมในการทำวิจัยครั้งนี้ให้เสร็จสิ้นสมบูรณ์ด้วยดี

คณะผู้วิจัย

2560

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ง
สารบัญ	จ
สารบัญตาราง	ช
สารบัญภาพ	ฅ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญ	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	5
ขอบเขตการวิจัย	5
คำจำกัดความที่ใช้ในงานวิจัย	6
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	6
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	8
ตอนที่ 1 แนวคิดเรื่องศักยภาพและการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว	8
ตอนที่ 2 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์	14
ตอนที่ 3 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	15
ตอนที่ 4 ประวัติอาณาจักรล้านนา สุโขทัย และล้านช้าง	18
ตอนที่ 5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	34
กรอบแนวคิดในการวิจัย	41
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	42
พื้นที่ใช้ในการวิจัย	42
การสำรวจทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว	43
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	44
การเก็บรวบรวมข้อมูล	44
เครื่องมือในการวิจัยและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ	44

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	46
การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล	47
สถิติที่ใช้ในการวิจัย	47
บทที่ 4 ผลการวิจัย	48
ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ	48
ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ	93
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	120
สรุปผลการวิจัย	120
อภิปรายผล	124
ข้อเสนอแนะ	125
บรรณานุกรม	126
บรรณานุกรมภาษาไทย	126
บรรณานุกรมภาษาต่างประเทศ	128
ภาคผนวก	129
ภาคผนวก ก	129
ภาคผนวก ข	136
ภาคผนวก ค	139
ประวัติคณะผู้วิจัย	142

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
4.1	ตารางแสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของ วัดศรีโคมคำ จังหวัดพะเยา	49
4.2	ตารางแสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของ วัดติโลกอาราม จังหวัดพะเยา	51
4.3	ตารางแสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของ กว๊านพะเยา/อนุสาวรีย์พ่อขุนงำเมือง	53
4.4	ตารางแสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของ หอวัฒนธรรมนิทัศน์ จังหวัดพะเยา	55
4.5	ตารางแสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของ ศูนย์วัฒนธรรมไทลื้อ จังหวัดพะเยา	57
4.6	ตารางแสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของ วัดพระธาตุจอมแจ้ง จังหวัดแพร่	60
4.7	ตารางแสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของ วัดพระธาตุช่อแฮ จังหวัดแพร่	62
4.8	ตารางแสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของ คุ้มเจ้าหลวง จังหวัดแพร่	64
4.9	ตารางแสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของ วัดพระธาตุแช่แห้ง จังหวัดแพร่	66
4.10	ตารางแสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของ วัดภูมินทร์ จังหวัดน่าน	69
4.11	ตารางแสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของ วัดพระธาตุช้างค้ำวรวิหาร จังหวัดน่าน	71
4.12	ตารางแสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของ แหล่งเตาเผาและเครื่องเคลือบบ้านบ่อสวก จังหวัดน่าน	73
4.13	ตารางแสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของ บ่อเกลือ อ.ปัว จังหวัดน่าน	75

ตารางที่		หน้า
4.14	ตารางแสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของ อุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชร (วัดพระแก้ว วัดพระธาตุ)	78
4.15	ตารางแสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของ อุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชร (วัดช้างรอบ วัดสิงห์)	80
4.16	ตารางแสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของ อุทยานประวัติศาสตร์เมืองสุโขทัย	83
4.17	ตารางแสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติรามคำแหง จังหวัดสุโขทัย	85
4.18	ตารางแสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของ อุทยานแห่งชาติศรีสัชนาลัย	88
4.19	ตารางแสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของ อุทยานแห่งชาติศรีสัชนาลัย	90
5.1	ศักยภาพเพื่อรองรับการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และ เชิงวัฒนธรรมของอารยธรรมล้านนา	121

สารบัญญภาพ

ภาพที่		หน้า
2.1	ดินแดนรอบล้านนา	19
2.2	อาณาจักรของล้านนา	32
2.3	กรอบแนวคิดในการวิจัย	41
4.1	แผนภูมิแห่งแสดงศักยภาพด้านการท่องเที่ยว จ.พะเยา	59
4.2	แผนภูมิแห่งแสดงศักยภาพด้านการท่องเที่ยว จ.แพร่	68
4.3	แผนภูมิแห่งแสดงศักยภาพด้านการท่องเที่ยว จ.น่าน	78
4.4	แผนภูมิแห่งแสดงศักยภาพด้านการท่องเที่ยว จ.กำแพงเพชร	83
4.5	แผนภูมิแห่งแสดงศักยภาพด้านการท่องเที่ยว จ.สุโขทัย	92
4.6	โบราณวัตถุ	93
4.7	อนุสาวรีย์พ่อขุนงำเมือง	94
4.8	กว๊านพะเยา	94
4.9	ป้ายบอกทางในแหล่งท่องเที่ยว	95
4.10	เมืองเวียงลอ	95
4.11	หอวัฒนธรรมนิทัศน์	96
4.12	วัดศรีโคมคำ	97
4.13	ศูนย์วัฒนธรรมไทลื้อ	98
4.14	สิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว	98
4.15	สภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว จ.แพร่	99
4.16	การจัดการแหล่งท่องเที่ยว (1)	100
4.17	การจัดการแหล่งท่องเที่ยว (2)	101
4.18	รถรางท่องเที่ยว	103
4.19	จุดบริการนักท่องเที่ยว	103
4.20	วัดภูมินทร์	103
4.21	จิตรกรรมฝาผนังวัดภูมินทร์	105
4.22	บ่อเกลือ	105
4.23	ผู้ให้ข้อมูลเมืองน่าน	106
4.24	การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเมืองน่าน	107
4.25	รถบริการนักท่องเที่ยว	107

4.26	อุทยานแห่งชาติดอยเสมอดาว	108
4.27	อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย (1)	109
4.28	อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย (2)	113
4.29	อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย (3)	113
4.30	ความสะอาดและการบริหารจัดการพื้นที่	116
4.31	อุทยานแห่งประวัติศาสตร์กำแพงเพชร	117

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของการวิจัย

การท่องเที่ยวได้รับการยอมรับว่าเป็นเครื่องมือที่สำคัญ ในการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลง ประเทศ จากการทำนานานาประเทศ มีความเข้าใจและความตระหนักต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว เพิ่มขึ้น ทำให้สามารถพัฒนาการท่องเที่ยวที่นำไปสู่การสร้างรายได้ รวมทั้งการนำไปสู่การอนุรักษ์ มรดกทางวัฒนธรรม และธรรมชาติได้ ซึ่งองค์การการท่องเที่ยวโลก (United Nations World Tourism Organization –UNWTO) และองค์การระหว่างประเทศต่างยอมรับว่าการท่องเที่ยวเป็น ภาคอุตสาหกรรมสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและช่วยให้ประเทศบรรลุเป้าหมายทางสังคม วัฒนธรรมและเศรษฐกิจได้ (กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2557)

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2557) การท่องเที่ยวในประเทศไทยได้มีพัฒนาการมาตั้งแต่ พ.ศ. 2467 สมัยพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระกำแพงเพชรอัครโยธิน ครั้งทรงดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการรถไฟ ซึ่งในครั้งนั้นการท่องเที่ยวในประเทศไทย ยังเป็นการท่องเที่ยวเพื่อชมธรรมชาติและ สถานที่ราชการ หรือสถานที่สำคัญที่ทางชาวต่างประเทศ ที่เข้ามาในประเทศไทยสร้างขึ้นแต่เมื่อ ประมาณ 10 ปี ที่ผ่านมาทางองค์การการท่องเที่ยวโลก ได้มีการกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวที่สำคัญ คือ

การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ (Historical tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวไปยัง แหล่งท่องเที่ยวทางโบราณคดี และประวัติศาสตร์ เพื่อชื่นชมและเพลิดเพลินในสถานที่ท่องเที่ยวได้ ความรู้มีความเข้าใจต่อประวัติศาสตร์และโบราณคดี ในท้องถิ่นพื้นฐานของความรับผิดชอบและมี จิตสำนึกต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าของสภาพแวดล้อมโดยที่ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการการท่องเที่ยว (สำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว, 2557)

การท่องเที่ยวงานชมวัฒนธรรมและประเพณี (Cultural and traditional tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยว เพื่อชมงานประเพณีที่ชาวบ้านในท้องถิ่นนั้นจัดขึ้น ได้รับความเพลิดเพลินตื่นตา ตื่นใจในสุนทรีย์ศิลปะเพื่อศึกษาความเชื่อ การยอมรับนับถือ การเคารพพิธีกรรม และได้รับความรู้มี ความเข้าใจต่อสภาพสังคมและวัฒนธรรม มีประสบการณ์ใหม่ เพิ่มขึ้นบนพื้นฐานของความรับผิดชอบ และมีจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อมและมรดกทางวัฒนธรรมโดยประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวชมวิถีชีวิตในชนบท (Rural tourism /village tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวในหมู่บ้าน ชนบทที่มีลักษณะวิถีชีวิต และผลงานสร้างสรรค์ที่มีเอกลักษณ์พิเศษมีความโดดเด่นเพื่อความเพลิดเพลินได้ความรู้ดูผลงานสร้างสรรค์และภูมิปัญญาพื้นบ้าน มีความเข้าใจในวัฒนธรรมท้องถิ่น บนพื้นฐานของความรับผิดชอบและมีจิตสำนึกต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรม และคุณค่าของสภาพแวดล้อม โดยประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการการท่องเที่ยว

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม (2557) ได้อธิบายว่า การท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม ว่ามีความคล้ายคลึงกับการท่องเที่ยวเพื่อสัมผัสชาติพันธุ์ และวัฒนธรรมพื้นถิ่น โดยการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมให้ความสำคัญต่อการสัมผัสวัฒนธรรม ซึ่งมีสภาพเป็นวัตถุหรือการแสดง ในขณะที่การท่องเที่ยวเพื่อสัมผัสชาติพันธุ์และวัฒนธรรมพื้นถิ่น ให้ความสำคัญกับการสัมผัสวัฒนธรรม โดยผ่านวิถีชีวิตมนุษย์ซึ่งเป็นผู้สร้างวัฒนธรรม

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2557) ได้อธิบายว่า แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม (Cultural attraction) นั้น เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณค่าทาง ศิลปะและขนบธรรมเนียมประเพณีที่บรรพบุรุษได้สร้างสมและถ่ายทอดเป็นมรดกสืบทอดกันมา แหล่งท่องเที่ยวประเภทนี้ประกอบด้วย งานประเพณีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คน การแสดงศิลปวัฒนธรรม สินค้าพื้นเมือง การแต่งกาย ภาษา และชนเผ่า

อารยธรรม คือ ความเจริญด้านวัฒนธรรมในลักษณะของสังคมเมือง คำว่า Civilization มีรากศัพท์มาจากคำว่า Civitas ในภาษาละติน มีความหมายว่า “เมืองใหญ่” หรือ “นคร” ดังนั้น สังคมที่มาอารยธรรม หมายถึง สังคมที่มีความเจริญก้าวหน้าแบบสังคมเมือง เป็นความเจริญรุ่งเรืองที่มีการประสานความร่วมมือระหว่างสมาชิกในสังคม สังคมเมืองมีโครงสร้างของสังคมที่เป็นระบบ และมีสมาชิกที่มีความสามารถ ตลอดจนสร้างความเจริญก้าวหน้าให้แก่สังคมอยู่เสมอ (สำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว, 2557)

อารยธรรม เป็นพัฒนาการความเจริญที่มีรากฐานมาจากวัฒนธรรมที่หลากหลาย อารยธรรมสำคัญของมนุษย์ อารยธรรมของแต่ละกลุ่มชนอาจพัฒนาจากวัฒนธรรมที่มีอยู่ภายในสังคมของตนได้ โดยอิสระ หรือเกิดจากการยืมและดัดแปลงอารยธรรมของสังคมอื่น เช่น ชาวสุเมเรียน ซึ่งเป็นชนชาติที่มีความเจริญรุ่งแรกในเมโสโปเตเมีย สามารถพัฒนาวัฒนธรรมขั้นสูงขึ้นภายในสังคมของตนเองได้ กลายเป็นรากฐานของอารยธรรมตะวันตก สำหรับประเทศไทยนั้นมีแหล่งอารยธรรมที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญได้แก่ อารยธรรมสุโขทัย และอารยธรรมล้านนาตะวันออก

อารยธรรมสุโขทัย ภาคเหนือตอนล่างเคยเป็นจุดผ่านระหว่างเมืองเหนือ-ใต้ ตะวันออก-ตะวันตก จึงมีการติดต่อกับโลกภายนอก ทำให้บ้านเมืองเกิดความเจริญเปลี่ยนจากสังคมหมู่บ้านเป็นสังคมเมือง ในช่วงต้นอาณาจักรสุโขทัยนั้นได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมขอมซึ่งคงเป็นวัฒนธรรมระลอกเดียวกันกับที่ลพบุรีได้รับในช่วงปลายสมัย ซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อชนชั้นปกครองของสุโขทัยในสมัยนั้น ยุคสมัยสุโขทัยได้เริ่มต้นขึ้นเมื่อพ่อขุนศรีอินทราทิตย์ประกาศตั้งกรุงสุโขทัยเป็นอิสระจากขอม

สุโขทัยเป็นศูนย์กลางแห่งอำนาจโดยสมบูรณ์แล้วนั้น มีการสร้างเมืองเป็นผังรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า มีการระบุไว้ในศิลาจารึกหลักที่ 1 ว่า “รอบเมืองสุโขทัยนี้ ตรีบูรได้สามพันสี่ร้อยวา” ตรีบูร หมายถึง กำแพงเมือง 3 ชั้น และยังอาจมีความหมายเชิงสัญลักษณ์อันศักดิ์สิทธิ์ คือเป็นเมืองสวรรค์ในชั้น ดาวดึงส์ซึ่งอยู่บนยอดเขาพระสุเมรุ โดยมีวัดพระศรีมหาธาตุสุโขทัย ที่มีเจดีย์ทรงยอดดอกบัวตูมเป็นประธานของวัด เป็นศูนย์กลางความศักดิ์สิทธิ์ของราชอาณาจักรนี้ กำแพงเมืองสามชั้นนี้นอกจากจะมีไว้เพื่อเป็นแนวป้องกันข้าศึก ยังใช้ประโยชน์ในการกักเก็บและระบายน้ำ (ดุจฤดี คงสุวรรณ, 2557)

อาณาจักรสุโขทัย การก่อตั้งกรุงสุโขทัย อาณาจักรสุโขทัยก่อตั้งขึ้นประมาณ พ.ศ. 1780 พ่อขุนศรีอินทราทิตย์ ทรงพระนามเดิมว่า พ่อขุนบางกลางหาว ทรงสถาปนาสุโขทัยขึ้นมา สร้างความเป็นปึกแผ่นให้กับชนชาติไทย โดยขยายเขตการปกครองออกไปอย่างกว้างขวาง สุโขทัยเป็นราชอาณาจักรของชาติไทย อยู่ประมาณ 200 ปี จึงถูกรวมเข้าเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรอยุธยาเมื่อ พ.ศ. 1981

อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยและที่ศรีสัชนาลัย ยังคงมีร่องรอยแห่งอารยธรรมทางสังคม งานศิลปะ และสถาปัตยกรรมทรงคุณค่าหลงเหลืออยู่อย่างครบถ้วน จนได้รับการยกย่องให้เป็นมรดกโลก ร่วมกับอุทยานประวัติศาสตร์ที่กำแพงเพชรและศรีสัชนาลัยภายใต้ชื่อว่า “เมืองประวัติศาสตร์สุโขทัย และเมืองบริวาร” (Historic town of Sukhothai and associated historic towns) สร้างความสุข ความภาคภูมิใจให้กับชาวไทย ดังความหมาย “รุ่งอรุณแห่งความสุข” ที่มาจากรูปเมืองสุโขทัยนั่นเอง สุโขทัยจึงเป็นดินแดนแห่งความทรงจำเป็นดินแดนแห่งความภาคภูมิใจของคนไทยทั้งชาติที่จะลืมเลือนเสียมิได้เป็นอันขาดสุโขทัยเป็นดินแดนแห่งความทรงจำถึงอดีตกาลแห่งความภาคภูมิใจของคนไทยในความสำคัญที่เป็นราชธานีแห่งแรกของไทยและมีอาณาเขตกว้างใหญ่ไพศาลที่สุดเป็นดินแดนของมหाराของค์แรกของไทยกษัตริย์พระองค์แรกทรงผนวชในบวรพุทธศาสนาเป็นจุดกำเนิดลายสือไทย และวรรณคดีเล่มแรกของไทย คือ “ไตรภูมิพระร่วง” เป็นแหล่งกำเนิดอุตสาหกรรมชิ้นแรก “ขามสังคโลก”

ในจังหวัดสุโขทัย ส่วนใหญ่สืบเชื้อสายมาจากชาวไทยดั้งเดิมที่อาศัยอยู่ในดินแดนนี้มานานมาแล้ว โดยมีวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ตลอดจนสำเนียงภาษาพูดเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) 2557 และอาณาจักรสุโขทัยนั้น ยังมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สำคัญ คือ อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย ศรีสัชนาลัย และกำแพงเพชร ในปัจจุบันได้รับการอนุรักษ์และพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้และแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของประเทศ (ศูนย์ข้อมูลมรดกโลก กระทรวงวัฒนธรรม, 2557)

อารยธรรมล้านนา ในราวพุทธศตวรรษที่ 17 มีหัวหน้าเผ่าหนึ่งชื่อ ลวจักราช ปกครองดินแดนภาคเหนือตอนบนบริเวณรอยต่อระหว่างประเทศไทย จีน พม่า และลาวในปัจจุบัน เผ่านี้สืบราชวงศ์ลงมาจนถึงพระเจ้ามังราย และเคยครองเมืองเงินยาง (เชียงใหม่) มาก่อนที่จะลงมายึดเมืองหริภุญไชย ในปี พ.ศ.1836 พระองค์ประทับอยู่ประมาณ 2 ปี ก่อนที่จะไปสร้างเวียงกุมกาม แล้วจึงมาสร้างเมือง

เชียงใหม่ในปี พ.ศ.1839 โดยมีชื่อเรียกว่า “พิงครัฐ” มีอาณาเขตอยู่ภาคเหนือตอนบน บริเวณเชิงดอยสุเทพ ต้นน้ำจากดอยไหลล้อมรอบตัวเมืองก่อนที่จะไหลไปรวมกับแม่น้ำปิง และเคยมีอาณาเขตลงมาถึงเมือง น่าน เมืองแพร่ และศรีสัชชนาลัยไว้ได้ช่วงระยะเวลาหนึ่งด้วย การสร้างเมืองครั้งนี้มีผู้ร่วมปรึกษาด้วยคือ พ่อขุนรามคำแหงแห่งเมืองสุโขทัย และพระยารำเมืองแห่งเมืองพะเยา โดยมีชาวเผ่า ลื้อ ลัวะ ลาว ไต ม่านเม็ง เป็นกลุ่มชนที่รวมตัวกันอยู่ภายในอาณาจักรล้านนาขณะนั้น ดุจฤดี คงสุวรรณ (2557)

วรรณภา คำปนบุต (2557) กล่าวว่า เมืองสำคัญของล้านนาซึ่งตั้งอยู่ตามที่ราบระหว่างหุบเขา สามารถแบ่งตามสภาพทางภูมิศาสตร์และความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่คือ

กลุ่มเมืองล้านนาตะวันตก ประกอบไปด้วย เชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง เชียงราย และพะเยา โดยเมืองดังกล่าวจะกระจายกันไปอยู่บนที่ราบ 3 แห่ง คือ แอ่งเชียงใหม่ลำพูน แอ่งเชียงรายพะเยา และแอ่งลำปาง แต่เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวนี้ได้ถูกผนวกเข้าด้วยกันนับตั้งแต่สมัยราชวงศ์มังราย เป็นต้นมา จึงทำให้มีประวัติความเป็นมาที่ร่วมสมัยกัน และพอมารถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์เป็นราชธานีของสยามประเทศ ล้านนาได้อยู่ภายใต้การปกครองของสยามและอยู่ในช่วงฟื้นฟูล้านนา หรือที่เรียกกันว่า ยุค “เก็บผักใส่ซ้า เก็บข้าใส่เมือง” โดยมีเจ้านายในเชื้อสายตระกูลเจ้าเจ็ดตนแยกกันออกไปปกครองในแต่ละเมือง จึงทำให้มีความสัมพันธ์ระหว่างกันตั้งแต่ราชวงศ์มังรายจนกระทั่งถึงเจ้านายในเชื้อสายเจ้าเจ็ดตน ดังนั้นกลุ่มเมืองนี้จึงมีพื้นฐานความเป็นอยู่ ประเพณี ศาสนา ความเชื่อและศิลปวัฒนธรรมที่มีความคล้ายคลึงและใกล้เคียงกันมาก โดยมีศูนย์กลางสำคัญของอาณาจักรตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันอยู่ในที่ราบลุ่มแม่น้ำปิง คือ เมืองเชียงใหม่

กลุ่มเมืองล้านนาตะวันออก ที่ประกอบไปด้วยเมืองแพร่ น่าน ซึ่งตั้งอยู่บนที่ราบสองแห่งด้วยกัน คือ แอ่งแพร่และแอ่งน่านตามลำดับ ทั้งสองเมืองตั้งอยู่บนพื้นที่ราบขนาดเล็กและมีประวัติความเป็นมาที่คล้ายคลึงกัน นั่นคือ ในสมัยแรกเริ่มต่างมีฐานะเป็นรัฐอิสระมีราชวงศ์ของตนเองและมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับอาณาจักรสุโขทัย และได้ถูกผนวกดินแดนเข้ากับอาณาจักรล้านนาในสมัยพระเจ้าติโลกราช ฉะนั้นจึงไม่ค่อยผูกพันกับเมืองเชียงใหม่ซึ่งเป็นศูนย์กลางสำคัญของอาณาจักรล้านนา ครั้นถึงในสมัยฟื้นฟูล้านนาซึ่งอยู่ร่วมสมัยกันกับกรุงรัตนโกสินทร์ เจ้าผู้ครองเมืองน่านและเมืองแพร่ต่างก็มีเจ้าผู้ครองนครอยู่คนละสายกับเจ้านายในตระกูลเจ้าเจ็ดตน

ความสัมพันธ์กับล้านนา และอาณาจักรพะเยา เป็นไมตรีกันตลอดมา ความสัมพันธ์กับอาณาจักรมอญ มอญสวามีภักดีต่อสุโขทัย ในสมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราช เพราะทรงสนับสนุนมะกะโทราชบุตรเขยเป็นกษัตริย์ ความสัมพันธ์กับอาณาจักรนครศรีธรรมราช สุโขทัยรับเอาพุทธศาสนานิกายเถรวาทลัทธิลังกาวงศ์ มาจากลังกา โดยผ่านเมืองนครศรีธรรมราชความสัมพันธ์กับลังกา สุโขทัยมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับลังกา ลังกาได้ถวายพระ พุทธสืหิงค์แก่สุโขทัย

การท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญมากต่อเศรษฐกิจของประเทศไทย ทำให้เกิดการลงทุน การจ้างงาน ก่อให้เกิดการกระจายรายได้ไปสู่ประชาชนกลุ่มต่างๆ ทั้งในเมืองและในชนบทอย่างกว้างขวาง ทั้งยังเป็นช่องทางเผยแพร่และแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม ทั้งยังมีผลดีทางด้านกายภาพ คือ ทำให้มีการพัฒนาสาธารณูปโภคสาธารณูปการ สิ่งอำนวยความสะดวก สภาพภูมิทัศน์ในแหล่งท่องเที่ยวเพื่อตอบสนองกระบวนทัศน์การพัฒนาประเทศที่มุ่งไปสู่ “สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน” สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (2557)

สำหรับภาคเหนือ ซึ่งมีศักยภาพการท่องเที่ยวที่สูงมาก เนื่องจากมีแหล่งท่องเที่ยวที่มีความหลากหลาย ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แหล่งอารยธรรมล้านนา สังคมวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ ทำให้ภาคเหนือเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของประเทศ การท่องเที่ยวในกลุ่มเส้นทางอารยธรรมล้านนา โดยนำความโดดเด่นของอารยธรรมล้านนามาสร้างเป็นจุดขายสำคัญด้านการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และเชิงวัฒนธรรม

จากหลักการและเหตุผลที่สำคัญดังกล่าว จึงได้ดำเนินการศึกษา การศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และเชิงวัฒนธรรมของอารยธรรมล้านนาตะวันออกและสุโขทัย โดยการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และเชิงวัฒนธรรมนั้นได้เน้นไปที่ อัตลักษณ์ ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมท้องถิ่นขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของอารยธรรมล้านนา (พะเยา แพร่ น่าน) และสุโขทัย (กำแพงเพชร สุโขทัย)

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

จะดำเนินการศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของอารยธรรมล้านนา (พะเยา แพร่ น่าน) และสุโขทัย (กำแพงเพชร สุโขทัย) ที่ครอบคลุมเนื้อหาในการประเมิน

- 1) ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว
- 2) สิ่งอำนวยความสะดวก
- 3) สภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว
- 4) คุณค่าและความสำคัญทางวัฒนธรรม

5) การต้อนรับของประชาชนในท้องถิ่น

6) การบริหารจัดการ

2. ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่การวิจัย 5 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดพะเยา แพร่ น่าน กำแพงเพชร และสุโขทัย

คำจำกัดความที่ใช้ในงานวิจัย

การพัฒนาการท่องเที่ยว (Tourism development) หมายถึง การพัฒนาการท่องเที่ยวที่มีผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมไปด้วยกัน โดยมีชุมชนและสังคมได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน

ศักยภาพการท่องเที่ยว หมายถึง ทรัพยากรทางวัฒนธรรมและประเพณี ทางธรรมชาติ รวมถึงบริการอื่นๆ ที่ตอบสนองการท่องเที่ยวในพื้นที่อารยธรรมล้านนา สุโขทัย

แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ (Historical attraction) หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญกับคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ โบราณสถาน โบราณวัตถุ รวมถึงเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นทางประวัติศาสตร์ ได้แก่ ชุมชนโบราณ วัด พิพิธภัณฑสถาน และสิ่งก่อสร้างและสถาปัตยกรรม

อารยธรรมล้านนา หมายถึง ความเจริญทางวัฒนธรรมของอาณาจักรล้านนา ซึ่งอยู่ทางภาคเหนือของประเทศไทย ซึ่งประกอบไปด้วยจังหวัด พะเยา แพร่ และน่าน

อารยธรรมสุโขทัย หมายถึง ความเจริญทางวัฒนธรรมของอาณาจักรสุโขทัย ซึ่งประกอบไปด้วยจังหวัดกำแพงเพชร และสุโขทัย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ด้านวิชาการ

1) ได้องค์ความรู้ใหม่ด้านศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และเชิงวัฒนธรรมในที่เป็นอัตลักษณ์ ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมท้องถิ่น

2) ได้แนวทางที่เป็นองค์ความรู้ใหม่ในการสร้างมูลค่าเพิ่มด้านเศรษฐกิจการท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และเชิงวัฒนธรรมของอารยธรรมล้านนาและสุโขทัยที่เป็นอัตลักษณ์ ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมท้องถิ่น

2. ด้านเศรษฐกิจ/พาณิชย์

ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับล้านนา ตะวันออก และสุโขทัย ที่ครอบคลุมเนื้อหาในด้านอัตลักษณ์ ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมท้องถิ่นเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการดำเนินการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์อารยธรรมล้านนาและสุโขทัย ทำให้เกิดเส้นทางท่องเที่ยวใหม่ที่ให้มีการพัฒนาทางเศรษฐกิจ เช่น การลงทุนพัฒนาที่พักแรม โรงแรม รีสอร์ท ร้านอาหาร สิ่งอำนวยความสะดวก ทำให้เกิดการสร้างอาชีพ และรายได้ให้เกิดขึ้นได้ในสังคม อันจะส่งผลให้เกิดการกระจายตัวของระบบเศรษฐกิจดีขึ้น

3. หน่วยงานที่นำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.)
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยสำนักงานประจำจังหวัด พะเยา แพร่ น่าน กำแพงเพชรและสุโขทัย
- โรงแรม รีสอร์ท ร้านอาหาร
- บริษัทนำเที่ยว ได้องค์ความรู้ปัจจุบันที่เป็นศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และเชิงวัฒนธรรมของอารยธรรมล้านนาและสุโขทัย
- มหาวิทยาลัย สถาบันการศึกษา
- สมาคมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
- สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.)

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง “การศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และเชิงวัฒนธรรมของอารยธรรมล้านนา (พะเยา แพร่ น่าน) และสุโขทัย (กำแพงเพชร สุโขทัย)” มีเอกสารและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ดังนี้

ตอนที่ 1 แนวคิดเรื่องศักยภาพและการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว

ตอนที่ 2 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์

ตอนที่ 3 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ตอนที่ 4 ประวัติอาณาจักรล้านนา สุโขทัย และล้านช้าง

ตอนที่ 5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ตอนที่ 1 แนวคิดเรื่องศักยภาพและการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว

แนวคิดเรื่องศักยภาพ

ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว แต่ละแหล่งมีความแตกต่างกันออกไป ศักยภาพในที่นี้หมายถึงความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวในด้านต่างๆ ที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาและปรับปรุงให้ดีขึ้นกว่าเดิม ซึ่งยังรวมถึงความน่าสนใจของท้องถิ่นนั้นๆ ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความสนใจและตัดสินใจมาเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวนั้น

ความหมายของคำว่า “ศักยภาพ” คำว่า “ศักยภาพ” ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Potential ตามความหมายของรูปศัพท์แปลว่า “ภาวะแฝงอำนาจหรือคุณสมบัติที่มีแฝงอยู่ในสิ่งต่างๆ อาจทำให้ พัฒนาหรือทำให้ปรากฏเป็นสิ่งที่ประจักษ์ได้..” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2542) และได้มีผู้เชี่ยวชาญ รวมทั้งนักวิชาการกล่าวถึงความหมายของศักยภาพไว้ในลักษณะที่สอดคล้องกัน อาทิเช่น

สุภาภรณ์ หาญทอง (2543, หน้า 59) ได้นิยาม “ศักยภาพ” ว่าเป็นความสามารถหรือความพร้อมในสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่เอื้ออำนวยต่อการจัดการ ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงการพัฒนา และการปรับปรุงใดๆ ฉะนั้นแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งจึงมีศักยภาพแตกต่างกันตามความมุ่งหวังหรือวัตถุประสงค์ของการจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพสูงจะถูกจัดการเป็นลำดับแรก ดังนั้นการกำหนดปัจจัยการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ มีการใช้

เครื่องมือที่เหมาะสมและน่าเชื่อถือ เพื่อจะนำไปใช้ประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างแม่นยำ และแหล่งท่องเที่ยวเหล่านั้น มีการจัดการที่เหมาะสมต่อไป

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (2545, หน้า 66) กล่าวว่า ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยววิเคราะห์ได้จากความดึงดูดใจของสถานที่ สิ่งอำนวยความสะดวก การเข้าถึงสถานที่ รวมถึงภาพพจน์ต่างๆ เช่น ความมีชื่อเสียง ความสวยงาม ความมีเอกลักษณ์เฉพาะ ความสะอาด ความปลอดภัย โอกาสในการเรียนรู้และเพิ่มประสบการณ์ เป็นต้น

การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว

ในการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเหล่านั้น แต่ละประเภทมีการประเมินที่ต่างกัน ขึ้นอยู่กับประเภทของสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ โดย วิวัฒน์ ชัยบุญญภักดี (2529, หน้า 59) ได้เสนอหลักเกณฑ์การพิจารณาและการกำหนดศักยภาพหรือ ความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวไว้ดังนี้

1. คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ ความสวยงาม ลักษณะเด่นในตัวเองความเก่าแก่ทางประวัติศาสตร์ ความสำคัญทางลัทธิ และศาสนา บรรยากาศสภาพภูมิทัศน์ทางธรรมชาติและวิถีชีวิต

2. ความสะดวกในการเข้าถึง ได้แก่ สภาพของเส้นทางท่องเที่ยวลักษณะการเดินทางระยะเวลาจากตัวเมืองไปยังแหล่งท่องเที่ยว

3. สิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ ที่พักแรม ร้านอาหาร เครื่องดื่ม สถานบริการ ต่างๆ ระบบไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ และการรักษาความปลอดภัย

4. สภาพแวดล้อม ได้แก่ สภาพทางกายภาพ สภาพอากาศระบบนิเวศ และสภาพอื่นๆ ของแหล่งท่องเที่ยว

5. ข้อจำกัดในการรองรับนักท่องเที่ยว ได้แก่ ข้อจำกัดด้านพื้นที่ ข้อจำกัดทางด้านบริการสาธารณูปโภคปัญหา ความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว

6. ความมีชื่อเสียงในปัจจุบัน ได้แก่ ความเป็นที่รู้จักของแหล่งท่องเที่ยวและจำนวนนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว

ในการท่องเที่ยวเหล่านั้น ต้องให้ความสำคัญกับขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ที่เหมาะสมกับแหล่งท่องเที่ยว ดังนี้

1. ขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ในด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพตามธรรมชาติ (Physical carrying capacity) หมายถึง ระดับนักท่องเที่ยวสูงสุดที่ไม่ทำลายสภาพแวดล้อมทางกายภาพตามธรรมชาติ และมนุษย์สร้างขึ้นรวมถึงระดับความอึดตัวของสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการนักท่องเที่ยวในพื้นที่

2. ขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ในด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental carrying capacity) หมายถึง ระดับนักท่องเที่ยวสูงสุดที่ไม่ทำลายสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศได้แก่ระบบนิเวศ คุณภาพน้ำอากาศ รวมถึงการทิ้งสิ่งปฏิกูลและการกำจัดขยะมูลฝอย

3. ขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ในด้านสังคม (Social carrying capacity) หมายถึง ปริมาณนักท่องเที่ยวสูงสุดที่จะไม่ทำให้ความสนุกสนานและความประทับใจของนักท่องเที่ยวจางหายไปเมื่อมีการขยายตัวของนักท่องเที่ยว รวมถึงระดับสูงสุดที่จะไม่ทำให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนท้องถิ่นจนเกิดความไม่พอใจ

4. ขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ในด้านเศรษฐกิจ (Economic carrying capacity) หมายถึงระดับการพัฒนาที่ระบบเศรษฐกิจดำเนินต่อไปได้อย่างเหมาะสมโดยไม่เกิดปัญหาความขัดแย้งของสมาชิกในสังคม ไม่กระทบต่อการลงทุนและการดำรงชีพของประชากร

บุปผา วงษ์พันธุ์ทา (2544 หน้า 24-25) ได้กล่าวถึง หลักเกณฑ์ในการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว จะต้องพิจารณาจากองค์ประกอบ 4 ประการ คือ

1. ความปรารถนาของผู้เที่ยว
2. ความสามารถในการใช้บริการของนักท่องเที่ยว
3. ความสะดวกในการเดินทางและการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว
4. ความสามารถที่จะรับได้ของพื้นที่

ไบเฟิร์น วงษ์บัวงาม และमुखसुदा พูลสวัสดิ์ (2556, หน้า 22) ได้ให้แนวคิดการจัดศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว มีการพิจารณาองค์ประกอบดังนี้

1. คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว หมายถึง สาระที่เป็นแก่นแท้จริงของแหล่งท่องเที่ยวเป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวและเป็นสิ่งตอบสนองความสนใจหรือความต้องการของนักท่องเที่ยว ลักษณะคุณค่าเหล่านี้ แต่ละแหล่งท่องเที่ยวจะมีมาก น้อยไม่เท่ากัน เช่น ชายทะเลที่มีภูมิทัศน์ธรรมชาติ หรือพบได้ง่าย เป็นต้น

2. ความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยว หมายถึง สิ่งหรือส่วนประกอบของสถานที่ที่จะต้อนรับนักท่องเที่ยว หรือช่วยในการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวที่เลือกเดินทางมาสู่แหล่งท่องเที่ยว แม้ความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวจะไม่ใช่อะไรดึงดูดใจหรือตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว แต่ความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวมีอิทธิพลในการตัดสินใจเลือกเดินทาง ประกอบด้วยองค์ประกอบต่อไปนี้

2.1 สภาพการเข้าถึง หมายถึง สภาพการคมนาคมไปสู่แหล่งท่องเที่ยวที่มีความสะดวกสบาย เหมาะกับการเดินทางท่องเที่ยวมากน้อยเพียงใด พิจารณาระยะทางจากจุดศูนย์กลางการท่องเที่ยวมาสู่แหล่งท่องเที่ยว เช่น โดยรถยนต์ส่วนตัว รถโดยสารประจำทาง เป็นต้น สภาพ

เส้นทางที่เอื้ออำนวยต่อการเดินทาง เช่น ถนนคอนกรีต ทางลาดยาง ถนนลูกรัง ถ้าเส้นทางน้ำต้องใช้เรือหรือแพ เป็นต้น

2.2 สิ่งอำนวยความสะดวก หมายถึง สิ่งบริการขั้นพื้นฐานต่างๆ ที่จำเป็นต่อการท่องเที่ยวระบบสาธารณสุขปโภคที่มีอยู่ในแหล่งท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวสามารถใช้ได้อย่างสะดวกสบายมากน้อยเพียงใดเช่นสถานที่พัก ร้านอาหารและเครื่องดื่ม สถานที่เรีงรมย์ สถานบริการอื่นๆ ระบบไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์สถานพยาบาล สถานีตำรวจ ระบบรักษาความปลอดภัย เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ต้องพิจารณาทั้งด้านปริมาณและคุณภาพควบคู่กันไป ถ้าแหล่งท่องเที่ยวนั้น ไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกครบถ้วน ก็จะพิจารณาถึงความสะดวกและความใกล้เคียง ที่จะไปใช้บริการจากแหล่งชุมชนใกล้เคียงมากน้อยเพียงใด

2.3 สภาพแวดล้อม หมายถึง สิ่งรอบตัวของแหล่งท่องเที่ยว ตั้งแต่สภาพทางภูมิศาสตร์ ระบบนิเวศ สภาพอื่นๆเช่น สภาพกายภาพ สภาพอากาศ กลิ่น เสียง ชุ่นหรือใสสะอาด รวมทั้งความสะดวกอื่นๆ บริเวณแหล่งท่องเที่ยวและบริเวณข้างเคียง หากสภาพแวดล้อมเกิดเป็นปัญหาห้อมส่งผลให้แหล่งท่องเที่ยวเกิดสภาพเสื่อมโทรม ลดคุณค่า และลดความประทับใจต่อนักท่องเที่ยว

2.4 ข้อจำกัดในการรองรับนักท่องเที่ยว หมายถึง อุปสรรคหรือสิ่งกีดขวางในการใช้สถานที่แหล่งนั้น เป็นแหล่งท่องเที่ยว เช่น ข้อจำกัดด้านพื้นที่ที่ไม่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวครั้งละมากๆ ได้ เนื่องจากสถานที่พักและการบริการการท่องเที่ยวไม่เพียงพอ

2.5 การบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว หมายถึง มาตรการหรือการดำเนินการด้านการท่องเที่ยวในรูปแบบของการจัดบุคลากรด้านการท่องเที่ยว ระบบการให้ความรู้ การสื่อความหมาย การโฆษณาประชาสัมพันธ์

สมชาย เลี้ยงพรพรรณ (2547, หน้า 76) ได้เพิ่มเติมในส่วนของการประเมินศักยภาพว่าควรเสริมด้านการตอบรับของประชาชนในท้องถิ่น ซึ่งประกอบด้วย

- การต้อนรับนักท่องเที่ยว กล่าวคือ ประชาชนในท้องถิ่นหรือชุมชนยินดีต้อนรับนักท่องเที่ยวด้วยความเต็มใจ
- การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของแหล่งท่องเที่ยว กล่าวคือ มีส่วนร่วมในกระบวนการคิด ตัดสินใจ วางแผน และ เข้าร่วมในทุกกิจกรรม
- การรักษาเอกลักษณ์ของคนในชุมชน กล่าวคือ คนในชุมชนส่วนใหญ่ยังคงรักษาความเป็นเอกลักษณ์ในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมดั้งเดิมไว้อย่างเหนียวแน่น
- การได้รับประโยชน์ของคนในชุมชนจากแหล่งท่องเที่ยว

ในการพิจารณาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2557, หน้า 1-4) มีเกณฑ์ในการพิจารณาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว ดังนี้

องค์ประกอบพื้นฐานสำหรับประเมินมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ โดยประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 3 ด้านได้แก่

องค์ประกอบที่ 1 ศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว หมายถึง การที่แหล่งท่องเที่ยวมีจุดดึงดูดความสนใจหรือมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ซึ่งสามารถสร้างความประทับใจและความพึงพอใจให้แก่นักท่องเที่ยว เช่น ความโดดเด่นและความเป็นเอกลักษณ์ ความงดงามทางสถาปัตยกรรมและศิลปกรรม รวมถึงความมีชื่อเสียงและความเป็นที่ยอมรับทางประวัติศาสตร์และภูมิปัญญาอันชาญฉลาดของคนในอดีต อีกทั้งศักยภาพทางกายภาพและการจัดกิจกรรมด้านการท่องเที่ยว ได้แก่ การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ความปลอดภัย และความหลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยว ก็เป็นอีกส่วนหนึ่งที่มีความสำคัญในการดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเข้าไปเยือนแหล่งท่องเที่ยวอีกด้วย

สำหรับองค์ประกอบด้านศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ มีหลักเกณฑ์ในการพิจารณา 2 ด้าน ได้แก่

1.1. คุณค่าทางประวัติศาสตร์ ประกอบด้วย 8 ดัชนีชี้วัด

- ความสำคัญทางประวัติศาสตร์
- หลักฐานทางโบราณคดี
- ความเป็นเอกลักษณ์ของยุคสมัย
- ความเป็นเอกลักษณ์ทางกายภาพของแหล่งประวัติศาสตร์
- ความสมบูรณ์และความสวยงามทางสถาปัตยกรรม
- ความสมบูรณ์และความสวยงามทางศิลปกรรม
- ความมีชื่อเสียงและความเป็นที่ยอมรับของแหล่งประวัติศาสตร์
- ความผูกพันต่อท้องถิ่น

1.2 ศักยภาพทางกายภาพและการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว ประกอบด้วย 4 ดัชนีชี้วัด

ได้แก่

- การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว
- ความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยว
- ความหลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยว
- ความต่อเนื่องของการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว

องค์ประกอบที่ 2 ศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว หมายถึง องค์ประกอบต่างๆ ที่มีส่วนช่วยส่งเสริมแหล่งประวัติศาสตร์นั้นๆ ให้มีความสำคัญ และมีความเหมาะสมในการจัดการท่องเที่ยว ตัวอย่างเช่น แหล่งประวัติศาสตร์อาจมีความดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยวสูง แต่มีข้อจำกัดสูงในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน ทำให้นักท่องเที่ยวไม่นิยมเข้าไปท่องเที่ยว ส่งผลให้ศักยภาพในการจัดการด้านการท่องเที่ยวลดลงไปด้วย สำหรับศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว มีหลักเกณฑ์ในการพิจารณา 2 ด้าน ได้แก่

- ศักยภาพในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน
- ศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวจากปัจจัยภายนอก

องค์ประกอบที่ 3 การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว หมายถึง ความสามารถในการควบคุม ดูแลการดำเนินงาน การจัดการแหล่งท่องเที่ยว โดยมีองค์ประกอบที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

- ด้านการจัดการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดความยั่งยืน ประกอบด้วย การจัดการด้านการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว และการจัดการด้านการท่องเที่ยว

- การจัดการด้านการให้ความรู้และการสร้างจิตสำนึก โดยพิจารณาจากการดำเนินงานขององค์กรที่ดูแลรับผิดชอบพื้นที่ในการสร้างเสริมจิตสำนึกและการเรียนรู้ในเรื่องคุณค่าของแหล่งประวัติศาสตร์แก่นักท่องเที่ยว เจ้าหน้าที่ดูแลพื้นที่ ผู้ประกอบการ และชุมชนท้องถิ่นที่อยู่โดยรอบแหล่งท่องเที่ยว

- การจัดการด้านเศรษฐกิจและสังคม พิจารณาจากการมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยการเปิดโอกาสให้ประชาชนหรือชุมชน ได้มีส่วนร่วมในการคิด การพิจารณาตัดสินใจ การดำเนินการและร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่างๆ ที่จะมีผลกระทบต่อประชาชนหรือชุมชนนั้นๆ รวมทั้งการกระจายรายได้หรือผลประโยชน์สู่ท้องถิ่น

โดยสรุป ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว ในการวิจัยครั้งนี้ หมายถึง ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว, สิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว, สภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว, คุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว, การตอบรับของประชาชนในท้องถิ่น, และการจัดการในด้านต่างๆ

ตอนที่ 2 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์

การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Tourism)

การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Tourism) หมายถึง การไปเที่ยวเยี่ยมชมสถานที่ท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ และได้รับความรู้ ความเข้าใจ การตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของประวัติศาสตร์นั้นๆ ในการรักษามรดกอันทรงคุณค่าทางวัฒนธรรม แต่ทั้งนี้คนในชุมชนจะต้องมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวนั้นด้วย

ความสำคัญของสถานที่ท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์

แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นมาตั้งแต่อดีตและมีมาจนถึงปัจจุบัน แต่ละแห่งมีความแตกต่างกันไป มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและสังคม ตลอดจนความผูกพันทางจิตใจ

ประเทศไทยได้เปรียบกว่าประเทศอื่นๆ ในด้านภูมิศาสตร์และภูมิประเทศ จึงทำให้มีแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลาย ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ในประเทศมีจำนวนมาก มีการกระจายอยู่ตามภาคต่างๆ ทั่วประเทศไทย และมีความเป็นเอกลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมและศิลปกรรมเฉพาะในแต่ละท้องถิ่น ซึ่งเป็นจุดดึงดูดสำคัญด้านการท่องเที่ยว แต่การเปิดแหล่งประวัติศาสตร์เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยขาดการจัดการที่ดีอาจทำให้โบราณสถานและสภาพแวดล้อมของแหล่งประวัติศาสตร์เกิดความเสื่อมโทรม ได้ จนบางครั้งยากต่อการฟื้นฟูแก้ไขให้กลับคืนสู่สภาพเดิม และส่งผลกระทบต่อทางลบต่อการท่องเที่ยวในที่สุด ดังนั้น การกำหนดกรอบหรือเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวที่ชัดเจน สำหรับให้หน่วยงานและผู้ที่เกี่ยวข้องในการดูแลแหล่งท่องเที่ยวได้นำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และเป็นเครื่องมือในการตรวจสอบมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยว เพื่อยกระดับมาตรฐานในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวจึงเป็นสิ่งสำคัญต่อการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของประเทศไทยและยังสามารถใช้เป็นสิ่งบ่งบอกให้นักท่องเที่ยวรับรู้ในคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยวและมีส่วนสำคัญในการตัดสินใจเลือกใช้บริการซึ่งหมายถึงการเพิ่มขึ้นของรายได้ทางการท่องเที่ยวของประเทศด้วยรวมทั้งเป็นการเพิ่มมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวของประเทศไทยให้เป็นที่ยอมรับทั้งในและต่างประเทศเพิ่มมากขึ้น

ประเภทของแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์

สำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ได้แบ่งแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ (2557, หน้า 2) ไว้ดังนี้

1. อุทยานประวัติศาสตร์ (Historical park)

2. ซากอารยธรรม แหล่งโบราณคดี เมืองโบราณคดี (Dead monuments/ Archaeological sites/Old town)
3. พระราชวัง วัง พระตำหนัก ตำหนัก พระที่นั่ง คຸ້ມ (Palace/Residence of royalty)
4. ศาสนสถาน (Religious place)
5. ปราสาทหิน ปรางค์ กູ່ (Sandstone sanctuary)
6. อนุสาวรีย์ อนุสรณ์สถาน ศาลวีรชน สุสาน (Monument)
7. พิพิธภัณฑ์ทางด้านประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรมและศิลปะร่วมสมัย (Historical and Cultural museum)
8. ป้อมปราการ กำแพงเมือง ประตูเมือง คูเมือง (Fortress/City wall/City gate/ moat)
9. สิ่งปลูกสร้าง กำแพงเมือง ประตูเมือง คูเมือง (Other historical and Cultural elements)
10. สิ่งปลูกสร้างที่มีคุณค่าทางสถาปัตยกรรม (Architecture building)

ตอนที่ 3 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หรือ การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม หมายถึง การท่องเที่ยวเพื่อศึกษาหาความรู้ ทั้งนั้นมีการสอดแทรกศิลปะ ประวัติศาสตร์ เทศกาล และงานประเพณีต่างๆ ที่มีอยู่ในสถานที่ต่างๆ ที่มีมานานแล้ว และที่จัดขึ้นโดยเฉพาะหรือการท่องเที่ยวที่มีการใช้วัฒนธรรมเป็นวัตถุประสงค์หรือการใช้วัฒนธรรมเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยว

องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

องค์ประกอบที่เป็นสิ่งดึงดูดใจของการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม โดย The European Center for Traditional and Regional Cultures หรือ ECTARC (Richards, 1995) ได้กล่าวไว้ถึงองค์ประกอบที่เป็นสิ่งดึงดูดใจของการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม 8 ประการ ได้แก่

1. โบราณคดี และพิพิธภัณฑ์สถานต่างๆ
2. สถาปัตยกรรม สิ่งปลูกสร้าง ผังเมืองรวมถึงซากปรักหักพังของสิ่งปลูกสร้างในอดีต
3. ศิลปหัตถกรรม ประติมากรรม ประเพณี และเทศกาลต่างๆ

4. ความน่าสนใจในเรื่องของดนตรี ไม่ว่าจะเป็นในรูปของดนตรีคลาสสิก ดนตรีพื้นบ้าน หรือดนตรีร่วมสมัย

5. การแสดง ละคร ภาพยนตร์ มหรสพต่างๆ

6. ภาษา และวรรณกรรม

7. ประเพณี และความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับศาสนา

8. วัฒนธรรมเก่าแก่โบราณ วัฒนธรรมพื้นบ้าน หรือวัฒนธรรมย่อย

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548, หน้า 293 - 294) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นการท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้ผู้อื่น และย้อนกลับมามองตัวเองอย่างเข้าใจในสรรพสิ่งของโลกที่ไม่สามารถแยกตัวออกจากกันได้ ต้อง พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน นอกจากองค์ประกอบที่เป็นสิ่งดึงดูดใจของการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม 8 ประการนั้นแล้ว ยังจะต้องประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ดังนี้

1. องค์ประกอบด้านกระบวนการศึกษาสิ่งแวดล้อม เป็นการท่องเที่ยวที่มีกระบวนการ ศึกษาสิ่งแวดล้อมโดยมีการศึกษาเรียนรู้สภาพแวดล้อมและระบบนิเวศในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เพื่อปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องในการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมให้แก่ผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

2. องค์ประกอบด้านธุรกิจท่องเที่ยว เป็นการท่องเที่ยวที่มีการให้บริการทางการท่องเที่ยว โดยผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวเพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว และได้ผลตอบแทนในกำไรสู่ธุรกิจท่องเที่ยว ซึ่งผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษา อีกทั้งช่วยอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม

3. องค์ประกอบด้านการตลาดท่องเที่ยว เป็นการท่องเที่ยวที่มีการคำนึงถึงการตลาดท่องเที่ยวคุณภาพ โดยแสวงหานักท่องเที่ยวคุณภาพให้เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เพื่อให้ให้นักท่องเที่ยวคุณภาพได้รับรู้และได้ประสบการณ์จากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างพึงพอใจ อีกทั้งช่วยอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

4. องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น เป็นการตลาดท่องเที่ยวที่มีการคำนึง ถึงการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยให้ชุมชนท้องถิ่นในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมนั้นมีส่วนร่วมในการพัฒนาหรือจัดการการท่องเที่ยวอย่างเต็มรูปแบบ และได้รับผลประโยชน์ตอบแทนเพื่อกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น และยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนท้องถิ่น

6. องค์ประกอบด้านการสร้างจิตสำนึกแก่ผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เป็นการท่องเที่ยวที่ต้องคำนึงถึงการปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องทางการท่องเที่ยวแก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย โดยมีการให้ความรู้และสื่อความหมายในการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ทุกฝ่ายเกิดความรักความหวงแหนทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

ประเภทของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548, หน้า 295-297) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวชม โบราณสถาน ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีของท้องถิ่นต่างๆ เพื่อได้รับความสนุกสนาน เพลิดเพลิน อีกทั้งศึกษาความเชื่อ พิธีกรรมต่างๆ เพิ่มขึ้น ในขณะที่เดียวกันก็มีจิตสำนึกต่อการรักษา สภาพแวดล้อมและวัฒนธรรม โดยให้ชุมชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการการท่องเที่ยวด้วย โดยแบ่งการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นประเภทได้ 5 ประเภท คือ

1. การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ (Historical tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยว ไปยังแหล่งท่องเที่ยวทางโบราณคดีและประวัติศาสตร์ เพื่อชื่นชมและเพลิดเพลินในสถานที่ท่องเที่ยว โดยได้รับความรู้และความเข้าใจต่อประวัติศาสตร์และโบราณคดีในท้องถิ่นบนพื้นฐานของความรับผิดชอบและมีจิตสำนึกต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าของสภาพแวดล้อม โดยที่ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว

2. การท่องเที่ยวงานวัฒนธรรมและประเพณี (Cultural and Traditional tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวเพื่อชมงานศิลปวัฒนธรรมประเพณีต่างๆ ที่ชาวบ้านในท้องถิ่น นั้นๆ จัดขึ้น เพื่อให้ได้รับความเพลิดเพลินตื่นตาตื่นใจในสุนทรียศิลป์และศึกษาความเชื่อการยอมรับนับถือ การเคารพพิธีกรรมต่างๆ อีกทั้งได้รับความรู้ความเข้าใจต่อสภาพสังคมและวัฒนธรรม มีประสบการณ์ใหม่ๆ เพิ่มขึ้น บนพื้นฐานของความรับผิดชอบและมีสำนึกต่อ การรักษามรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าของสภาพแวดล้อม โดยชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว

3. การท่องเที่ยวเชิงวิถีชีวิตชนบท (Rural tourism/Village tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวในหมู่บ้านชนบทที่มีลักษณะวิถีชีวิต และผลงานสร้างสรรค์ที่มีเอกลักษณ์ พิเศษโดดเด่น เพื่อให้ได้รับความเพลิดเพลิน ได้ความรู้ ดูผลงานสร้างสรรค์ และภูมิปัญญาพื้นบ้าน อีกทั้งมีความเข้าใจในวัฒนธรรมท้องถิ่น บนพื้นฐานของความรับผิดชอบและมีจิตสำนึกต่อ การรักษามรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าของสภาพแวดล้อม โดยชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมใน การจัดการการท่องเที่ยว

4. การท่องเที่ยวเชิงกีฬา (Sport tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวไปยังสถานที่ออกกำลังกายหรือเล่นกีฬาหรือแข่งขันการกีฬา โดยมีกิจกรรมการท่องเที่ยวในรูปแบบของการจัดรายการกีฬาตามเส้นทางที่มีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจ เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมกีฬาได้สนุกสนาน เพลิดเพลินกับการออกกำลังกายหรือเล่นกีฬาหรือการแข่งขันกีฬา ในขณะเดียวกันก็ได้ไปยังแหล่งท่องเที่ยวตามเส้นทางจัดการรายการกีฬา ทำให้ได้รับความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์ใหม่ๆ เพิ่มขึ้น บนพื้นฐานของความรับผิดชอบและมีจิตสำนึกต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่า

5. การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพทางวัฒนธรรม (Cultural health tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวไปเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม โดยมีกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพหรือฟื้นฟูสุขภาพทางวัฒนธรรม เช่น การนวดตัว นวดฝ่าเท้า การอบสมุนไพร การประคบสมุนไพร การ

ฝึกกายบริหาร การฝึกสมาธิ เป็นต้น เพื่อเสริมสร้างสุขภาพและคุณภาพชีวิตของนักท่องเที่ยวบนพื้นฐานของความรับผิดชอบต่อและมีจิตสำนึกต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าของสภาพแวดล้อม โดยชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว

ตอนที่ 4 ประวัติอาณาจักรล้านนา สุโขทัย และล้านช้าง

อาณาจักรล้านนา

สร้อยดี อ่องสกุล (2557, หน้า 2) ได้ให้ความหมายของ ล้านนา หมายถึง ดินแดนที่มีนามากมาย ประมาณนับได้เป็นจำนวนล้าน คู่กับล้านช้าง คือ ดินแดนที่มีช้างนับล้านตัว คำว่า “ล้านนา” กับ “ลานนา” เคยเป็นหัวข้อโต้เถียงกันเมื่อ พ.ศ. 2530 ว่าควรใช้คำใดจึงถูกต้อง คณะกรรมการชำระประวัติศาสตร์ไทย มีศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ณ นคร ได้ให้ข้อยุติว่า ล้านนา คือ คำถูกต้อง หลังจากนั้น “ล้านนา” ได้ใช้อย่างแพร่หลาย แต่ก็มีผู้พอใจจะใช้ “ลานนา” ต่อไป

คำว่า ล้านนา เริ่มใช้ตั้งแต่ สมัยพญามังราย ดินแดนในแถบลุ่มน้ำกก คือ เชียงรายและ เชียงแสน เรียกว่า แคว้นโยน (โยนก) หรือโยนรัฐ ส่วนดินแดนลุ่มน้ำปิง คือ เมืองลำพูน เชียงใหม่ เรียกว่า “แคว้นพิงค์” (พระรัตนปัญญา, ชินกาลมาลีปกรณ์ และแสง มนวิฑูร, 2517, หน้า 102) หรือเมืองปิง เมื่อพญามังรายรวมดินแดนสองแคว้นใหญ่ดังกล่าวเข้ากันแล้วสร้างเมืองเชียงใหม่ จึงเกิดเป็นรัฐใหญ่มีอาณาเขตกว้างขวางกว่าเมือง นักประวัติศาสตร์เรียกหน่วยการเมืองใหญ่ว่า “อาณาจักร” จากการตรวจสอบหลักฐานก็ไม่พบว่าพญามังรายทรงเรียกอาณาจักรของพระองค์ว่าอะไร แท้จริงแล้วในสมัยพญามังรายยังไม่มีคำว่า ล้านนา เกิดขึ้น ล้านนาในที่นี้หมายถึงหน่วยการเมือง สังคม และวัฒนธรรม ซึ่งเป็นหน่วยที่ใหญ่ที่ใหญ่กว่า “เมือง” เนื่องจากผู้คนในสังคมสมัยราชวงศ์มังรายตอนต้นเคยชินกับ “เมือง” เนื่องจากผู้คนในสังคมสมัยราชวงศ์มังรายตอนต้นเคยชินกับ “เมือง” ยังไม่มีความรู้สึกผูกพันต่อความเป็น “ล้านนา” ซึ่งเป็นหน่วยใหญ่ที่ถูกสร้างขึ้นใหม่ ดร.วินัย พงศ์ศรีเพียร ได้ศึกษาหลักฐานจีนให้ความเห็นว่า หลักฐานจีนเรียกว่าพระเจ้าติโลกราช (พ.ศ.1982-2030) ว่า “หล่านนา” (วินัย พงศ์ศรีเพียร, 2539, หน้า 14) ซึ่งหมายถึง ท้าวล้านนา แสดงว่าล้านนาควรใช้ตั้งแต่สมัยพระเจ้าติโลกราช เป็นต้นมา และสมัยก่อนหน้านั้นยังไม่ควรใช้ตั้งแต่สมัยพระเจ้าติโลกราช เป็นต้นมา และสมันก่อนหน้านั้นยังไม่ควรใช้คำว่าล้านนา เนื่องจากหลักฐานจีนใช้ล้านนาเป็นครั้งแรกในสมัยพระเจ้าติโลกราช โดยที่ก่อนหน้านั้นจีนเรียกว่าดินแดนที่ราบน้ำกกหรือโยนรัฐว่า ปาไปสี่ฟู (ใช้มาตลอดจนถึง พ.ศ.1921) ต่อมาเรียก ปาไป (พ.ศ. 1921-1944) เรียกเชียงรายได้ว่า ปาไปเจ้อหน่าย (พ.ศ.1947) และเรียกเชียงใหม่ว่า ปาไปต้าเตียน ผู้เขียนเห็นด้วย คำว่า “ล้านนา” ควรเกิดขึ้นในสมัยพระเจ้าติโลกราช เนื่องจากล้านนาเป็นหน่วยทางการเมือง สังคม และวัฒนธรรมที่ถูกสร้างให้มีลักษณะเฉพาะของความเป็นล้านนานั้น ไม่อาจเกิดขึ้นได้ทันทีทันใดเมื่อก่อตั้งอาณาจักร แต่เป็น

พัฒนาการอาณาจักรของชาวไทยยวนที่ค่อยๆ ผสมดินแดนต่างๆ พร้อมกับพยายามสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวทางสังคมและวัฒนธรรม ดังนั้นความเป็นล้านนาซึ่งเป็นการหล่อหลอมทั้งผู้คนและดินแดนเข้าด้วยกันย่อมใช้เวลา

อาณาเขตล้านนา

ตามจารีตของรัฐโบราณไม่มีเขตแดนแน่นอน เมื่ออาณาจักรรุ่งเรืองก็ขยายอำนาจออกไปอย่างกว้างขวาง มีเมืองขึ้นจำนวนมาก ครั้นอาณาจักรอ่อนแอ อำนาจครองเมืองต่างๆ ก็ลดลง เมืองที่เคยขึ้นก็เป็นอิสระหรือไปขึ้นกับศูนย์อำนาจอื่นๆ ดังนั้น สิ่งที่มรัฐโบราณมีคือ เขตอิทธิพลหรือบริเวณที่ปกครองแห่งอำนาจ ซึ่งประมาณอย่างคร่าวๆ ได้ว่า ดินแดนล้านนา มีอาณาเขตเขตทางทิศใต้จรดกับอาณาจักรสุโขทัย แดนต่อแดนคือ เมืองตาก (อำเภอบ้านตาก) ทิศตะวันตกจรดแม่น้ำสาละวิน ติดต่อรัฐฉาน ทิศตะวันออกจรดแม่น้ำโขง ติดต่ออาณาจักรล้านช้าง ทิศเหนือจรดเมืองเชียงรุ่ง บริเวณรอยต่อระหว่างล้านนา พม่า ลาว และยูนนาน เป็นเขตบ้านเล็กเมืองน้อยที่อ่อนไหวทางการเมือง เช่น เชียงตุง เชียงรุ่ง เชียงแสน เมืองยอง เมืองปุก เมืองสาด เมืองนาย เป็นต้น เมืองดังกล่าวถูกรัฐใหญ่ที่อยู่รายรอบคุกคาม สำหรับรัฐล้านนาแผ่อิทธิพลไปอย่างกว้างขวางในบางสมัยเท่านั้น เมื่อถึงยุคล่าอาณานิคมของมหาอำนาจตะวันตกเมืองชายขอบดังกล่าวถูกแบ่งแยกตกเป็นของประเทศพม่า จีน และลาว ซึ่งเท่ากับดินแดนล้านนาบางส่วนอยู่นอกประเทศไทย

ภาพที่ 2.1 ดินแดนรอบล้านนา

ทีมา นวลศิริ วงศ์ทางสวัสดิ์ (2528, หน้า 11)

อย่างไรก็ตาม ดินแดนสำคัญของล้านนาอยู่ในเขตภาคเหนือของประเทศไทย ประกอบด้วยเมืองใหญ่น้อย แบ่งตามภูมิศาสตร์ประวัติศาสตร์ออกเป็นสองกลุ่มคือ กลุ่มเมืองล้านนา ตะวันตก ซึ่งเป็นส่วนสำคัญมีเชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง เชียงราย พะเยา เนื่องจากถูกผนวกเข้าด้วยกัน ตั้งแต่สมัยราชวงศ์มังรายตอนต้น จึงมีประวัติความเป็นมาร่วมกันครั้งถึงสมัยรัตนโกสินทร์ในยุคฟื้นฟู ล้านนา เมืองดังกล่าวมีเจ้านายเชื้อสายเจ้าเจ็ดตนแยกย้ายกันปกครอง จึงมีความสัมพันธ์กันตลอดมา และกลุ่มเมืองล้านนาตะวันออกมีเมืองแพร่ น่าน ทั้งสองเมืองตั้งอยู่บนพื้นที่ราบขนาดเล็ก และมีประวัติศาสตร์ความเป็นมาคล้ายกัน คือ ในสมัยแรกเริ่มต่างมีฐานะเป็นอิสระ มีราชวงศ์ของตนเองมีความใกล้ชิดกับอาณาจักรสุโขทัย และเพิ่งผนวกดินแดนได้ในสมัยพระเจ้าติโลกราช จึงไม่ค่อยผูกพันกับล้านนาเชียงใหม่ ครั้นในสมัยฟื้นฟูบ้านเมืองยุครัตนโกสินทร์ เจ้าผู้ครองเมืองน่าน เมืองแพร่ เป็นคนละสายกับเจ้าเจ็ดตน

นอกจากนั้นยังมีดินแดนชายขอบล้านนาค้นได้ ซึ่งอยู่ในส่วนตอนบนของจังหวัดตาก จังหวัดสุโขทัย และจังหวัดอุตรดิตถ์ ใช้วัฒนธรรมล้านนา ในปัจจุบันดินแดนล้านนา หมายถึง ดินแดน 8 จังหวัดภาคเหนือ คือ เชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง เชียงราย พะเยา แพร่ น่าน และแม่ฮ่องสอน ศูนย์กลางสำคัญของดินแดนล้านนาค้นได้ปัจจุบันคือ เชียงใหม่ ซึ่งมีอายุกว่า 700 ปี

ประวัติศาสตร์ยุค “แคว้นแคว้น-นครรัฐ” ในดินแดนล้านนาก่อนก่อตั้งอาณาจักรในพุทธศตวรรษที่ 19 ดินแดนล้านนาก่อนก่อตั้งอาณาจักรในพุทธศตวรรษที่ 19 มีรัฐเกิดขึ้นก่อนอยู่แล้ว แต่เป็นรัฐระดับ “เมือง” หรือนครรัฐ หรือแคว้น ซึ่งเป็นรัฐขนาดเล็ก หลังจากนั้นจึงพัฒนาใหญ่ขึ้นเป็นอาณาจักร (Kingdom) รัชต่างๆ กระจายตัวอยู่ตามที่ราบระหว่างหุบเขา ได้แก่ แคว้นหริภุญไชย แคว้นโยนก เมืองพะเยา นครรัฐเขลางค์ เมืองแพร่ และเมืองน่าน แต่ละรัฐดังกล่าวต่างมีประวัติศาสตร์เป็นของตนเอง และเป็นอิสระต่อกัน การเกิดขึ้นของรัฐเป็นผลมาจากการขยายตัวทางการค้าจากเมืองท่าใกล้ทะเลมาสู่ตอนในภาคพื้นทวีป และการรับอิทธิพลจากวัฒนธรรมอินเดียที่ขยายเข้ามา ดังกรณีการเกิดรัฐหริภุญไชยในต้นพุทธศตวรรษที่ 14 และตามด้วยรัฐเขลางค์นคร อย่างไรก็ตามบางรัฐอาจเกิดจากเงื่อนไขภายในท้องถิ่นเอง ดังกรณี เมืองน่าน

ในด้านการพัฒนาการของนครรัฐ พบว่า รัฐหริภุญไชยซึ่งตั้งอยู่บนพื้นที่ราบลุ่มน้ำปิงสามารถติดต่อกับบ้านเมืองในเขตทางตอนใต้สะดวก ได้โอกาสพัฒนาก่อนดินแดนที่ราบลุ่มน้ำอื่นๆ ส่วนรัฐโยนกซึ่งอยู่ในเขตลุ่มน้ำกก ทางตอนบนเป็นเขตพื้นที่ที่พัฒนาช้ากว่าในเขตลุ่มน้ำปิงและวัง อย่างไรก็ตาม รัฐโยนกก็ยังมีพัฒนาเร็วกว่าในเขตที่ราบลุ่มน้ำอิง น้ำยม และน่าน ซึ่งเป็นรัฐในหุบเขาขนาดเล็กที่ล่าช้ากว่า

ครั้นถึงต้นพุทธศตวรรษที่ 19 ดินแดนล้านนาได้พัฒนาการจากรัฐระดับเมืองหรือแคว้น-นครรัฐมาเป็นรัฐขนาดใหญ่ขึ้น ซึ่งเรียกว่า “อาณาจักร” โดยรวบรวมแคว้น-นครรัฐเข้าด้วยกัน แล้วสถาปนาเมืองเชียงใหม่เป็นศูนย์กลางของรัฐใน พ.ศ.1839 จุดเริ่มต้นของอาณาจักรเกิด

จากการรวมสองแคว้นใหญ่ก่อน คือ แคว้นโยนก และแคว้นทริภุญไชย ตามด้วยผนวกเขลางค์นคร ซึ่งเป็นพันธมิตรของทริภุญไชยในระยะสร้างอาณาจักร รัฐล้านนาขยายอาณาเขต ไปสู่เมืองทางตอนเหนือด้วยการสถาปนาอำนาจในเมืองต่างๆ ที่อยู่ชายขอบ เช่น เชียงตุง เมืองนาย เมืองยอง ส่วนของนครรัฐพะเยาที่อยู่ใกล้ก็ผนวกเข้าส่วนหนึ่งของอาณาจักร และในที่สุดเมื่อรัฐล้านนาเจริญรุ่งเรืองอย่างสูงสุด (ปลายศตวรรษที่ 20) ได้ขยายไปครอบครองนครรัฐแพร่และน่าน ซึ่งเคยอยู่ในอิทธิพลของสุโขทัยมาก่อน (สร้อยดี อ่องสกุล, 2557, หน้า 40-41)

อาณาจักรล้านนา กำเนิด พ.ศ.1893 เมื่อสร้างเชียงใหม่เป็นศูนย์กลาง จนถึง อาณาจักรล่มสลายใน พ.ศ. 2101 มีอายุ 262 ปี พัฒนาการประวัติศาสตร์ช่วงเวลาดังกล่าวแบ่งเป็น 3 สมัย คือ สมัยแรกเป็นสมัยสร้างอาณาจักร (พ.ศ.1839-1898) สมัยที่สองเป็นช่วงอาณาจักรเจริญรุ่งเรือง (1893-2068) และสมัยที่สามช่วงอาณาจักรและการล่มสลายของอาณาจักร (พ.ศ.2069-2101) มีรายละเอียดดังต่อไปนี้ (สร้อยดี อ่องสกุล, 2557, หน้า 115-116)

1. สมัยสร้างอาณาจักร (พ.ศ.1839-1898)

เป็นช่วงสร้างความเข้มแข็งให้อาณาจักรตรงกับสมัยราชวงศ์มังรายตอนต้น เริ่มจากพญามังรายรวบรวมเมืองต่างๆ ในเขตแคว้นโยนกและขยายอำนาจลงสู่แคว้นทริภุญไชยในอาณาจักรที่รวบรวมได้ในสมัยนี้ได้แก่ เชียงราย เงินยางเชียงแสน เชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง พะเยา นอกจากนั้นได้สร้างเครือข่ายทางการเมืองโดยส่งราชบุตรไปครองเมืองเชียงตุงและเมืองนาย เป็นต้น สมัยสร้างอาณาจักรมีกษัตริย์ราชวงศ์มังราย 5 พระองค์ นับตั้งแต่พญามังรายจนถึงสมัยพญาผายู รวม 59 ปี (สร้อยดี อ่องสกุล, 2557, หน้า 116)

พญามังรายเป็นผู้ก่อตั้งอาณาจักรล้านนาประสูติที่เมืองเงินยางประมาณ พ.ศ. 1782 โอรสพญาลาวเลงและนางอ้วมจ่อมเมื่อ (นางเทพคำชายหรือคำขยาย) ธิดาท้าวรุ่งแก่นชาย เมืองเชียงรุ่ง พญามังรายครองเมืองเงินยาง พ.ศ.1804 นับเป็นกษัตริย์องค์ที่ 25 แห่งราชวงศ์ลาว และเป็นปฐมกษัตริย์แห่งราชวงศ์มังราย พระองค์ใช้เวลาเกือบตลอดรัชกาลกับการรวบรวมหัวเมืองใหญ่น้อยเข้ามาไว้ในอำนาจ

สมัยก่อร่างสร้างอาณาจักรล้านนา (พ.ศ.1839-1898) ช่วงนี้ให้ความสำคัญต่อการขยายอำนาจ ภารกิจหลักของกษัตริย์ คือ การทำสงครามและสร้างบ้านแปงเมืองกษัตริย์ช่วงต้นราชวงศ์มังรายที่มีชื่อเสียงเรื่องด้านการรบ ได้แก่ พญามังราย พญาไชยสงคราม และพญาคำฟู ดังนั้น สมัยนี้อาณาจักรจึงขยายค่อนข้างเร็ว สามารถครอบคลุมพื้นที่สำคัญของล้านนา เช่น เชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง เชียงราย เงินยาง (เชียงแสน) พะเยา ยุคนี้เน้นพื้นที่ในเขตตอนเหนือของอาณาจักรมากกว่าทางตอนใต้ เนื่องจากทางตอนใต้เป็นพื้นที่ติดต่อกับอาณาจักรสุโขทัย ซึ่งขณะนั้นยังมีกำลังเข้มแข็งเท่าเทียม ดังนั้นทางทิศใต้ในยุคสร้างอาณาจักรขยายได้อย่างมากที่สุดคือ เมืองตาก (อำเภอบ้านตาก)

เมืองเถิน และทุ่งเสลี่ยม การขยายอำนาจลงทางใต้อย่างจริงจังอยู่ในสมัยอาณาจักรล้านนามีความเข้มแข็งสูงสุด

หากพูดถึงเรื่องการขยายตัวทางการค้าเป็นแรงกระตุ้นที่ก่อให้เกิดอาณาจักรล้านนา เพราะการขยายตัวทางการค้าก่อให้เกิดความต้องการขยายอาณาเขตเข้าครอบครองดินแดนที่มีความเจริญทางเศรษฐกิจและเป็นศูนย์กลางการค้า การสร้างเมืองบนเส้นทางการค้าเป็นสิ่งจำเป็นและศูนย์กลางของอาณาจักรควรเป็นศูนย์กลางการค้าที่สำคัญ สามารถเชื่อมโยงกิจการค้ากับเมืองต่างๆ ได้อย่างสะดวก ความเจริญเติบโตของการค้าในเอเชียเริ่มเกิดขึ้นนับตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 17 เป็นต้นมา ซึ่งเป็นช่วงที่อาณาจักรศรีวิชัยเสื่อมลง และตามมาด้วยการสลายตัวราวต้นพุทธศตวรรษที่ 19 อาณาจักรศรีวิชัยเป็นอาณาจักรที่ใช้นโยบายผู้ขาดการค้า โดยการควบคุมการค้าทางทะเลอย่างกว้างขวาง สาเหตุที่อาณาจักรศรีวิชัยเสื่อมลง จากการค้นคว้าของวิลเตอร์ (O. W. Wolters) ทำให้ทราบว่า เพราะ “การเปลี่ยนแปลงโฉมหน้าของการค้าในเอเชีย” เนื่องจากจีนเปลี่ยนนโยบายการค้า จากเดิมการค้าจีนกับชาวต่างชาติต้องอาศัยเรือค้าขายต่างประเทศมากและค้าขายผ่านอาณาจักรศรีวิชัยซึ่งทำตัวเป็นพ่อค้าคนกลาง การเปลี่ยนแปลงการค้าของจีนเริ่มต้นในสมัยราชวงศ์ซ่งใต้ (พ.ศ. 1670 - 1822) และต่อมาราชวงศ์หยวน (พ.ศ.1822 - 1911) และราชวงศ์หมิง ตอนต้น (พ.ศ.1911 - 2049) ก็คงดำเนินการแบบเดียวกัน การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญคือ จีนเลิกติดต่อค้าขายกับอาณาจักรศรีวิชัย โดยพ่อค้าชาวจีนเดินทางเข้ามาติดต่อค้าขายโดยตรงกับเมืองท่าต่างๆ ที่กระจายทั่วไปในประเทศจีนได้ จำนวนพ่อค้าชาวจีนเดินทางเข้ามาค้าขายเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ประกอบกับจีนสามารถพัฒนาการต่อเรือสำเภานาคขนาดใหญ่ที่บรรจุสินค้าได้มาก การค้าของเอเชียขณะนั้นจึงเพิ่มพูน

การค้าที่เจริญทำให้เมืองท่าที่ติดต่อค้าขายกับจีนมั่งคั่ง มีผลต่อการก่อตั้งเป็นรัฐใหญ่ จึงเกิดการขยายเส้นทางการค้าจากเมืองท่าใกล้ทะเลเข้าไปสู่ดินแดนตอนในทวีปภาคพื้นทวีป เมืองภายในที่ตั้งอยู่บนเส้นทางการค้าที่ขยายตัวจึงมีความสำคัญและมั่งคั่งไปด้วย ดังนั้นการขยายอำนาจเข้าครอบครองเมืองชุมทางการค้าเป็นสิ่งจำเป็นต่อการเพิ่มพูนทางการเมืองในขณะนั้น

2. สมัยอาณาจักรเจริญรุ่งเรือง (พ.ศ.1898 - 2068)

ความเจริญรุ่งเรืองของอาณาจักรล้านนาพัฒนาการขึ้นอย่างชัดเจน นับตั้งแต่สมัยพญาเกือนา (พ.ศ.1898-1928) และสืบต่อมาจนถึงสมัยพญาแก้ว (พ.ศ.2038 - 2068) มีกษัตริย์ปกครอง 6 พระองค์ รวมเวลาประมาณ 170 ปี ความเจริญสูงสุดในสมัยพระเจ้าติโลกราช (พ.ศ. 1984 - 2030) ซึ่งถือเป็นยุคทองของล้านนา ลักษณะเด่นของอาณาจักรล้านนารุ่งเรือง (สร้อยสวัสดิ์ อ่องสกุล, 2557, หน้า 149)

1. อาณาเขตกว้างขวาง ช่วงอาณาจักรเจริญถึงขีดสุดได้แผ่อำนาจออกไปกว้างขวางกว่าทุกสมัย ด้านตะวันออกยึดเมืองแพร่ เมื่อน่านสำเร็จ ด้านใต้ลงไปสู้รบกับกรุงศรีอยุธยา ยึดเมือง

ตามชายแดนได้ช่วงระยะหนึ่ง ส่วนทางด้านเหนือแม่อำนาจครอบคลุมรัฐฉาน ดังเช่น เชียงตุง เมือง
นาย เมืองยอง และสิบสองพันนา โดยนำกำลังคนจากเมืองต่างๆ เข้ามาไว้ในเขตแดนล้านนา

2. พระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองในดินแดนล้านนายิ่ง เชียงใหม่เป็นศูนย์กลาง
การศึกษาพระพุทธศาสนา และได้เผยแพร่พระพุทธศาสนาไปเมืองต่างๆ ทั่วไปในเขตทางตอนเหนือ
ของอาณาจักรล้านนา ดังนั้นในมุมมองของรัฐโบราณใกล้เคียง อาณาจักรล้านนาจึงมีชื่อเสียงในฐานะ
รัฐพุทธศาสนาที่ยิ่งใหญ่

3. เศรษฐกิจดี สภาพการค้าขายดี เชียงใหม่เป็นศูนย์กลางการค้าระดับภูมิภาคซึ่งตั้งอยู่
ตอนในภาคพื้นทวีป ทำหน้าที่รวบรวมสินค้าของป่าจากดินแดนภายในออกไป จำหน่ายยังตลาด
ต่างประเทศ

3.สมัยเสื่อมของอาณาจักรและการล่มสลายของอาณาจักร (พ.ศ. 2069 - 2101)

ความเสื่อมของอาณาจักรล้านนาเกิดขึ้นในปลายสมัยราชวงศ์มังราย โดยประมาณ
ตั้งแต่พญาเกสเชษฐราชขึ้นครองราชย์ใน พ.ศ. 2069 จนกระทั่งตกเป็นเมืองขึ้นของพม่า ใน พ.ศ.
2101 สมัยเสื่อมนี้ประมาณ 32 ปี ในช่วงเวลาดังกล่าวมีระยะหนึ่งที่ว่างเว้นไม่มีกษัตริย์ปกครองถึง 4
ปี (พ.ศ.2091 - 2094) เพราะขุนนางขัดแย้งกันจนตกลงไม่ได้ว่าจะให้ใครเป็นกษัตริย์ กษัตริย์สมัย
เสื่อมครองเมืองช่วงเวลาสั้นๆ การสิ้นรัชสมัยของกษัตริย์เกิดจากขุนนางจัดการปลงพระชนม์กษัตริย์
หรือขุนนางปลดกษัตริย์ หรือกษัตริย์สละราชสมบัติ ในสมัยนี้มีกษัตริย์ปกครอง (สร้อยดี อ่องสกุล,
2557, หน้า 173) ดังนี้

1. พญาเกสเชษฐราช (ครั้งแรก พ.ศ.2069 - 2081) โอรสของพญาแก้วภูตาธิดราช
ขุนนางอัญเชิญให้ครองราชย์ ภายหลังขัดแย้งกับขุนนางจึงถูกปลดออก

2. ท้าวชายหรือท้าวทรายคำ (พ.ศ.2081 - 2083) โอรสพญาเกส และมหาเทวีจिर
ประภา เชษฐาของพระนางยอดคำทิพย์ พระมารดาของพระไชยเชษฐา ถูกขุนนางประหารชีวิต

3. พญาเชษฐราช (ครั้งสอง พ.ศ.2086 - 2088) หลังจากขุนนางประหารท้าวชาย
แล้วจึงไปอัญเชิญกลับมาครองเมืองอีกครั้ง และในครั้งที่สองนี้ถูกขุนนางประหารชีวิต

4. พระมหาเทวีจिरประภา (พ.ศ.2088 - 2089) มเหสีพญาเกส พระมารดาของท้าว
ชาย เป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ล้านนาที่ครองราชย์โดยกษัตริย์ พระนางสละราชสมบัติให้แก่
พระไชยเชษฐาพระนัดดา

5. พระไชยเชษฐา (พ.ศ.2089 - 2090) โอรสพระโพธิสาลราช กษัตริย์ล้านช้างและ
พระนางยอดคำทิพย์ เป็นกษัตริย์ครองล้านนา ภายหลังกลับไปครองล้านนา

6. พญาเมกุ (พ.ศ.2094 - 2107) ถูกพม่านำตัวไปหงสาวดีปัจจัยแห่งความเสื่อมของ
อาณาจักรล้านนา

มี 2 ประการ คือ ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก (สรัสวดี อ๋องสกุล, 2557, หน้า 173) ดังนี้

1. ปัจจัยภายใน คือ ปัญหาภายในอาณาจักรล้านนาที่เป็นเงื่อนไขให้อาณาจักรอ่อนแอและเสื่อมสลาย แบ่งเป็นปัญหาทางการเมืองและปัญหาเศรษฐกิจ เช่น

- ปัญหาการเมือง คือ การไม่สามารถสถาปนาราชการได้ กษัตริย์อาศัยความสัมพันธ์ส่วนพระองค์กับเจ้านายและขุนนาง การขาดระบบอำนาจรวมศูนย์เป็นเงื่อนไขให้ขุนนางในเมืองหลวงและภูมิภาคสั่งสมอำนาจ เกิดความขัดแย้งระหว่างขุนนางและกษัตริย์ และระหว่างกลุ่มขุนนางด้วยกัน

- ความอ่อนแอของกษัตริย์ การแย่งชิงอำนาจระหว่างกษัตริย์และขุนนาง และในกลุ่มขุนนางก็แตกแยกเป็นหลายฝ่าย สภาพกษัตริย์ในขณะนั้นสูญเสียอำนาจมาก เพราะขุนนางมีอำนาจเหนือกว่ากษัตริย์ โดยสามารถแต่งตั้งหรือปลดกษัตริย์ออกได้ตามความพึงพอใจ เมื่อวิเคราะห์ความอ่อนแอของรัฐล้านนาพบว่าเป็นปัญหาเชิงโครงสร้างของรัฐในหุบเขา คือ เมืองต่างๆ ตั้งถิ่นฐานกระจัดกระจายตามที่ราบระหว่างหุบเขา ลักษณะทางกายภาพได้เอื้อให้เมืองต่างๆ สามารถพึ่งพาตนเองได้ ทั้งการคุมกำลังคน การเก็บส่วย และเศรษฐกิจ ดังนั้นเมืองต่างๆ ค่อนข้างมีอิสระ ทำให้เมืองราชธานีพยายามควบคุมเมืองขึ้น ซึ่งประสบความสำเร็จอย่างสูงในสมัยยุคทองล้านนา (ช่วงกลางราชวงศ์มังราย)

- การเพิ่มพูนอำนาจของขุนนาง ขุนนางในล้านนาจะเพิ่มพูนอำนาจมากขึ้นตามลำดับในสมัยยุคสร้างอาณาจักร บทบาทเป็นกษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์เป็นส่วนใหญ่ขุนนางเป็นเพียงผู้ช่วยเหลือ ครั้นในยุคอาณาจักรล้านนาเจริญรุ่งเรืองพบว่า บทบาทขุนนางกลับเพิ่มขึ้น และเริ่มคานอำนาจกษัตริย์ และในที่สุดสมัยปลายราชวงศ์มังรายขุนนางเพิ่มพูนอำนาจ จนมีอำนาจเหนือกษัตริย์ ลักษณะการเพิ่มพูนอำนาจมีจุดเด่น 2 ประการ คือ

- ขุนนางมีอำนาจมากมายถึงขนาดแต่งตั้งกษัตริย์ตามความต้องการของตนเองได้ หากไม่พอใจก็ปลดออก จนกระทั่งถึงกับปลงพระชนม์กษัตริย์ ดังจะเห็นได้จากกรณีของพญาเกสและท้าวชายตาม ดังนั้น ในปลายสมัยราชวงศ์มังรายสถาบันกษัตริย์จะมีสถานะตกต่ำส่วนขุนนางมีอำนาจ บงการกษัตริย์ได้ตามใจปรารถนา แต่ขุนนางก็ไม่บังอาจสถาปนาตนเป็นกษัตริย์ได้ เพราะขาดสิทธิธรรม เนื่องจากขาดสิทธิธรรม เนื่องจากตามจารีตถือว่าไม่มีเชื้อสายของราชวงศ์มังรายเป็นกษัตริย์ไม่ได้ ดังนั้นสิ่งที่ขุนนางต้องการ คือ ให้กษัตริย์มีสภาพเป็นเจวีด

- ความขัดแย้งของขุนนางซึ่งแบ่งเป็นสองกลุ่ม คือ ขุนนางเมืองราชธานีขัดแย้งกับขุนนางตามหัวเมือง ความขัดแย้งเริ่มชัดเจนเมื่อพญาเกสสิ้นพระชนม์ขุนนางในเมืองเชียงใหม่และขุนนางหัวเมืองต่างๆ แตกแยกแย่งความเป็นใหญ่ ต่างสนับสนุนเจ้านายฝ่ายตนให้ขึ้นครองราชย์

- ปัญหาเศรษฐกิจ สภาพปัญหาเศรษฐกิจในปลายราชวงศ์มังรายตกต่ำลงมาก เนื่องจากปัญหาทางการเมือง ย่อมส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจอย่างไม่ต้องสงสัย อย่างน้อยการเก็บส่วยมาสู่ราชธานีต้องลดน้อยลงมาก จนอาจไม่มีเหลืออยู่แล้วก็ได้ และสันนิษฐานว่าการค้าระหว่างประเทศที่เจริญเติบโตอย่างมากในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในขณะนั้น จนได้ชื่อว่า “ยุคการค้า” (พ.ศ.1948 - 2173) หรือตั้งแต่สมัยพญาสามฝั่งแกนเป็นต้นมา อาจก่อให้เกิดการแย่งชิงอำนาจระหว่างกษัตริย์และขุนนาง ซึ่งต่างก็มีประโยชน์เกี่ยวข้องกับการค้าต่างประเทศ และทำการค้ากันอย่างอิสระ กลายเป็นเงื่อนไขความขัดแย้งแย่งชิงอำนาจทางการเมืองและเศรษฐกิจ จนเกิดสภาพความแตกแยก

2. ปัญหาภายนอก ปัญหาการรุกรานจากรัฐใกล้เคียง ทำให้อาณาจักรล้านนาซึ่งอ่อนแออยู่แล้วเสื่อมสลายเร็วขึ้น สมัยที่อาณาจักรล้านนาเสื่อม รัฐใกล้เคียงได้โอกาสเข้ามาปล้นเชียงใหม่ รัฐสำคัญที่เข้ามารุกราน คือ กรุงศรีอยุธยาและพม่า ในสมัยราชวงศ์ตองทังสองรัฐมีความเจริญก้าวหน้ากว่าล้านนา โดยพัฒนาจากการเป็นเมืองท่าค้าขายกับนานาชาติ ได้สร้างความมั่นคงแก่รัฐจนเป็นรัฐใหญ่ในภูมิภาคนี้ การเติบโตของเมืองท่าเป็นผลมาจากการค้าในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ขยายอย่างรวดเร็ว ถือเป็นยุคทองของการค้า ซึ่งอยู่ในช่วงปลายศตวรรษที่ 20 ถึงปลายศตวรรษที่ 22 (พ.ศ.1948-2173) เงื่อนไขของการเกิดยุคทองการค้าเป็นปัจจัยภายนอก คือ ความต้องการของชาวต่างชาติ การค้าที่เจริญนี้ย่อมทำให้เมืองท่ามีความสำคัญและพัฒนาได้รวดเร็วกว่าเมือง ซึ่งตั้งอยู่ตอนในภาคพื้นทวีปอย่างไม่ต้องสงสัย

อาณาจักรสุโขทัย

นักประวัติศาสตร์โบราณคดีสันนิษฐานว่า ก่อนที่อาณาจักรสุโขทัยจะเริ่มต้นขึ้นเมื่อประมาณพุทธศักราช 1792 นั้นบริเวณที่ราบลุ่มริมแม่น้ำเจ้าพระยาทั้งหมดตกอยู่ภายใต้อำนาจของพระเจ้าไชยวรมันที่ 7 กษัตริย์ขอมรวมทั้งดินแดนริมฝั่งแม่น้ำยม ซึ่งอยู่ทางตอนเหนือของที่ราบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาด้วย

บริเวณดังกล่าวเป็นที่ตั้งของเมืองโบราณหลายเมือง รวมทั้งเมืองสุโขทัย ซึ่งตกอยู่ใต้อำนาจของขอมสบาดโขลญลำพงเช่นเดียวกัน นักประวัติศาสตร์โบราณคดีสันนิษฐานต่อไปว่า ในเวลาต่อมากลุ่มคนไทยที่อาศัยอยู่รอบๆ บริเวณนั้น ภายใต้การนำของพ่อขุนบางกลางหาวเจ้าเมืองบางยาง ซึ่งเชื่อกันว่าอยู่ในอาณาจักรไทย ในจังหวัดพิษณุโลก กับพ่อขุนผาเมืองเจ้าเมืองราดได้นำกำลังคนเข้าแย่งชิงเมืองสุโขทัยจากขอมกลับคืนมาได้ จากนั้นสถาปนาเมืองสุโขทัยขึ้นเป็นราชธานี และอัญเชิญพ่อขุนบางกลางหาวขึ้นเป็นปฐมกษัตริย์ครองกรุงสุโขทัย โดยถวายพระนามว่า พ่อขุนศรีอินทราทิตย์

พ่อขุนศรีอินทราทิตย์ สถาปนาราชวงศ์พระร่วงปกครองเมืองสุโขทัยด้วยความร่วมมือเป็นสุข และยังได้แผ่ราชอาณาจักรกว้างใหญ่ออกไป จนทำให้สุโขทัยกลายเป็นอาณาจักรที่มีความเจริญ และยิ่งใหญ่ในดินแดนตอนเหนือของที่ราบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา

นับตั้งแต่พ่อขุนศรีอินทราทิตย์สถาปนากรุงสุโขทัยและราชวงศ์พระร่วง จนกระทั่งอาณาจักรสุโขทัยเสื่อมสั่นลงเป็นเวลาประมาณ 189 ปี มีพระมหากษัตริย์ราชวงศ์พระร่วงผลัดเปลี่ยนกันขึ้นปกครอง 9 พระองค์

1. พ่อขุนศรีอินทราทิตย์ (พ่อขุนบางกลางหาว) ปีที่ครองราชสมบัติ (พ.ศ. 1792-1822)
2. พ่อขุนบานเมือง
3. พ่อขุนรามคำแหงมหาราช (พ่อขุนรามราช) ปีที่ครองราชย์สมบัติ พ.ศ. 1822 สวรรคต พ.ศ.1841
4. พระยาเลอไท ปีที่ครองราชย์สมบัติ (พ.ศ.1841 - 1866)
5. พระยาลำดวน ปีที่ครองราชย์สมบัติ (พ.ศ. 1866 - 1890)
6. พระมหาธรรมราชาที่ 1 (ลิไท) ปีที่ครองราชย์สมบัติ พ.ศ.1890 สวรรคตระหว่าง พ.ศ.1911 - 1917
7. พระมหาธรรมราชาที่ 2 (ลิไท) ปีที่ครองราชย์สมบัติ พ.ศ.1911 - 1917 สวรรคต พ.ศ.1942
8. พระมหาธรรมราชาที่ 3 (ไสลิไท) ปีที่ครองราชย์สมบัติ พ.ศ.1943 สวรรคต พ.ศ.1962
9. พระมหาธรรมราชาที่ 4 (บรมपाल) ปีที่ครองราชย์สมบัติ พ.ศ. 1962 สิ้นสุโขทัย พ.ศ. 1981

ความเจริญรุ่งเรืองในสมัยสุโขทัยนับตั้งแต่สมัยสุโขทัย

นับตั้งแต่รัชสมัยพ่อขุนศรีอินทราทิตย์เป็นต้นมา สุโขทัยพัฒนาความเจริญรุ่งเรืองของอาณาจักรในด้านต่างๆ ให้เข้มแข็งยิ่งขึ้นเรื่อยๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราช จัดเป็นอาณาจักรที่อุดมสมบูรณ์ มั่งคั่ง และเข้มแข็งยิ่งอาณาจักรหนึ่งในดินแดนแถบลีทที่เดียว

ยิ่งในรัชสมัยของพระมหาธรรมราชาที่ 1 ลิไท สุโขทัยก็ได้ชื่อว่ามี ความเจริญรุ่งเรืองสูงสุด ทั้งทางด้าน การปกครอง การทหาร ศาสนา และศิลปวัฒนธรรม

ความเจริญรุ่งเรืองของอาณาจักรสุโขทัยในด้านต่างๆ ดังนี้

- การปกครอง เป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไปว่าการปกครองสมัยสุโขทัยนั้นเป็นการปกครองในลักษณะพ่อปกครองลูก ราษฎรมีความเคารพนับถือกษัตริย์ประดุจบุตรนับถือบิดา ดังนั้น จึงเกิดความสงบร่มเย็นเปรียบเสมือนครอบครัวเดียวกัน

ข้อความในศิลาจารึกระบุไว้ว่า “ที่ประตูเมืองสุโขทัยจะแขวนกระดิ่งไว้ ให้ราษฎรที่มีความเดือนร้อนสิ้น แล้วพ่อขุนผู้ปกครองที่เปรียบเสมือนพ่อของพวกตนก็จะออกมาจับตักไปทุกซ์ต่างๆ เหล่านี้ให้หมดไป”

ศูนย์กลางการปกครองในระยะแรกที่อยู่ในสุโขทัย มีเมืองใหญ่สำคัญ 4 เมือง สำหรับปกครองเมืองเล็กเมืองน้อยอื่นๆ ได้แก่ สุโขทัย ซึ่งถือว่าเป็นเมืองหลวง ศรีสัชชนาลัย กำแพงเพชร กำแพงเพชร และสองแคว พระมหากษัตริย์ซึ่งถือว่าเป็นผู้มีอำนาจสูงสุดในราชอาณาจักรทรงแต่งตั้งพระโอรสไปปกครองเมืองดังกล่าว ทำให้เกิดเมืองที่มีลักษณะคล้ายเมืองลูกหลวง เมืองเหล่านี้มีการปกครองที่เป็นอิสระในตนเอง

ในสมัยพ่อขุนรามคำแหง บ้านเมืองสงบสุขและมีอาณาเขตกว้างใหญ่ออกไปมาก ดังนั้น พ่อขุนรามคำแหงจึงใช้วิธีการปกครองด้วยการกระจายอำนาจ โดยแต่งตั้งผู้แทนพระองค์เป็นเจ้าเมืองออกไปปกครองเมืองในราชอาณาจักร

ในสมัยสุโขทัยมีการแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 3 ส่วน คือ

1. หัวเมืองชั้นใน หมายถึง รายรอบปริมณฑล เช่น เมืองศรีสัชชนาลัย เมืองทุ่งยั้ง เมืองสองแคว เมืองบางยม เมืองสระหลวง เมืองตาก เมืองพระบาง และเมืองชากังราว

2. หัวเมืองชั้นนอก หมายถึง เมืองที่อยู่ห่างราชธานีออกไป เช่น เมืองแพร่ เมืองแพรง เมืองสุพรรณบุรี เมืองเพชรบุรี เมืองศรีเทพ

3. เมืองประเทศราช หมายถึง เมืองนอกราชอาณาจักรที่ต้องส่งเครื่องราชบรรณาการมาถวาย ได้แก่ เมืองนครศรีธรรมราช เมืองน่าน เมืองเวียงจันทน์

- กฎหมาย สมัยพ่อขุนรามคำแหงมีการออกกฎหมายและจารึกเป็นตัวอักษรเป็นกฎหมายเกี่ยวกับภาษี กฎหมายมรดก กฎหมายที่ดิน กฎหมายตุลาการ กฎหมายเกี่ยวกับการลักพา

- เศรษฐกิจ สุโขทัยเป็นอาณาจักรที่มีความอุดมสมบูรณ์และมั่งคั่งด้วยความสามารถติดต่อค้าขายกับต่างประเทศ ชาวสุโขทัยส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรมและเป็นช่างหัตถกรรม

- ด้านเกษตรกรรม สุโขทัยเป็นแหล่งดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติ ฝายปกครองยังส่งเสริมด้วยการชลประทาน สร้างทำนบกั้นน้ำ ท่อส่งน้ำไปยังเรือกสวนไร่นาของราษฎรอย่างทั่วถึงจึงทำให้สุโขทัยมากไปด้วยพืชพันธุ์ ธัญญาหาร ไม่ว่าจะเป็นข้าว หมาก พลู ขนุน มะพร้าว มะขาม มะม่วง

- ด้านหัตถกรรม ถือว่าเป็นอีกอาชีพหนึ่งของชาวสุโขทัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งอาชีพช่างปั้นถ้วยชาม เนื่องจากสุโขทัยมีเตาที่เรียกว่า เตาทุเรียง มากกว่า 200 เตา เครื่องถ้วยชามสุโขทัยที่มีชื่อเสียง และขึ้นหน้าขึ้นตาที่สุด ได้แก่ เครื่องถ้วยชามสังคโลก เชื่อกันว่าในสมัยสุโขทัยมีการส่งเครื่องสังคโลกไปขายยังประเทศใกล้เคียงด้วย

การค้าขายในสมัยสุโขทัยเป็นการค้าขายแบบเสรี ไม่มีการเก็บภาษี จึงทำให้พ่อค้าแม่ค้านิยมมาค้าขายกันมาก นอกจากการค้าในอาณาจักรแล้ว ยังส่งสินค้าจำพวกหนังสัตว์ ไม้หอม งาช้าง และของป่าอื่นๆ ไปขายยังต่างประเทศด้วย

- การศึกษา เชื่อกันว่า ประมาณ พ.ศ.1826 พ่อขุนรามคำแหงได้คิดประดิษฐ์อักษรไทยขึ้น โดยแปลงจากอักษรขอมและอักษรมอญ จึงกล่าวได้ว่า การศึกษาของไทยแท้เริ่มต้นอย่างเป็นทางการเป็นจริงเป็นจังในสมัยสุโขทัย

- ศาสนา พระพุทธศาสนามาถุกกรุงสุโขทัยในสมัยพ่อขุนศรีอินทราทิตย์ ก่อนหน้านั้นผู้คนในดินแดนส่วนนี้นับถือศาสนาพราหมณ์เช่นเดียวกับขอมที่เคยมีอำนาจอยู่ พระพุทธศาสนาที่สุโขทัยรับมาเป็นพระพุทธศาสนาเถรวาทลัทธิลังกาวงศ์

ในสมัยพ่อขุนรามคำแหง ได้นิมนต์พระสงฆ์ลังกาจากนครศรีธรรมราชมาเผยแผ่คำสั่งสอนให้กับชาวสุโขทัย ทำให้ประชาชนพากันเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนา ร่วมแรงร่วมใจกันสร้างวัดและพระพุทธรูปมากมาย สำหรับตัวพ่อขุนรามคำแหงเองก็ทรงเป็นผู้นำที่ดีด้วยการสร้างศาสนสถานต่างๆ หลายแห่ง

พระพุทธศาสนาเจริญสูงสุดในสมัยพระมหาธรรมราชาที่ 1 ลีไท่ นอกจากทรงสร้างวัดและศาสนสถานต่างๆ มากมายแล้ว ยังทรงออกผนวช จำพรรษาอยู่ที่วัดป่ามะม่วง ซึ่งปัจจุบันเป็นโบราณสถานสำคัญแห่งหนึ่งของสุโขทัย

- ศิลปวัฒนธรรม สุโขทัยเป็นเมืองที่วัด และโบราณสถานอื่นๆ มากมายที่สุดแห่งหนึ่งเท่าที่กรมศิลปากรสำรวจพบเมื่อครั้งจัดทำโครงการอุทยานประวัติศาสตร์ พบว่า มีมากกว่า 125 แห่ง สิ่งเหล่านี้มีทั้งสถูปเจดีย์ วิหาร พระอุโบสถ และเทวาลัย

ส่วนโบสถ์ วิหาร ซึ่งเป็นสิ่งก่อสร้างประเภทอาคารของสุโขทัย ปัจจุบันปรักหักพังลงไปเกือบหมดแล้ว แต่ก็มีเค้ารอยให้พอสันนิษฐานได้ว่า ส่วนผนังของอาคารจะเจาะเป็นช่องลูกกรงเล็กๆ แทนการเจาะหน้าต่างๆ นอกจากนั้นยังมีการประดับตกแต่งด้วยลวดลายปูนปั้นงดงาม

อาคารสมัยสุโขทัยสมัยนั้น จะมีผนัง 2 ชั้น และมักซ้อนบันไดอยู่ภายในกำแพงเพชรทั้งสองสามารถเดินขึ้นไปชั้นบนได้ เช่น ผนังมณฑปวัดศรีชุม

ส่วนสถูปเจดีย์ของสุโขทัยนิยมทำกัน 3 แบบ คือ

- ทรงดอกบัวตูมหรือทรงพุ่มข้าวบิณฑ์ ถือว่าเป็นสถูปทรงสุโขทัยแท้ที่มีการสร้างเฉพาะในอาณาจักรสุโขทัยเท่านั้น ซึ่งปัจจุบันเหลือไม่มากนัก สามารถหาได้ที่ วัดมหาธาตุ กลางเมืองสุโขทัย วัดเจดีย์เจ็ดแถว ศรีสัชชาลัย

- เจดีย์ทรงลังกา หรือที่เรียกว่า เจดีย์ทรงระฆัง มีที่วัดช้างล้อมยังทำรูปช้างรายล้อมรอบฐานเจดีย์ด้วย

- เจดีย์ทรงลังกาผสมศรีวิชัย มีทรงเหมือนเจดีย์ทรงลังกาทั่วไปแต่ตั้งบนฐานสูงรูปเหลี่ยม

ในสมัยนั้นยังมีการสร้างพระพุทธรูปทั้งที่เป็นสำริดก่ออิฐและปั้นมากมาย พระพุทธรูปของสุโขทัยถือว่าเป็นพระพุทธรูปที่พุทธลักษณะที่งดงามที่สุด ลักษณะพระพักตร์พระพุทธรูปสุโขทัย

นั้นมีแบบอย่างมาจากใบหน้าสตรี คือ พระพักตร์รูปไข่ อวบอ้อม ยิ้มละไม พระขนงโก่ง พระนาสิกงุ้มงาม ตามลักษณะของมหาบุรุษ ขมวดพระเกศาเล็ก มีพระรัศมีเปลว บั้นพระองค์เล็ก ขณะที่พระองศาใหญ่สมบูรณ์ ครองจีวรห่มเฉียง ชายจีวรยาวถึงพระนาภีตรงปลายทำเป็นเชี้ยวตะขาบ สมัยสุโขทัยนิยมสร้างพระพุทธรูปปางมารศรีวิชัย ประทับนั่งขัดสมาธิราบ ส่วนฐานทำเป็นฐานหน้ากระดานเกลี้ยง ไม่มีลวดลาย

พุทธรูปที่เป็นแบบอย่างของสมัยสุโขทัย ได้แก่ พระพุทธรูปปางลีลา ซึ่งเชื่อว่าสร้างมาจากประวัติตอนพระพุทธเจ้าเสด็จมาจากดาวดึงส์

พระพุทธรูปแบบหนึ่งที่นิยมสร้างในสุโขทัย คือ พระพุทธรูปสี่อิริยาบถ ได้แก่ นั่ง นอน ยืนและเดิน มีทั้งศิลาและก่ออิฐถือปูน พระพุทธรูปสี่อิริยาบถที่งดงาม อยู่ที่วัดตระพังทองกลาง นอกเมืองสุโขทัย

ส่วนเทวรูปก็มีการสร้างเช่นกัน เท่าที่พบเป็นเทวรูปพระอิศวร พระอุมา พระพรหม พระนารายณ์ และพระหริหระลักษณะของเทวรูปนั้นก็คล้ายกับพรพุทธรูป คือ มีใบหน้างดงามคล้ายสตรี ผิดกันที่เครื่องทรงเท่านั้น

- ความสัมพันธ์กับต่างประเทศ สมัยสุโขทัยมีการติดต่อค้าขายกับจีน ติดต่อด้านศาสนาคริสต์ลังกา และแผ่ขยายอาณาเขตไปถึงมอญและมลายู จึงนับว่าสุโขทัยเป็นอาณาจักรที่เจริญรุ่งเรือง และยิ่งใหญ่แห่งหนึ่งในดินแดนภาคเหนือของกลุ่มน้ำเจ้าพระยา (มานพ ถนอมศรี, 2546, หน้า 25-45)

อาณาจักรล้านช้าง

ในดินแดนของของประเทศ สปป.ลาว เป็นดินแดนที่มีประวัติอันยาวนาน มีหลักฐานที่แสดงว่ามีคนอยู่มาแล้ว 2,000 - 3,000 ปี อย่างการค้นพบแหล่งโบราณคดีหินไตะและหินตั้ง รวมถึงหลุมฝังศพสมัยก่อนประวัติศาสตร์ที่บ้านหินตั้ง เมืองหัวเมือง (เมืองแปง) แขวงหัวพันหรือการค้นพบทุ่งไหหิน เมืองแปง (โพนสะหวัน) แขวงเชียงขวางที่มีอายุช่วง 2,500 - 3,000 ปี กลุ่มชนเหล่านี้ต่างมีวิวัฒนาการซึ่งเป็นเรื่องที่น่าทึ่งมานุษยวิทยานำมาศึกษาอย่างต่อเนื่อง แต่การศึกษาด้านประวัติศาสตร์จากพงศาวดารลาวได้มีการบันทึกไว้ดังนี้

จากพงศาวดารล้านช้างกล่าวว่า นับแต่ขุนบรมราชาธิราชได้ทรงแผ่ขยายอาณาจักรออกไป โดยทรงส่งโอรสทั้งเจ็ดพระองค์ไปปกครองเมืองต่างๆ ซึ่งเชื่อว่าอยู่ในภูมิภาคอินโดจีนปัจจุบัน (ศูนย์ข้อมูลข่าวสารอาเซียน, 2555, ข้อมูลออนไลน์) ดังนี้

1. ขุนลอ ปกครองเมืองเซ้าหรือเมืองขวา (อ่านว่า “เมืองซัว”) ซึ่งต่อมาเรียกว่า “หลวงพระบาง”
2. ท้าวผาล้าน ปกครองเมืองหอแต (ต้าหอหรือสิบสองปันนา)

3. ท้าวจุลลง ปกครองเมืองโกดแท้แผนปม (ปัจจุบันคือเวียดนาม)
4. ท้าวคำผิง ปกครองเมืองเชียงใหม่
5. ท้าวอิน ปกครองเมืองลานเพียศรีอยุธยา (ละโว้)
6. ท้าวกม ปกครองเมืองมอญ (อินทปัต หรือหงสาวดี)
7. ท้าวเจือง ปกครองเมืองพวน (เชียงขวาง-เชื่อกันว่าเป็น ท้าวเจืองที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่อง\ท้าวฮุ่ง ท้าวเจือง)

ขุนลอผู้ทรงสร้างเมืองชวา นี้ เชื่อกันว่าทรงเป็นปฐมกษัตริย์ของชาวสปป.ลาว ทั้งปวง ในปี พ.ศ. 1300 โดยประมาณ พระองค์ได้ทรงตั้งให้เมืองชวาเป็นราชธานีของอาณาจักรล้านช้าง พระราชทานนามราชธานี แห่งนี้ใหม่ว่า \ “เมืองเชียงทอง” พระองค์ได้ทรงขับไล่ชนชาติขอม ซึ่งเป็นผู้มีอำนาจอยู่เดิมในบริเวณดังกล่าวสำเร็จ ทำให้อาณาจักรล้านช้างมีความมั่นคงต่อมายาวนาน และมีกษัตริย์ปกครองสืบต่อมาอีกหลายชั่วคน

ในปลายพุทธศตวรรษที่ 19 อาณาจักรล้านช้างก็ได้มีกษัตริย์องค์สำคัญ ซึ่งชาวสปป.ลาว ยกย่องพระองค์ในฐานะ \ “พระบิดาของชาติสปป.ลาว” ได้แก่ พระเจ้าฟ้างุ้ม (พ.ศ. 1896 - 1916) พระนามเต็มคือ \ “พระเจ้าฟ้างุ้มแหล่งหล้าธรณี” เนื่องจากพระองค์มีบทบาทในการรวบรวมแผ่นดิน สปป.ลาวให้เป็นปึกแผ่น ทั้งยังทรงวางรากฐานของพระพุทธศาสนาในสปป.ลาว และทรงยกย่องให้เป็นศาสนาหลักของอาณาจักร

พระเจ้าฟ้างุ้มทรงเป็นพระราชโอรสของท้าวผีฟ้า และเป็นพระราชนัดดาของพระยาสุวรรณคำผิง โดยในรัชสมัยของพระยาคำผิง ท้าวผีฟ้า ซึ่งเป็นพระบิดาของพระเจ้าฟ้างุ้มได้ถูกเนรเทศ จึงเสด็จหนีไปพึ่ง พระบรมโพธิสมภารของกษัตริย์เขมร ในเวลาต่อมาเมื่อสิ้นรัชสมัยของพระยาคำผิง อันเป็นช่วงเวลาที่อาณาจักรเขมรเริ่มเสื่อมอำนาจ ในขณะที่เดียวกันที่อาณาจักรสุโขทัยเข้มแข็งขึ้น ฝ่ายเขมรจึงต้องการคานอำนาจของสุโขทัย จึงได้สนับสนุนให้พระยาฟ้างุ้ม ซึ่งเสด็จติดตามพระราชบิดาไปประทับที่อาณาจักรเขมรนั้น นำกำลังเข้าแย่งชิงอำนาจจากพระยาฟ้าคำเฮี้ยว ซึ่งเป็นพระปิตุลา (อา) ผู้ขึ้นครองราชย์สืบต่อจากพระยาคำผิง พระยาฟ้างุ้มสามารถเอาชนะพระยาฟ้าคำเฮี้ยวได้ จึงเสด็จขึ้นครองราชย์และสถาปนาอาณาจักรล้านช้างขึ้นอย่างเป็นทางการ

ในรัชสมัยของพระยาฟ้างุ้ม แม้พระองค์จะได้สร้างความเป็นปึกแผ่นมั่นคงให้กับอาณาจักรล้านช้าง แต่ต่อมา ในปี พ.ศ. 1899 ได้สละราชสมบัติทั้งยังได้เชิญพระยาอู่เหนือผู้เป็นพระราชโอรสขึ้นครองราชย์สืบต่อจาก พระราชบิดา ส่วนพระยาฟ้างุ้มได้เสด็จมาประทับอยู่ ณ เมืองน่าน กระทั่งสิ้นพระชนม์ในปี พ.ศ. 1916

อาณาจักรล้านช้างมีกษัตริย์ปกครองสืบต่อกันมาหลายพระองค์โดยสมัยที่สำคัญ 2 สมัย คือ

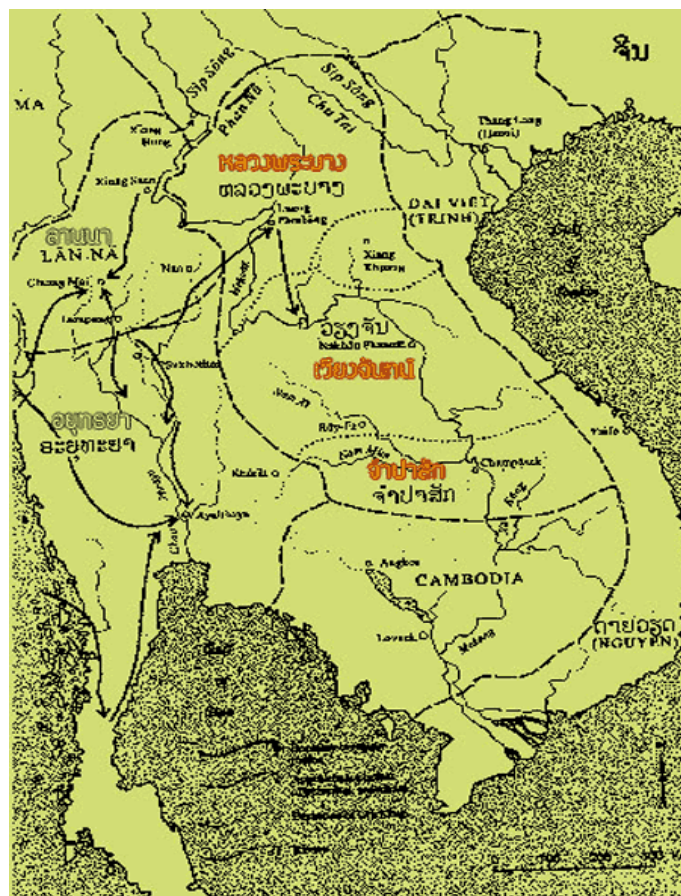
- สมัยพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช

นับได้ว่าเป็นสมัยหนึ่งของประวัติศาสตร์สปป.ลาวที่มีความรุ่งเรืองมากท่ามกลางวิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้นรอบด้าน ชาวสปป.ลาวล้วนนับถือพระองค์ว่าทรงเป็นมหาราช และทรงเป็นวีรกษัตริย์ที่สำคัญในประวัติศาสตร์สปป.ลาว พระองค์ได้ทรงประกอบพระราชกรณียกิจต่างๆ ที่สำคัญไว้หลายประการ โดยเฉพาะด้านพระพุทธศาสนา ซึ่งได้รับการทำนุบำรุงอย่างกว้างขวาง โปรดให้มีการสร้างและบูรณะปูชนียสถานในพระพุทธศาสนาหลายแห่ง เช่น ทรงสร้างหอพระแก้วเพื่อประดิษฐานพระแก้วมรกต ซึ่งได้ทรงอัญเชิญมาจากอาณาจักรล้านนา และทรงสร้างพระเจดีย์โลกจุฬามณี (พระธาตุหลวง) ที่นครเวียงจันทน์ ทรงสถาปนาพระธาตุศรีสองรักร่วมกับอาณาจักรอยุธยาที่เมืองด่านซ้าย ทรงปฏิสังขรณ์พระธาตุพนมที่เมืองนคร (นครพนม) เป็นต้น โดยในระยะเวลาที่อาณาจักรหงสาวดีในรัชสมัยพระเจ้าบุเรงนองมีกำลังเข้มแข็งและทรงอิทธิพลอย่างมาก และมีความพยายามจะขยายอาณาจักรมาทางทิศตะวันออก พระองค์จึงโปรดให้มี การย้ายราชธานีจากหลวงพระบางมาอยู่ที่นครเวียงจันทน์ เพื่อหลีกเลี่ยงอำนาจของหงสาวดีในปี พ.ศ. 2103 และพระราชทานนามราชธานีแห่งใหม่นี้ว่า “พระนครจันทบุรีศรีสัตนาคนหุตอุตมราชธานี” ทั้งยังทรงสร้างสัมพันธ์ไมตรีกับสมเด็จพระมหาจักรพรรดิแห่งกรุงศรีอยุธยา เพื่อเป็นกำลังในการต่อต้านพม่าซึ่งถือเป็นศัตรูร่วมกัน ต่อมาในปี พ.ศ. 2107 ท้าพม่าได้ติดตามจับกุมขุนนางล้านนาเชียงใหม่มาถึงเวียงจันทน์ และสามารถตีกรุงเวียงจันทน์ได้ในขณะที่พระเจ้าไชยเชษฐาธิราชมิได้ประทับอยู่ในพระนคร พร้อมทั้งกวาดต้อนชาวเมืองและเชื้อพระวงศ์ชั้นสูงกลับไปยังพม่าเป็นจำนวนมาก รวมถึงเจ้ามหาอุปราชศรีวรวงษา พระราชอนุชาของพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช แล้วจึงถอยทัพกลับไปพระองค์ทรงคุมแค้นฝ่ายหงสาวดีอยู่มาก เมื่อฝ่ายอยุธยาขอความช่วยเหลือให้ช่วยรบกับพม่าในช่วงปี พ.ศ. 2110-2112 พระองค์จึงทรงจัดตั้งกองทัพไปช่วยเหลืออยุธยาแต่ไม่สำเร็จ เนื่องจากถูกฝ่ายพม่าและพระมหาธรรมราชาเมืองพิษณุโลกซ้อนกลจนแตกพ่าย หลังอาณาจักรหงสาวดีพิชิตกรุงศรีอยุธยาได้แล้ว พระเจ้าบุเรงนองจึงทรงส่งกองทัพมาปราบปราม ล้านช้างแต่ไม่สำเร็จ เนื่องจากพระเจ้าไชยเชษฐาได้ทรงนำกองทัพและชาวเมืองหลบภัยในป่า และคอยลอบโจมตีกองทัพพม่าอยู่เรื่อยๆ จนกองทัพพม่าต้องถอนกำลังกลับไป ลูถึงปี พ.ศ. 2114 พระเจ้าไชยเชษฐาธิราชได้เสด็จออกปราบกบฏ ณ เมืองรามรักโองการ (เชื่อกันว่าอยู่ในพื้นที่แขวงอัตตะปือในปัจจุบัน) แล้วสูญหายไปนในศึกครั้งนั้น

- พระเจ้าสุริยวงศาธรรมิกราช

(พ.ศ. 2181 - 2238) เป็นยุคแห่งความเจริญรุ่งเรืองอีกยุคหนึ่ง เนื่องด้วยพระองค์มีวิธีการปกครองบ้านเมืองหลักแหลมและเป็นธรรม ทำให้ล้านช้างมีความมั่นคงและสงบ ร่มเย็นกว่าครึ่งศตวรรษ ทั้งความเจริญรุ่งเรืองทางสถาปัตยกรรม อักษรศาสตร์ ศิลปะแขนงต่างๆ ตลอดจนการค้าขายกับต่างชาติ พระองค์ทรงเป็นผู้ที่มีความยุติธรรม จากกรณีที่พระราชโอรสของพระองค์ได้กระทำความผิดลักลอบเป็นชู้กับภริยาของขุนนางผู้หนึ่ง พระองค์ก็ลงโทษตามอาญาถึงขั้นประหารชีวิตโดยมิได้ใส่ใจว่าเป็นพระโอรส ด้วยเหตุนี้พระองค์จึงอยู่ในสภาพที่ไร้รัชทายาท และเมื่อพระองค์

สวรรคตโดยไร้รัชทายาท ประชาชนจึงได้อัญเชิญพระยาเมืองจัน ซึ่งเป็นขุนนางผู้ใหญ่ให้ขึ้นเป็น กษัตริย์ แต่ก็ครองราชย์อยู่ได้เพียงหกปี เจ้านันทราชแห่งเมืองน่านก็ยกทัพเข้ามาชิงเมืองเวียงจันทน์ ไปได้ เจ้านันทราชจึงได้ขึ้นครองราชย์เป็นกษัตริย์แห่งอาณาจักรล้านช้างใน พ.ศ. 2238 เมื่อสิ้นรัชสมัย ของพระเจ้าสุริยวงศาธรรมิกราช ราชอาณาจักรล้านช้างเกิดภาวะระส่ำระสายอย่างหนักจากการ แก่งแย่งอำนาจของบรรดาเชื้อพระวงศ์ จนทำให้ราชอาณาจักรแตกแยกออกเป็น 3 ราชอาณาจักรเอก ราช ได้แก่

ภาพที่ 2.2 อาณาจักรของล้านนา

ที่มา ศูนย์ข้อมูลข่าวสารอาเซียน (2555)

1) อาณาจักรล้านช้างเวียงจันทน์

อาณาจักรนี้คืออาณาจักรที่สืบทอดจากอาณาจักรล้านช้างศรีสัตนาคนหุตเดิม มี อาณาเขตปกครองดินแดนสปป.ลาว ภาคกลางในปัจจุบันมีพระเจ้าไชยเชษฐาธิราชที่ 2 เป็นปฐม กษัตริย์ พระไชยเชษฐาองค์นี้ ทรงเป็นเชื้อพระวงศ์ที่ลี้ภัยการเมืองไปอยู่ที่จักรวรรดิเวียดนาม ซึ่งมี ราชธานีในขณะนั้นอยู่ที่เมืองเว้ คนทั้งหลายจึงขนานพระนามอีกอย่างว่า “พระไชยองค์เว้หรือ

พระไชยองค์เวียด” พระองค์ได้นำกำลังจากเวียดนามเข้ายึดนครเวียงจันทน์และจับเจ้านันทราชสำเร็จโทษ แล้วราชาภิเษกพระองค์เองขึ้นเป็นกษัตริย์ใน ปี พ.ศ. 2241 จากนั้นจึงทรงตั้งท้าวทองเป็นเจ้าอุปราชครองเมืองหลวงพระบาง แต่ไม่ได้รับการยอมรับจาก ชาวสปป.ลาว ทั้งหมด เพราะพระองค์มีความใกล้ชิดกับจักรวรรดิเวียดนาม

ในปี พ.ศ. 2250 เจ้ากิงกิสราชกับเจ้าองค์คำ พระราชนัดดาของพระเจ้าสุริยวงศาธรรมิกราชที่หนีไปประทับยังเมืองหงสา (อยู่ในแขวงไชยบูลีในปัจจุบัน) ได้ยกทัพเข้ามาชิงเมืองหลวงพระบางจับเจ้าอุปราช ท้าวทองสำเร็จโทษและเตรียมจะยกทัพเข้าตีกรุงเวียงจันทน์ พระไชยองค์เว้ จึงมีพระราชสาส์นไปยังสมเด็จพระเพทราชาแห่งกรุงศรีอยุธยาเพื่อขอความช่วยเหลือ ฝ่ายกรุงศรีอยุธยาจึงไกล่เกลี่ยทั้งสองฝ่ายให้ยุติ การรบและแบ่งปันเขตแดนต่อกัน ทำให้หลวงพระบางกลายเป็นอาณาจักรเอกราชไม่ขึ้นกับเวียงจันทน์มานับแต่นั้น ในยุคนี้นับได้ว่าเป็นยุคที่ สปป.ลาวแตกแยกเป็น 2 อาณาจักร คือ อาณาจักรล้านช้างเวียงจันทน์และอาณาจักรล้านช้างหลวงพระบางซึ่งเวียงจันทน์เองก็ไม่ไว้ใจและหาทางทำลายฝ่ายหลวงพระบางอยู่ตลอดเวลา

2) อาณาจักรล้านช้างหลวงพระบาง

อาณาจักรล้านช้างหลวงพระบางถือกำเนิดจากความแตกแยกระหว่างเวียงจันทน์และหลวงพระบางใน ปี พ.ศ. 2250 ดังได้กล่าวมาแล้วมีอาณาเขตในการปกครองดินแดนสปป.ลาวภาคเหนือในปัจจุบัน โดยมีพระเจ้ากิงกิสราชเป็นปฐมกษัตริย์ (พ.ศ. 2249 - 2256)

3) อาณาจักรล้านช้างจำปาศักดิ์

อาณาจักรล้านช้างจำปาศักดิ์มีกำเนิดมาจากการอพยพภัยการเมืองของเจ้านางสุ้มงคละและประชาชนส่วนหนึ่งภายใต้การนำของเจ้าราชครูหลวงโพนสะเม็ก พระเถระผู้ใหญ่ในรัชสมัยพระเจ้าสุริยวงศาธรรมิกราช มูลเหตุมาจากพระยาเมืองจันผู้เป็นเสนาบดีได้ชิงราชสมบัติขึ้นครองอาณาจักรหลังพระเจ้าสุริยวงศาธรรมิกราชเสด็จสวรรคต และคิดจะเอาเจ้านางสุ้มงคละพระราชนัดดาของพระเจ้าสุริยวงศาธรรมิกราช (ซึ่งทรงเป็นหม้ายและกำลังทรงครรภ์) เป็นมเหสีแต่นางไม่ยอม จึงหนีไปขอความช่วยเหลือจากเจ้าราชครูหลวงโพนสะเม็ก เจ้าราชครูหลวงโพนสะเม็กจึงพาญาติโยมของตนประมาณ 3,000 คน และเจ้านางสุ้มงคละหนีออกจากเวียงจันทน์ทางใต้ไปซ่อนตัวอยู่ที่บ้านจิวพันลำโสมสนุก ณ ที่นั่นเจ้านางสุ้มงคละได้ประสูติพระโอรสนามว่า “เจ้าหน่อกษัตริย์”

ต่อมานางแพงเจ้าเมืองจำปาศักข์ชาวพื้นเมืองได้อาราธนาเจ้าราชครูหลวงโพนสะเม็กมาปกครองบ้านเมือง เจ้าราชครูหลวงฯ ปกครองบ้านเมืองได้ระยะหนึ่งก็เกิดปัญหาการปกครองบางประการ ซึ่งเอาหลักทางธรรมมาตัดสินและยุติปัญหาไม่ได้ ท่านจึงให้คนไปเชิญเจ้าหน่อกษัตริย์ซึ่งเจริญพระชนม์มากพอที่จะปกครองบ้านเมืองได้แล้ว มาทำพิธีราชาภิเษกเป็นกษัตริย์ปกครองนครจำปาศักข์ในปี พ.ศ. 2257 ทรงพระนามว่า พระเจ้าสร้อยศรีสมุทรพุทธางกูร อาณาจักรล้านช้างแห่งที่ 3 คือ อาณาจักรล้านช้างจำปาศักข์ จึงถือกำเนิดขึ้นในปีนี้พระองค์ได้ประกาศอาณาเขตแยกออกจาก

เวียงจันทน์ ปกครองดินแดนสปป.ลาว ภาคใต้ตั้งแต่เขตเมืองนครพนม เมืองคำม่วน ลงไปจนถึงเมือง เชียงแตงเมืองมโนไพรต่อแดนเขมร ส่วนด้านตะวันตกอาณาเขตไปไกลจนถึงเมืองท่งหรือเมืองสุวรรณภูมิ เชื้อสายของกษัตริย์แห่งอาณาจักรนี้ได้ปกครอง จำปาสักต่อมาทั้งในฐานะกษัตริย์ เจ้าผู้ครองนคร และผู้ว่าราชการเมืองจนกระทั่งแผ่นดินสปป.ลาว รวมกันเป็นหนึ่งในปี พ.ศ. 2489 แต่ยังคงมีบทบาททางการเมืองในสปป.ลาว ยุคพระราชอาณาจักรมาตลอด จนถึง การเปลี่ยนแปลงการปกครองใน ปี พ.ศ. 2518

ตอนที่ 5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

จุฑามาศ ไชยศร (2536) ได้ทำการศึกษา เรื่อง “ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวในจังหวัดแม่ฮ่องสอน” การวิจัยนี้เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวตลอดจนปริมาณการท่องเที่ยวแต่ละแห่งในจังหวัดแม่ฮ่องสอน กลุ่มตัวอย่างจากแหล่งท่องเที่ยว จำนวน 19 แห่ง นักท่องเที่ยวไทย 165 คน นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ 227 คน และบริษัทนำเที่ยว 12 บริษัท ในช่วงเดือนตุลาคม 2535 ถึงเดือนมกราคม 2536 ตัวแปรที่ใช้ศึกษาประกอบ ด้วยตัวแปรเรื่องความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว เช่น ถนน พาหนะ ระยะเวลาเดินทาง เป็นต้น ตัวแปรเรื่องสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการ เช่น น้ำ ไฟฟ้า สุขา เป็นต้น ตัวแปรในเรื่องสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว เช่น นิเวศวิทยา การใช้ที่ดิน เป็นต้น และตัวแปรในเรื่องคุณค่าของแหล่ง ท่องเที่ยว เช่น ความมีชื่อเสียงในปัจจุบันกิจกรรมการท่องเที่ยว และคุณค่าทางธรรมชาติ เป็นต้น การวิเคราะห์แหล่งท่องเที่ยว แบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ แหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติ 31 แห่ง ทางประวัติศาสตร์และศาสนสถาน 11 แห่ง และทางศิลปวัฒนธรรม 7 แห่ง ผลการวิเคราะห์ พบว่า แหล่งท่องเที่ยว ทั้งหมดมีศักยภาพแตกต่างกัน โดยวัดจงบค่า - วัดจงบกลาง ในเขตอำเภอเมือง แม่ฮ่องสอนมีค่าศักยภาพสูงสุด และถ้าแม่ลาเกะในเขตอำเภอยวมมีค่าศักยภาพต่ำสุด การจัดลำดับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว พบว่าศักยภาพสูงและปานกลาง จะพบในแหล่งท่องเที่ยวอยู่ในเขตตัวเมือง โดยเฉพาะอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน และค่าศักยภาพต่ำ จะพบกระจายอยู่ในแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ห่างไกลจาก ตัวเมืองมาก ในเขตอำเภอต่างๆ การเปรียบเทียบศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว ทั้ง 3 ประเภท พบว่า แหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติ พบว่า ค่าศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับปริมาณนักท่องเที่ยว ภาพลักษณ์ของการท่องเที่ยวจังหวัดแม่ฮ่องสอน มีลักษณะเด่นทางด้านประวัติศาสตร์และศาสนสถาน แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวควรสอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาจังหวัด โดยยึดหลักการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวให้คุ้มค่า ไม่ทำลาย

สภาพแวดล้อม และรักษาสภาพวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น ควรให้เอกชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น และจัดความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว เพื่อการพัฒนาซึ่งควรเริ่มพัฒนากลุ่มแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพสูง ปานกลาง และต่ำ ไปตามลำดับ

สมชาย เลี้ยงพรพรรณ (2547) ได้ทำการศึกษา เรื่อง “ศักยภาพของแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณทะเลสาบ” โดยมีผลของการวิจัยที่เป็นความต้องการหรือข้อเสนอแนะของนักท่องเที่ยวที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยว ที่มีระดับศักยภาพมาก และปานกลางได้ผลสรุป ดังนี้

1) ด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ต้องการให้ขยายถนนหรือซ่อมแซมพื้นผิวถนนให้เรียบ ควรมีป้ายชี้ทางที่ชัดเจนและมีข้อมูลชื่อแหล่ง ทิศทาง และระยะทาง และให้มีพาหนะรับจ้างที่เข้าถึงแหล่งเพิ่มขึ้น

2) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกภายในแหล่ง ส่วนใหญ่ต้องการให้เพิ่มที่จอดรถ และจัดระเบียบที่จอดรถให้ชัดเจน เพิ่มที่พักผ่อนให้ทั่วถึงและเพียงพอ บางแหล่งควรจัดให้มีสถานที่ละหมาดสำหรับชาวมุสลิมด้วย ควรเพิ่มจำนวนห้องน้ำที่เป็นห้องน้ำชาย - หญิง และพระภิกษุชัดเจนซ่อมแซมและรักษาความสะอาดให้อยู่ในสภาพที่ใช้การได้ตลอดเวลา ควรเพิ่มที่พักแรม หรือปรับปรุงที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น ควรจัดให้มีหรือเพิ่มจำนวนร้านอาหาร เครื่องดื่ม และของที่ระลึกที่มีคุณภาพดีและราคายุติธรรม ในบางแหล่งที่มีนักท่องเที่ยวชาวมุสลิม ควรจัดให้มีร้านอาหารอิสลามด้วยและส่งเสริมให้คนในท้องถิ่นนำผลิตภัณฑ์ของท้องถิ่นมาจำหน่ายควรเพิ่มแสงสว่าง จุดบริการน้ำอุปโภคบริโภค และโทรศัพท์สาธารณะให้ทั่วถึง เพียงพอ และใช้การได้ตลอดเวลา ในทุกแหล่งควรต้องมีหรือเพิ่มมาตรการการดูแลรักษาความปลอดภัยที่เพียงพอให้กับนักท่องเที่ยวด้วย

3) ด้านคุณค่า ความสำคัญ และการดูแลรักษาสภาพธรรมชาติของแหล่ง ควรรักษาสภาพธรรมชาติดั้งเดิมไว้ ปลูกต้นไม้เพิ่มขึ้น ดูแลรักษาความสะอาด และประชาสัมพันธ์ ให้เห็นความสำคัญที่จะต้องอนุรักษ์ธรรมชาติไว้

4) ด้านคุณค่า ความสำคัญ และการดูแลรักษาสภาพทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ และโบราณคดี ควรมีวิทยากร ป้ายให้ความรู้ นิทรรศการ มุมพิพิธภัณฑ หรือกิจกรรมการแสดงที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่น มีการอนุรักษ์ พื้นฟู โบราณสถาน โบราณวัตถุ วัฒนธรรม หรือวิถีชีวิตดั้งเดิมที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นไว้ และช่วยประชาสัมพันธ์ให้ตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของด้านนี้

5) ด้านการตอบรับของประชาชนในท้องถิ่น ควรต้อนรับด้วยอัธยาศัยไมตรีอันดีสามารถให้ความรู้ คำแนะนำ ช่วยเหลือ และดูแลความปลอดภัยให้นักท่องเที่ยวได้ช่วยกันอนุรักษ์วัฒนธรรมวิถีชีวิตดั้งเดิมที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นให้ความร่วมมือในการพัฒนาแหล่ง หรือบริการนักท่องเที่ยว

6) ด้านการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ควรมีสุนัขบริการนักท่องเที่ยว วิทยากร สื่อสิ่งพิมพ์ (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ) ฐานความรู้ มุมพิพิธภัณฑ ห้องสมุด จุดหรือหอชมวิว หรือเส้นทางศึกษาธรรมชาติ ควรมีกฎ ระเบียบ หรือข้อปฏิบัติ ในการดูแลรักษาสภาพแวดล้อมของแหล่ง

และดูแลให้มีการปฏิบัติตามโดยเคร่งครัด และควรสนับสนุนให้มือสมัครที่ เกิดจากความร่วมมือของคน ในท้องถิ่นที่มีความรู้เข้ามาช่วยจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของแหล่งแต่ละแหล่งในด้านต่างๆ เช่น ความสะดวกในการเข้าถึง สิ่งอำนวยความสะดวกสภาพแวดล้อม คุณค่าและความสำคัญ การตอบรับของคนในท้องถิ่น และการให้การศึกษ

7) ด้านแนวโน้มในการกลับมาท่องเที่ยว ส่วนมากจะกลับมาท่องเที่ยวในแหล่งเดิมอีก เนื่องจากประทับใจในความเป็นธรรมชาติ มีทิวทัศน์สวยงาม สงบ ร่มรื่น มีความหลากหลายทางชีวภาพ ความสวยงามและควมมีคุณค่าของโบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปกรรมมีการคมนาคมที่สะดวก และปลอดภัย นอกจากนี้นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เสนอให้พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโดยรอบ ทะเลสาบสงขลาโดยให้คงรักษาความเป็นธรรมชาติเดิมไว้ ดูแลรักษาสภาพแวดล้อมให้สะอาด สงบ ร่มรื่น และมีการคมนาคมที่สะดวก ปลอดภัย และเชื่อมต่อถึงกัน ส่วนแหล่งท่องเที่ยวรอบทะเลสาบสงขลาที่นักท่องเที่ยวรู้จัก หรือเคยได้ยินชื่อ ส่วนมากจะเป็นแหล่งที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักกันทั่วไป หรือตั้งอยู่ใกล้เคียงกับแหล่งท่องเที่ยวเช่น สถาบันทักษิณคดีศึกษา เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย หาดสมิหลา เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลสาบ สวนป่าเปรมเกายอ หาดแสนสุขลำปำ เขาน้อย สวนสองทะเล (แหลมสนอ่อน) เป็นต้น

เสกสรรค์ ยงวิชัย (2549) ได้ทำการศึกษา เรื่อง “ศักยภาพพื้นที่เพื่อพัฒนา ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวชายแดนไทย-ลาว: กรณีศึกษาจังหวัดหนองคาย และนครหลวงเวียงจันทน์” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพของอุทยานด้านการท่องเที่ยวชายแดนไทย - สปป.ลาว ในส่วนของการให้บริการทางการท่องเที่ยว ในพื้นที่จังหวัดหนองคาย และนครหลวงเวียงจันทน์ ศึกษา นโยบายภาครัฐของรัฐบาลไทย และ สปป.ลาว ในการส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวเชื่อมโยงระหว่าง จังหวัดหนองคาย และนครหลวงเวียงจันทน์ ศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวไทย และชาวต่างประเทศในเขตพื้นที่จังหวัดหนองคาย และนครหลวงเวียงจันทน์ ศึกษาการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวขององค์กรภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องในเขตพื้นที่จังหวัดหนองคายและ นครหลวงเวียงจันทน์ วางแผนกลยุทธ์การท่องเที่ยวแบบบูรณาการที่เหมาะสมกับทั้งสองประเทศในเขตพื้นที่จังหวัดหนองคาย และนครหลวงเวียงจันทน์

ผลการศึกษา ศักยภาพของอุทยานด้านการท่องเที่ยวชายแดนไทย - ลาว ในส่วนของการให้บริการทางการท่องเที่ยว ณ เขตพื้นที่จังหวัดหนองคายและนครหลวงเวียงจันทน์ ที่เป็น ศักยภาพด้านการท่องเที่ยว และการบริการทางการท่องเที่ยว ยังคงมีอยู่ในระดับสูง แต่หากจะมีการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว เพื่อให้เป็นที่พึงพอใจแก่นักท่องเที่ยวแล้วนั้น ควรคำนึงถึงปัจจัยต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจมาเที่ยวของนักท่องเที่ยว ดังต่อไปนี้

1) ความปลอดภัย (Security) ในการตัดสินใจเลือกจุดหมายการเดินทาง การท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวจะคำนึงถึงความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สินเป็นประการสำคัญ มาตรการรักษาความ

ปลอดภัยจึงต้องมีประสิทธิภาพ และทั่วถึงทุกแหล่งท่องเที่ยว สำหรับในพื้นที่จังหวัดหนองคาย และ นครหลวงเวียงจันทน์นั้น นักท่องเที่ยวไม่ค่อยกังวลใจในเรื่องนี้เท่าใดนักเนื่องจากว่า ทั้งหนองคาย และนครหลวงเวียงจันทน์ เป็นเมืองเล็ก ๆ ที่สงบเงียบ ผู้คนมีอัธยาศัยไมตรีที่น่ารัก

2) โครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructures) เช่น ถนน สะพาน สนามบิน สถานีรถไฟ สถานีรถโดยสาร ท่าเรือ ไฟฟ้า น้ำประปา ระบบสื่อสารที่ทันสมัย เป็นต้น หากพื้นที่ใดยังมีข้อด้อยในเรื่องนี้ จึงควรมีการปรับปรุงแก้ไข ให้นักท่องเที่ยวได้รับความสะดวกสบายตลอดเวลาที่พำนักอยู่

3) สิ่งอำนวยความสะดวก (Facilities) ผู้ประกอบการเจ้าของสถานที่ หรือบริการ จะเป็นผู้จัดหาไว้บริการแก่นักท่องเที่ยว ซึ่งการมีสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ สามารถใช้เป็นการ กระตุ้นยอดขายสินค้าและบริการ ได้อีกทาง

4) การคมนาคม (Transportation) การคมนาคมขนส่งทั้งจากต่างประเทศและ ภายในประเทศจะต้องมีการเดินทางที่สะดวก ปลอดภัย มีการจัดการจราจรที่เป็นระเบียบการกำหนด อัตราค่าโดยสารที่ได้มาตรฐาน และการรักษาเวลาในการเดินทาง

5) พิธีการเข้าเมืองและบริการข่าวสาร (Border control and information) ควรมี ความเป็นระเบียบ พิธีการเข้าเมืองให้สะดวก รวดเร็ว มีบริการให้ข่าวสารข้อมูลในด้านต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์แก่นักท่องเที่ยว มีบริการจองห้องพัก มีบริการขนส่งผู้ที่พัก

6) ที่พัก (Accommodation) มีโรงแรม ที่พักระดับต่างๆ ให้เลือก ในอัตราค่าที่พักที่ เหมาะสมกับคุณภาพ สะอาดและมีบริการตามมาตรฐานสากล ควรมีการกำหนดราคาที่พักอย่างแน นอน เช่นช่วง ฤดูกาลท่องเที่ยว (High season) หรือนอกฤดูกาลท่องเที่ยว (Low season) เพื่อให้ นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสในการตัดสินใจเลือกใช้บริการ

7) ร้านอาหาร (Food and beverage) นอกจากจะมีอาหารให้เลือกหลายชนิดแล้ว จะต้อง ถูกสุขลักษณะ มีบริการที่สุภาพ และมีการกำหนดราคาที่เหมาะสม

8) สินค้าของที่ระลึก (Souvenirs) มีการควบคุมคุณภาพ กำหนดราคา รวมทั้งการส่งเสริมการใช้วัสดุพื้นบ้าน การออกแบบสินค้าให้มีเอกลักษณ์ รวมทั้งการบรรจุหีบห่อที่สวยงาม

สมประสงค์ อ่อนแสง (2551) ได้ศึกษา เรื่อง “แนวทางการพัฒนาศักยภาพของวัดจังหวัด มุกดาหารเพื่อการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม” ผลการวิจัย พบว่า วัดจังหวัดมุกดาหารมีศักยภาพใน การท่องเที่ยว ที่หลากหลายเพียงพอ สภาพภูมิทัศน์ทางธรรมชาติ และกิจกรรมเด่นที่มีลักษณะ เฉพาะที่เน้น การปฏิบัติทางด้านจิตใจ การศึกษาประวัติความเป็นมา ศิลปกรรมเอกลักษณ์ของ ท้องถิ่น การพักผ่อนหย่อนใจ และการชมทัศนียภาพที่สวยงาม รมรื่น รวมทั้งการรักษาสืบทอด ประเพณีท้องถิ่น การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว เช่น สภาพเส้นทาง ลักษณะการเดินทาง ระยะทางจากตัว เมือง ไปยังแหล่งท่องเที่ยว และสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ที่พักการบริการสาธารณูปโภค ความ ปลอดภัยของนักท่องเที่ยว ร้านอาหาร เครื่องดื่ม ระบบไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ การประชาสัมพันธ์

และความพร้อมของบุคลากร ที่มีขีดความสามารถในการรองรับเพียงพอเมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนของนักท่องเที่ยว เนื่องจากจำนวนนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวยังมีปริมาณน้อยจึงไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมแต่อย่างใด ชาวบ้านในชุมชนก็ยังมีความรู้สึกว่านักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวชมนั้นไม่ได้สร้างความรำคาญแต่อย่างใด สิ่งจูงใจในการท่องเที่ยวเหล่านี้

จิราบุช โสภาก และคณะ (2554) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “ศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเมืองมรดกโลกของประเทศไทย กรณีศึกษา : อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย-ศรีสัชนาลัย-กำแพงเพชร และ อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา เพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อย่างยั่งยืน” มีวัตถุประสงค์ คือ (1) เพื่อศึกษาศักยภาพของการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเมืองมรดกโลก ศึกษาจุดเด่น จุดด้อย ประเด็นปัญหาที่ประสบ (2) เพื่อเสนอแนะแนวทางในการบริหารจัดการเมืองมรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดสุโขทัยและจังหวัดกำแพงเพชร เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา ระเบียบวิธีวิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เจาะลึก ผู้ที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวเมืองมรดกโลก และการวิจัยเชิงสำรวจจากการสอบถามความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวเมืองมรดกโลก ร่วมกับการวิจัยจากเอกสารและการวิเคราะห์ข้อมูลทุติยภูมิ การวิเคราะห์ข้อมูลเน้นการ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงตรรกะ ตามหลักเหตุและผลที่ได้จากการสัมภาษณ์ การสังเกตการณ์ในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเมืองมรดกโลก โดยใช้สถิติร้อยละและนามาสังเคราะห์ข้อมูล ผลการศึกษาพบว่า แหล่งท่องเที่ยวเมืองมรดกโลก อุทยาน ประวัติศาสตร์ พระนครศรีอยุธยา และสุโขทัย-ศรีสัชนาลัย-กำแพงเพชร ถือเป็นแหล่งโบราณสถานที่มีความดึงดูด ใจทางการท่องเที่ยว เนื่องจากเป็นแหล่งที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมระดับโลก ซึ่งภาพรวมในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวมรดกโลก หน่วยงานภาครัฐยังคงมีบทบาท มากกว่าชุมชนในท้องถิ่น ทั้งนี้อุทยานประวัติศาสตร์ พระนครศรีอยุธยา และสุโขทัย-ศรีสัชนาลัย-กำแพงเพชร มีความแตกต่างกันในด้านพื้นที่ตั้ง ทำให้พบปัญหาในการจัดการพื้นที่ที่แตกต่างกัน เนื่องจาก อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ตั้งอยู่ในเขตเมือง ซึ่งมีการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ทำให้เกิดปัญหาการรุกรานพื้นที่มรดกโลก ส่วนอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย-ศรีสัชนาลัย-กำแพงเพชร มีพื้นที่ตั้งแยกไปจากชุมชน แต่ก็ยังคงประสบปัญหา ด้านพื้นที่ทับซ้อนกับที่อยู่อาศัยและพื้นที่ทำกินของชาวบ้าน ข้อเสนอแนะ ด้านนโยบาย ควรจะมีมาตรการในการอนุรักษ์ พื้นที่ แผนการอนุรักษ์ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม และวิถีชีวิตควบคู่กันไป ทางด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว หน่วยงานภาครัฐ และเอกชนควรจัดทำเอกสารประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับเส้นทางท่องเที่ยวเมืองมรดกโลกผ่านสื่อ อย่างต่อเนื่อง ควรมีการสำรวจและปรับปรุงปัจจัยพื้นฐาน ที่เป็นสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ห้องสุขา สถานที่จอดรถ ป้ายบอกทาง หรือป้ายสื่อความหมายที่เหมาะสมที่รองรับขยะและสิ่ง ปฏิกูล เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว และทางด้านบริหารจัดการ การพัฒนา ทรัพยากรบุคคล อบรมให้ผู้ประกอบการมีจิตบริการและ

ความสามารถด้านภาษาต่างประเทศเพื่อสื่อสารข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวได้

งานวิจัยต่างประเทศ

Xie (2004) ได้วิจัยการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่ไหหลำ ประเทศจีน (Authenticating Cultural Tourism: Folk Villages in Hainan, China) จากการวิจัย พบว่า การไปเที่ยวที่ไหหลำ เป็นการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่แสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมประจำเผ่าที่สืบทอดต่อกันมา ในขณะเดียวกันก็มีการพิจารณาว่ามีความเหมาะสมกับการลงทุนหรือไม่ นักวิจัยได้ทำการวิจัย โดยแสดงให้เห็นว่า เกาะไหหลำเป็นสถานที่เปี่ยมไปด้วยวัฒนธรรมอันเก่าแก่ โดยมีจุดมุ่งหมายหลักคือการนำเอาวัฒนธรรมของชนเผ่าลี ในเกาะไหหลำ ประเทศจีน พัฒนาให้เป็นหมู่บ้านการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม คนที่เข้ามามีบทบาทสำคัญคือ รัฐบาล นักลงทุนนักท่องเที่ยว และกลุ่มชนพื้นเมือง โดยเปรียบเทียบกับมาตรฐานการพัฒนา ปี ค.ศ. 1989 เกี่ยวกับสิ่งที่เกี่ยวข้องกับสินค้า วิวัฒนาการทางวัฒนธรรม ตัวการที่เก็บริษาวัฒนธรรมควมมีเสริภาพของชนเผ่า และการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมมีข้อขัดแย้งระหว่างกลุ่มต่างๆ แม้ว่าวัฒนธรรมหลายอย่างค่อนข้างจะสมบูรณ์และสวยงาม มีเอกลักษณ์แต่นักลงทุนบางคน มีความคิดเห็นขัดแย้ง ก่อความตึงเครียดในกลุ่มนักลงทุน เนื่องจากรัฐบาลสนใจเรื่องเสริภาพของประชาชนมากกว่าการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ฝ่ายนักลงทุนเข้าใจในเจตนาของชนเผ่าผิดไปว่าพวกเขาต้องการงานและเงิน แต่พวกเขาต้องการรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมของพวกเขามากกว่า งานวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่า สิ่งที่ดีอยู่แล้วไม่ควรจะไปให้ใครประเมินค่าเพื่อทำให้เกิดความสนใจ อีกทั้งเกาะไหหลำนี้ ควรยึดความเป็นธรรมชาติและเอกลักษณ์ของตนเองไว้ไม่ควรยึดมาตรฐานพื้นฐานการพัฒนา

Sabahat Anjum (2005) ได้ศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวของปากีสถานและการพัฒนาในอนาคต การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพของการท่องเที่ยวในปากีสถาน และวิธีการพัฒนาอย่างยั่งยืน และการปรับปรุง เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดทางเศรษฐกิจ และส่งอื่นๆของประเทศ ซึ่งจะเน้นพื้นที่หลักๆ ของการท่องเที่ยว ซึ่งจะเน้นศึกษาไปพร้อมกับการศึกษาที่มาของปัญหาที่ต้องได้รับการแก้ไข เพื่อเพิ่มศักยภาพในการท่องเที่ยวในประเทศ วิธีการหลักของการวิจัยที่ใช้ในการศึกษานี้มีการวิจัยเพิ่มเติมผ่านแหล่งข้อมูลออนไลน์ และข้อความ ที่มีการวิเคราะห์เปรียบเทียบกับการศึกษาการท่องเที่ยวของประเทศที่มีพื้นที่หลังทางวัฒนธรรมและศาสนาที่คล้ายคลึงกัน การค้นพบสะท้อนให้เห็นถึงศักยภาพอันยิ่งใหญ่สำหรับการท่องเที่ยว ในประเทศปากีสถานที่จะต้องพัฒนาให้เกิดความก้าวหน้าของประเทศ และการศึกษานี้ อ้างอิงแนวทางของ 3 ประเทศที่ได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยว ผลการวิจัยกลยุทธ์ และนโยบาย ที่ใช้โดย อินเดีย อียิปต์ และ UAE พบว่า ผลิตภัณฑ์เสริมที่ใช้บริการนักท่องเที่ยว และการบริการ ที่มีส่วนร่วมทำให้นักท่องเที่ยวและการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น

Forristal (2009) ได้ศึกษาลักษณะที่เป็นเสน่ห์และแง่มุมต่างๆ ทางโอกาสการใช้วัฒนธรรมเป็นฐานสำหรับการท่องเที่ยวของเมืองโปรเฟต (Perceived Attractiveness and Dimensionality of Culture-Based Tourism Opportunities for Prophetstown) มีสาระสำคัญว่าวัฒนธรรมที่นักท่องเที่ยวสนใจมีทั้งวัฒนธรรมที่จับต้องได้และวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ เช่น ประวัติความเป็นมาของชนเผ่าอินเดียนแดงซอว์นี กิจกรรมทางวัฒนธรรม แหล่งวัฒนธรรม งานมหกรรมการทำอาหาร และการเล่นกีฬาพื้นบ้าน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 2.3 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และ เชิงวัฒนธรรมของอารยธรรมล้านนา (พะเยา แพร่ น่าน) และสุโขทัย (กำแพงเพชร สุโขทัย)” มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของอารยธรรมล้านนา (พะเยา แพร่ น่าน) และสุโขทัย (กำแพงเพชร สุโขทัย) ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงผสมที่การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณจากการประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และเชิงวัฒนธรรมของอารยธรรมล้านนา (พะเยา แพร่ น่าน) และสุโขทัย (กำแพงเพชร สุโขทัย) และการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ มีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

พื้นที่ใช้ในการวิจัย

พื้นที่ที่ทำการศึกษาในครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้เลือกโดยพิจารณาหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

1. เลือกพื้นที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญ ท่องเที่ยวที่มีความหลากหลาย และมีศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว ในจังหวัด พะเยา แพร่ น่าน และกำแพงเพชร สุโขทัย
2. เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีเส้นทางสะดวก
3. เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยม ซึ่งมีฐานข้อมูลทางระบบอินเทอร์เน็ต และเอกสารสิ่งพิมพ์ ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และระบบข้อมูลรวมถึงฐานข้อมูลทางระบบอินเทอร์เน็ต และเอกสารสิ่งพิมพ์ ของจังหวัด

ผลการคัดเลือกแหล่งท่องเที่ยวได้แก่

จังหวัดพะเยา

- วัดศรีโคมคำ
- วัดติโลกอาราม
- กว๊านพะเยา
- อนุสาวรีย์พ่อขุนงำเมือง
- หอวัฒนธรรมนิทัศน์
- ศูนย์วัฒนธรรมไทลื้อ

จังหวัดแพร่

- พระธาตุดอยจอมแจ้ง
- พระธาตุดู่ฮ้อย
- คู่มือเจ้าหลวง
- วัดพระธาตุดู่ฮ้อย

จังหวัดน่าน

- วัดภูมินทร์
- พระธาตุดู่ฮ้อย
- แหล่งเตาเผาและเครื่องเคลือบบ้านบ่อสาก
- บ่อเกลือ อ. ปัว

จังหวัดกำแพงเพชร

- อุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชร (วัดพระแก้ว วัดพระธาตุ)
- อุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชร (วัดช้างรอบ วัดสิงห์)

จังหวัดสุโขทัย

- อุทยานประวัติศาสตร์เมืองสุโขทัย
- พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติรามคำแหง
- อุทยานแห่งชาติศรีสัชนาลัย
- พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติสุโขทัย

การสำรวจทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว

เป็นการศึกษาสภาพพื้นที่วิจัยจากการสำรวจภาคสนาม โดยการสังเกต สัมภาษณ์ และใช้เครื่องมือในการตรวจสอบสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งผู้วิจัยได้นำแบบตรวจสอบทรัพยากรการท่องเที่ยว (Resource audit) ของกอดเฟรย์ เคอร์รี่ และคลาร์ค แจ็คกี้ (Godfrey Kerry & Clarke Jackie. 2000, pp. 64-71) เพื่อสำรวจแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และ เชิงวัฒนธรรมของอารยธรรมล้านนา (พะเยา แพร่ น่าน) และสุโขทัย (กำแพงเพชร สุโขทัย) ซึ่งข้อคำถามได้แก่

- 1) ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว
- 2) สิ่งอำนวยความสะดวก
- 3) สภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว
- 4) คุณค่าและความสำคัญทางวัฒนธรรม

- 5) การต้อนรับของประชาชนในท้องถิ่น
- 6) การจัดการ

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในครั้งนี้ ได้แก่ นักวิจัย นักวิชาการ หน่วยงาน ผู้ประกอบการ และชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศ จำนวน 50 คน โดยมีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) ลักษณะของกลุ่มที่เลือกเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงต้องอาศัยความรู้ ความชำนาญและประสบการณ์ในเรื่องแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ และเชิงวัฒนธรรมของอารยธรรมล้านนา (พะเยา แพร่ น่าน) และสุโขทัย (กำแพงเพชร สุโขทัย) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 30 คน

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ

การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 20 คน และมีการใช้ข้อมูลทุติยภูมิเพื่อสนับสนุนการนำเสนอข้อมูลผลการวิจัย

เครื่องมือในการวิจัยและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. เครื่องมือแบบประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และเชิงวัฒนธรรมของอารยธรรมล้านนา (พะเยา แพร่ น่าน) และสุโขทัย (กำแพงเพชร สุโขทัย)

1. ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว

- ลักษณะถนน
- พาหนะที่เข้าถึง
- พาหนะรับจ้างที่เข้าถึง
- ระยะทาง
- ป้ายชี้ทางเข้าสู่แหล่ง

2. สิ่งอำนวยความสะดวก
 - น้ำ ไฟฟ้า โทรศัพท์สาธารณะ
 - ถังขยะ
 - สถานที่จอดรถ
 - จุดพักนักท่องเที่ยว
 - ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก
 - ห้องน้ำ
 - การดูแลรักษาความปลอดภัย
3. สภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว
 - สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และการถูกตัดแปลง
 - ระบบนิเวศ
 - มลภาวะ (ขยะ ภาพ เสียง อากาศ)
4. คุณค่าและความสำคัญทางวัฒนธรรม
 - ทางธรรมชาติ
 - ทางประวัติศาสตร์
 - ทางวัฒนธรรม
5. การต้อนรับของประชาชนในท้องถิ่น
 - การต้อนรับนักท่องเที่ยว
 - การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของแหล่ง
 - การรักษาเอกลักษณ์ของคนในชุมชน
 - การได้ประโยชน์ของคนในชุมชนจากแหล่ง
6. การจัดการ
 - การบริการข้อมูลเพื่อการศึกษา
 - การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม
 - องค์กรหรือกลุ่มในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์

1.1 แบบสัมภาษณ์

1. ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวเป็นอย่างไร
2. สิ่งอำนวยความสะดวกเป็นอย่างไร
3. สภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวเป็นอย่างไร
4. คุณค่าและความสำคัญทางวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยวเป็นอย่างไร

5. การต้อนรับของประชาชนในท้องถิ่นเป็นอย่างไร
6. การจัดการของแหล่งท่องเที่ยวเป็นอย่างไร
7. แนวทางในการพัฒนาศักยภาพของการท่องเที่ยวเป็นอย่างไร

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

แบบประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และ เชิงวัฒนธรรมของอารยธรรมล้านนา (พะเยา แพร่ น่าน) และสุโขทัย (กำแพงเพชร สุโขทัย) โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นต่อศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ และ เชิงวัฒนธรรมของอารยธรรมล้านนา (พะเยา แพร่ น่าน) และสุโขทัย (กำแพงเพชร สุโขทัย) มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่ามีคำตอบให้เลือก 5 ระดับ โดยแบ่งเป็น 6 หัวข้อ ได้แก่

- 1) ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว
- 2) สิ่งอำนวยความสะดวก
- 3) สภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว
- 4) คุณค่าและความสำคัญทางวัฒนธรรม
- 5) การต้อนรับของประชาชนในท้องถิ่น
- 6) การจัดการ

ซึ่งลักษณะของเครื่องมือ เป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (rating scale) 5 ระดับ มีเกณฑ์การอ่านค่า ดังนี้

5	หมายถึงเห็นด้วยมากที่สุด
4	หมายถึงเห็นด้วยมาก
3	หมายถึงเห็นด้วยปานกลาง
2	หมายถึงเห็นด้วยน้อย
1	หมายถึงเห็นด้วยน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยใช้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเนื้อหา (Content analysis) และนำข้อคำถามมาแก้ไขปรับปรุง

การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

คณะผู้วิจัยได้นำเครื่องมือแต่ละชนิด ที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากภาคสนาม นำมาวิเคราะห์และประมวลผล ดังนี้

1. ข้อมูลจากการสังเกตการณ์ เป็นข้อมูลที่ได้จากการสังเกตของผู้วิจัยในการลงสำรวจพื้นที่ ในแหล่งท่องเที่ยว จำนวน 19 แห่ง แล้วนำมาสรุปตามประเด็นเนื้อหาของการสังเกตการณ์ในภาพรวม และทำการวิเคราะห์ในเชิงพรรณนา

2. ข้อมูลจากการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว ผู้วิจัยมีขั้นตอนในการจัดกระทำและวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

2.1 การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยวิธีการบรรยาย และใช้สถิติพรรณนา ด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2.2 การวิเคราะห์ศักยภาพในแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และ เชิงวัฒนธรรมของอารยธรรมล้านนา (พะเยา แพร่ น่าน) และสุโขทัย (กำแพงเพชร สุโขทัย) โดยวิธีการบรรยาย และใช้สถิติ พรรณนา ด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน กำหนดค่าระดับคะแนน ใช้วิธีการให้ คะแนนแบ่งเป็น 5 ระดับ คือ ระดับที่ 1 2 3 4 และ 5 มีเกณฑ์ในวิเคราะห์ ดังนี้

ช่วงคะแนน (Mean)	ระดับความคิดเห็น
4.21 – 5.00	มากที่สุด
3.41 – 4.20	มาก
2.61 – 3.40	ปานกลาง
1.81 – 2.60	น้อย
1.00 – 1.80	น้อยที่สุด

3. ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ เนื่องจากเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยจึงนำข้อมูลที่ได้ ทั้งหมดมาทำการวิเคราะห์ และนำมาสรุปประเด็นเนื้อหาในเชิงพรรณนา

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

สถิติที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistic) ซึ่งประกอบด้วย ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ และเชิงวัฒนธรรมของอารยธรรมล้านนา (พะเยา แพร่ น่าน) และสุโขทัย (กำแพงเพชร สุโขทัย)” มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของอารยธรรมล้านนา (พะเยา แพร่ น่าน) และสุโขทัย (กำแพงเพชร สุโขทัย) เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methodology) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ซึ่งมีผลการวิจัยดังนี้

4.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

มีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และเชิงวัฒนธรรมของอารยธรรมล้านนา (พะเยา แพร่ น่าน) และสุโขทัย (กำแพงเพชร สุโขทัย) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 20 คน

โดยวิธีการบรรยายและใช้สถิติ พรรณนา ด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน กำหนดค่าระดับคะแนนใช้วิธีการให้ คะแนนแบ่งเป็น 5 ระดับ คือ ระดับที่ 1 2 3 4 และ 5 มีเกณฑ์ในวิเคราะห์ ดังนี้

ช่วงคะแนน (Mean)	ระดับความคิดเห็น
4.21 – 5.00	มากที่สุด
3.41 – 4.20	มาก
2.61 – 3.40	ปานกลาง
1.81 – 2.60	น้อย
1.00 – 1.80	น้อยที่สุด

4.1.1 แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดพะเยา

ตารางที่ 4.1 ตารางแสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของ วัดศรีโคมคำ จังหวัดพะเยา

วัดศรีโคมคำ จังหวัดพะเยา	ผลการประเมิน			
	\bar{x}	SD	การแปลผล	ลำดับ
1. ด้านความสะดวกในการเข้าถึง				
- ลักษณะถนน	3.80	0.58	มาก	
- พาหนะที่เข้าถึง	3.68	0.75	มาก	
- พาหนะรับจ้างที่เข้าถึง	3.68	0.48	มาก	
- ระยะทาง	3.60	0.50	มาก	
- ป้ายชี้ทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว	3.84	0.69	มาก	
ภาพรวม	3.72	0.60	มาก	2
2. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว				
- น้ำ ไฟฟ้า โทรศัพท์สาธารณะ	3.60	0.76	มาก	
- ถังขยะ	3.24	0.44	ปานกลาง	
- สถานที่จอดรถ	3.52	0.77	มาก	
- จุดพักนักท่องเที่ยว	3.56	0.51	มาก	
- ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก	3.64	0.76	มาก	
- ห้องน้ำ	3.84	0.69	มาก	
- การดูแลรักษาความปลอดภัย	3.48	0.51	มาก	
ภาพรวม	3.55	0.63	มาก	
3. ด้านสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว				
- สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและ การถูกดัดแปลง	3.76	0.44	มาก	
- ระบบนิเวศ	3.08	1.04	ปานกลาง	
- มลภาวะ (ขยะ ภาพ เสียง อากาศ)	3.04	1.14	ปานกลาง	
ภาพรวม	3.29	0.87	มาก	
4. ด้านคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว				
- ทางธรรมชาติ	3.68	0.85	มาก	

วัดศรีโคมคำ จังหวัดพะเยา	ผลการประเมิน			
	\bar{x}	SD	การแปลผล	ลำดับ
- ทางประวัติศาสตร์	4.20	0.65	มาก	
- ทางวัฒนธรรม	3.76	0.93	มาก	
ภาพรวม	3.88	0.81	มาก	1
5.ด้านการตอบรับของประชาชนในท้องถิ่น				
- การต้อนรับนักท่องเที่ยว	3.76	0.60	มาก	
- การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของแหล่ง	3.60	0.65	มาก	
- การรักษาเอกลักษณ์ของคนในชุมชน	3.84	0.69	มาก	
- การได้ประโยชน์ของคนในชุมชนจากแหล่ง	3.64	0.76	มาก	
ภาพรวม	3.71	0.67	มาก	3
6. ด้านการจัดการ				
- การบริการข้อมูลเพื่อการศึกษา	3.52	0.77	มาก	
- การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม	3.32	0.48	ปานกลาง	
- องค์กรหรือกลุ่มในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์	3.48	0.51	มาก	
ภาพรวม	3.44	0.59	มาก	
ภาพรวมศักยภาพด้านการท่องเที่ยววัดศรีโคมคำ จังหวัดพะเยา	3.62	0.29	มาก	

จากตารางที่ 4.1 แสดงภาพรวมศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของวัดศรีโคมคำ จังหวัดพะเยา มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.62$, $SD=0.29$) เมื่อพิจารณารายด้านตามค่าคะแนน พบว่าอันดับหนึ่ง ด้านคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.88$, $SD=0.81$) กล่าวคือ มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.20$, $SD=0.65$) รองลงมา มีคุณค่าทางวัฒนธรรม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.76$, $SD=0.93$) และมีคุณค่าทางธรรมชาติ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.68$, $SD=0.85$) ตามลำดับ

อันดับสอง ด้านความสะดวกในการเข้าถึง มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.72$, $SD=0.60$) กล่าวคือ การมีป้ายชี้ทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.84$, $SD=0.69$) รองลงมา คือลักษณะถนน อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.80$, $SD=0.58$) และพาหนะรับจ้างที่เข้าถึง อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.68$, $SD=0.48$) ตามลำดับ

อันดับสาม ด้านการตอบรับของประชาชนในท้องถิ่น มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.84$, $SD=0.69$) กล่าวคือ การรักษาเอกลักษณ์ของคนในชุมชน อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.84$, $SD=0.69$) รองลงมา การต้อนรับนักท่องเที่ยว อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.76$, $SD=0.60$) และการได้ประโยชน์ของคนในชุมชนจากแหล่ง อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.64$, $SD = 0.76$) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.2 ตารางแสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของ วัดติโลกอาราม จังหวัดพะเยา

วัดติโลกอาราม จังหวัดพะเยา	ผลการประเมิน			
	\bar{x}	SD	การแปลผล	ลำดับ
1. ด้านความสะดวกในการเข้าถึง				
- ลักษณะถนน	3.43	0.79	มาก	
- พาหนะที่เข้าถึง	3.57	0.79	มาก	
- พาหนะรับจ้างที่เข้าถึง	3.14	1.07	ปานกลาง	
- ระยะทาง	3.57	0.53	มาก	
- ป้ายชี้ทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว	3.71	0.76	มาก	
ภาพรวม	3.49	0.79	มาก	2
2. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว				
- น้ำ ไฟฟ้า โทรศัพท์สาธารณะ	3.71	0.76	มาก	
- ถังขยะ	3.29	0.49	ปานกลาง	
- สถานที่จอดรถ	3.57	0.79	มาก	
- จุดพักนักท่องเที่ยว	3.43	0.53	มาก	
- ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก	3.57	0.79	มาก	
- ห้องน้ำ	3.29	0.49	มาก	
- การดูแลรักษาความปลอดภัย	3.14	0.38	ปานกลาง	
ภาพรวม	3.43	0.60	มาก	
3. ด้านสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว				
- สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและ และการถูกตัดแปลง	3.71	0.76	มาก	
- ระบบนิเวศ	3.00	1.00	ปานกลาง	
- มลภาวะ (ขยะ ภาพ เสียง อากาศ)	2.86	0.69	ปานกลาง	

วัดติโลกอาราม จังหวัดพะเยา	ผลการประเมิน			
	\bar{x}	SD	การแปลผล	ลำดับ
ภาพรวม	3.19	0.82	ปานกลาง	
4. ด้านคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว				
- ทางธรรมชาติ	3.86	0.90	มาก	
- ทางประวัติศาสตร์	4.14	0.90	มาก	
- ทางวัฒนธรรม	4.43	0.79	มากที่สุด	
ภาพรวม	4.14	0.86	มาก	1
5. ด้านการตอบรับของประชาชนในท้องถิ่น				
- การต้อนรับนักท่องเที่ยว	4.00	0.82	มาก	
- การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของแหล่ง	3.71	0.76	มาก	
- การรักษาเอกลักษณ์ของคนในชุมชน	3.86	0.90	มาก	
- การได้ประโยชน์ของคนในชุมชนจากแหล่ง	3.57	0.53	มาก	
ภาพรวม	3.79	0.75	มาก	3
6. ด้านการจัดการ				
- การบริการข้อมูลเพื่อการศึกษา	4.00	0.82	มาก	
- การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม	3.43	0.79	มาก	
- องค์กรหรือกลุ่มในการจัดการการท่องเที่ยว เชิงประวัติศาสตร์	3.86	0.69	มาก	
ภาพรวม	3.76	0.76	มาก	
ภาพรวมศักยภาพด้านการท่องเที่ยว วัดติโลกอาราม จังหวัดพะเยา	3.62	0.29	มาก	

จากตารางที่ 4.2 แสดงภาพรวมศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของวัดติโลกอาราม จังหวัดพะเยา มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.62$, $SD=0.29$) เมื่อพิจารณารายด้านตามค่าคะแนน พบว่าอันดับหนึ่ง ด้านคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.88$, $SD=0.81$) กล่าวคือ มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.20$, $SD=0.65$) รองลงมา มีคุณค่าทางวัฒนธรรม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.76$, $SD=0.93$) และมีคุณค่าทางธรรมชาติ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.68$, $SD=0.85$) ตามลำดับ

อันดับสอง ด้านความสะดวกในการเข้าถึง มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.72$, $SD=0.60$) กล่าวคือ การมีป้ายชี้ทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.84$, $SD=0.69$) รองลงมา คือลักษณะถนน อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.80$, $SD=0.58$) และพาหนะรับจ้างที่เข้าถึง อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.68$, $SD=0.48$) ตามลำดับ

อันดับสาม ด้านการตอบรับของประชาชนในท้องถิ่น มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.84$, $SD=0.69$) กล่าวคือ การรักษาเอกลักษณ์ของคนในชุมชน อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.84$, $SD=0.69$) รองลงมา การต้อนรับนักท่องเที่ยว อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.76$, $SD=0.60$) และการได้ประโยชน์ของคนในชุมชนจากแหล่ง อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.64$, $SD=0.76$) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.3 ตารางแสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของกวีานพะเยา/อนุสาวรีย์พ่อขุนงำเมือง

กวีานพะเยา/อนุสาวรีย์พ่อขุนงำเมือง	ผลการประเมิน			
	\bar{x}	SD	การแปลผล	ลำดับ
1. ด้านความสะดวกในการเข้าถึง				
- ลักษณะถนน	4.29	0.49	มากที่สุด	
- พาหนะที่เข้าถึง	3.86	0.90	มาก	
- พาหนะรับจ้างที่เข้าถึง	3.86	0.69	มาก	
- ระยะทาง	4.14	0.38	มาก	
- ป้ายชี้ทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว	4.14	0.38	มาก	
ภาพรวม	4.06	0.57	มาก	2
2. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว				
- น้ำ ไฟฟ้า โทรศัพท์สาธารณะ	3.86	0.90	มาก	
- ถังขยะ	3.71	0.76	มาก	
- สถานที่จอดรถ	3.86	0.69	มาก	
- จุดพักนักท่องเที่ยว	3.43	0.53	มาก	
- ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก	3.71	0.76	มาก	
- ห้องน้ำ	3.71	0.76	มาก	
- การดูแลรักษาความปลอดภัย	3.29	0.76	ปานกลาง	
ภาพรวม	3.65	0.74	มาก	
3. ด้านสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว				

กวีานพะเยา/อนุสาวรีย์พ่อขุนงำเมือง	ผลการประเมิน			
	\bar{x}	SD	การแปลผล	ลำดับ
- สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและ และการถูกดัดแปลง	3.71	0.76	มาก	
- ระบบนิเวศ	3.57	0.79	มาก	
- มลภาวะ (ขยะ ภาพ เสียง อากาศ)	3.14	0.38	ปานกลาง	
ภาพรวม	3.48	0.64	มาก	
4. ด้านคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว				
- ทางธรรมชาติ	3.86	0.90	มาก	
- ทางประวัติศาสตร์	4.14	0.90	มาก	
- ทางวัฒนธรรม	4.29	0.95	มากที่สุด	
ภาพรวม	4.10	0.92	มาก	1
5. ด้านการตอบรับของประชาชนในท้องถิ่น				
- การต้อนรับนักท่องเที่ยว	3.71	0.76	มาก	
- การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของแหล่ง	3.71	0.95	มาก	
- การรักษาเอกลักษณ์ของคนในชุมชน	4.00	1.00	มาก	
- การได้ประโยชน์ของคนในชุมชนจากแหล่ง	3.86	0.69	มาก	
ภาพรวม	3.82	0.85	มาก	3
6. ด้านการจัดการ				
- การบริการข้อมูลเพื่อการศึกษา	3.43	0.53	มาก	
- การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม	3.14	1.07	ปานกลาง	
- องค์กรหรือกลุ่มในการจัดการการ ท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์	3.71	0.76	มาก	
ภาพรวม	3.43	0.79	มาก	
ภาพรวมศักยภาพด้านการท่องเที่ยว กวีานพะเยา/อนุสาวรีย์พ่อขุนงำเมือง	3.77	0.74	มาก	

จากตารางที่ 4.3 แสดงภาพรวมศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของกวีานพะเยา/อนุสาวรีย์พ่อขุนงำเมือง มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.77$, $SD=0.74$) เมื่อพิจารณารายด้านตามค่าคะแนนพบว่า

อันดับหนึ่ง ด้านคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.10$, $SD=0.92$) กล่าวคือ มีคุณค่าทางวัฒนธรรม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.29$, $SD=0.95$) รองลงมา มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.10$, $SD=0.92$) และมีคุณค่าทางธรรมชาติ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.86$, $SD=0.90$) ตามลำดับ

อันดับสอง ด้านความสะดวกในการเข้าถึง มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.06$, $SD=0.57$) กล่าวคือ ลักษณะถนน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.29$, $SD=0.49$) รองลงมา คือระยะทาง และป้ายชี้ทางสู่แหล่งท่องเที่ยว อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.14$, $SD=0.38$) และพาหนะรับจ้างที่เข้าถึง อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.86$, $SD=0.69$) ตามลำดับ

อันดับสาม ด้านการตอบรับของประชาชนในท้องถิ่น มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.82$, $SD=0.85$) กล่าวคือ การรักษาเอกลักษณ์ของคนในชุมชน อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.00$, $SD=1.00$) รองลงมา การได้ประโยชน์ของคนในชุมชนจากแหล่ง อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.86$, $SD=0.69$) และการต้อนรับนักท่องเที่ยว อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.71$, $SD=0.76$) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.4 ตารางแสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของ
หอวัฒนธรรมนิทัศน์ จังหวัดพะเยา

หอวัฒนธรรมนิทัศน์ จังหวัดพะเยา	ผลการประเมิน			
	\bar{x}	SD	การแปลผล	ลำดับ
1. ด้านความสะดวกในการเข้าถึง				
- ลักษณะถนน	3.86	0.69	มาก	
- พาหนะที่เข้าถึง	3.57	1.27	มาก	
- พาหนะรับจ้างที่เข้าถึง	3.71	0.76	มาก	
- ระยะทาง	4.00	0.58	มาก	
- ป้ายชี้ทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว	3.86	0.38	มาก	
ภาพรวม	3.80	0.73	มาก	2
2. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว				
- น้ำ ไฟฟ้า โทรศัพท์สาธารณะ	3.57	0.79	มาก	
- ถังขยะ	3.29	0.49	ปานกลาง	
- สถานที่จอดรถ	3.43	0.53	มาก	
- จุดพักนักท่องเที่ยว	3.86	0.69	มาก	
- ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก	3.43	0.98	มาก	

หอวัฒนธรรมนิทัศน์ จังหวัดพะเยา	ผลการประเมิน			
	\bar{x}	SD	การแปลผล	ลำดับ
- ห้องน้ำ	3.57	0.53	มาก	
- การดูแลรักษาความปลอดภัย	3.71	0.49	มาก	
ภาพรวม	3.55	0.64	มาก	
3. ด้านสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว				
- สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและ การถูกตัดแปลง	3.86	0.90	มาก	
- ระบบนิเวศ	3.57	0.79	มาก	
- มลภาวะ (ขยะ ภาพ เสียง อากาศ)	3.00	0.58	ปานกลาง	
ภาพรวม	3.48	0.75	มาก	
4. ด้านคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว				
- ทางธรรมชาติ	3.29	0.76	ปานกลาง	
- ทางประวัติศาสตร์	4.14	0.69	มาก	
- ทางวัฒนธรรม	4.14	0.69	มาก	
ภาพรวม	3.86	0.71	มาก	1
5. ด้านการตอบรับของประชาชนในท้องถิ่น				
- การต้อนรับนักท่องเที่ยว	3.14	1.07	ปานกลาง	
- การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของแหล่ง	3.71	0.76	มาก	
- การรักษาเอกลักษณ์ของคนในชุมชน	3.86	0.38	มาก	
- การได้ประโยชน์ของคนในชุมชนจากแหล่ง	3.71	0.49	มาก	
ภาพรวม	3.61	0.67	มาก	3
6. ด้านการจัดการ				
- การบริการข้อมูลเพื่อการศึกษา	3.57	0.53	มาก	
- การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม	3.29	1.11	ปานกลาง	
- องค์กรหรือกลุ่มในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์	3.86	0.69	มาก	
ภาพรวม	3.57	0.78	มาก	
ภาพรวมศักยภาพด้านการท่องเที่ยว หอวัฒนธรรมนิทัศน์ จังหวัดพะเยา	3.64	0.70	มาก	

จากตารางที่ 4.4 แสดงภาพรวมศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของหอวัฒนธรรมนิทัศน์มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.64$, $SD=0.70$) เมื่อพิจารณารายด้านตามค่าคะแนน พบว่า

อันดับหนึ่ง ด้านคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.10$, $SD=0.92$) กล่าวคือ มีคุณค่าทางวัฒนธรรมและทางประวัติศาสตร์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.14$, $SD=0.69$) รองลงมาและมีคุณค่าทางธรรมชาติ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.29$, $SD=0.76$) ตามลำดับ

อันดับสอง ด้านความสะดวกในการเข้าถึง มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.80$, $SD=0.73$) กล่าวคือ ระยะเวลา อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.00$, $SD=0.98$) รองลงมา ป้ายชี้ทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.86$, $SD=0.38$) และลักษณะถนน อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.86$, $SD=0.69$) ตามลำดับ

อันดับสาม ด้านการตอบรับของประชาชนในท้องถิ่น มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.82$, $SD=0.85$) กล่าวคือ การรักษาเอกลักษณ์ของคนในชุมชน อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.86$, $SD=0.38$) รองลงมา การได้ประโยชน์ของคนในชุมชนจากแหล่งอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.71$, $SD=0.49$) และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของแหล่ง อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.71$, $SD=0.76$) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.5 ตารางแสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของศูนย์วัฒนธรรมไทลื้อ จังหวัดพะเยา

ศูนย์วัฒนธรรมไทลื้อ จังหวัดพะเยา	ผลการประเมิน			
	\bar{x}	SD	การแปลผล	ลำดับ
1. ด้านความสะดวกในการเข้าถึง				
- ลักษณะถนน	3.57	0.79	มาก	
- พาหนะที่เข้าถึง	3.29	1.11	ปานกลาง	
- พาหนะรับจ้างที่เข้าถึง	3.71	0.76	มาก	
- ระยะเวลา	4.14	0.38	มาก	
- ป้ายชี้ทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว	3.86	0.69	มาก	
ภาพรวม	3.71	0.74	มาก	2
2. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว				
- น้ำ ไฟฟ้า โทรศัพท์สาธารณะ	3.57	0.79	มาก	
- ถังขยะ	3.29	0.76	ปานกลาง	
- สถานที่จอดรถ	3.43	0.79	มาก	

ศูนย์วัฒนธรรมไทลื้อ จังหวัดพะเยา	ผลการประเมิน			
	\bar{x}	SD	การแปลผล	ลำดับ
- จุดพักนักท่องเที่ยว	3.57	0.53	มาก	
- ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก	3.14	1.07	ปานกลาง	
- ห้องน้ำ	3.43	0.53	มาก	
- การดูแลรักษาความปลอดภัย	3.71	0.49	มาก	
ภาพรวม	3.45	0.71	มาก	
3. ด้านสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว				
- สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและ การถูกตัดแปลง	4.00	0.82	มาก	
- ระบบนิเวศ	3.14	0.69	ปานกลาง	
- มลภาวะ (ขยะ ภาพ เสียง อากาศ)	3.14	0.69	ปานกลาง	
ภาพรวม	3.43	0.73	มาก	
4. ด้านคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว				
- ทางธรรมชาติ	3.14	1.07	ปานกลาง	
- ทางประวัติศาสตร์	4.00	0.82	มาก	
- ทางวัฒนธรรม	4.00	0.82	มาก	
ภาพรวม	3.71	0.90	มาก	3
5. ด้านการตอบรับของประชาชนในท้องถิ่น				
- การต้อนรับนักท่องเที่ยว	3.14	1.07	ปานกลาง	
- การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของแหล่ง	3.86	0.69	มาก	
- การรักษาเอกลักษณ์ของคนในชุมชน	4.00	0.58	มาก	
- การได้ประโยชน์ของคนในชุมชนจากแหล่ง	4.00	0.58	มาก	
ภาพรวม	3.75	0.73	มาก	
6.ด้านการจัดการ				
- การบริการข้อมูลเพื่อการศึกษา	3.43	0.79	มาก	
- การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม	3.71	0.76	มาก	
- องค์กรหรือกลุ่มในการจัดการการท่องเที่ยว เชิงประวัติศาสตร์	4.00	0.58	มาก	
ภาพรวม	3.71	0.71	มาก	1

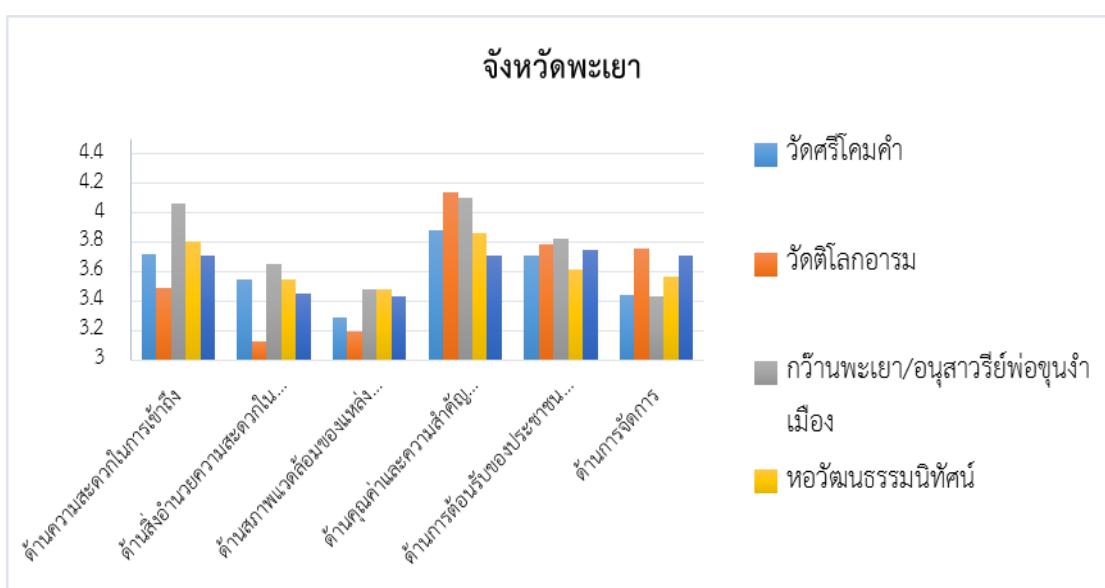
ศูนย์วัฒนธรรมไทลื้อ จังหวัดพะเยา	ผลการประเมิน			
	\bar{x}	SD	การแปลผล	ลำดับ
ภาพรวมศักยภาพด้านการท่องเที่ยว ศูนย์วัฒนธรรมไทลื้อ จังหวัดพะเยา	3.61	0.74	มาก	

จากตารางที่ 4.5 แสดงภาพรวมศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของศูนย์วัฒนธรรมไทลื้อ มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.61$, $SD=0.74$) เมื่อพิจารณารายด้านตามค่าคะแนน พบว่า

อันดับหนึ่ง ด้านการจัดการ มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.71$, $SD=0.71$) กล่าวคือ องค์กรหรือกลุ่มในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.00$, $SD=0.58$) รองลงมา การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.71$, $SD=0.76$) และการบริการข้อมูลเพื่อการศึกษา อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.43$, $SD=0.79$) ตามลำดับ

อันดับสอง ด้านความสะดวกในการเข้าถึง มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.71$, $SD=0.74$) กล่าวคือ ระยะเวลา อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.14$, $SD=0.38$) รองลงมา คือป้ายชี้ทางสู่แหล่งท่องเที่ยว อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.86$, $SD=0.69$) และพาหนะรับจ้างที่เข้าถึง อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.71$, $SD=0.76$) ตามลำดับ

อันดับสาม ด้านคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.71$, $SD=0.90$) กล่าวคือ คุณค่าทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.00$, $SD=0.82$) และคุณค่าทางธรรมชาติ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.14$, $SD=1.07$) ตามลำดับ

ภาพที่ 4.1 แผนภูมิแท่งแสดงศักยภาพด้านการท่องเที่ยว จ.พะเยา

4.1.2 แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดแพร่

ตารางที่ 4.6 ตารางแสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของ วัดพระธาตุจอมแจ้ง จังหวัดแพร่

วัดพระธาตุจอมแจ้ง จังหวัดแพร่	ผลการประเมิน			
	\bar{x}	SD	การแปลผล	ลำดับ
1. ด้านความสะดวกในการเข้าถึง				
- ลักษณะถนน	3.71	0.49	มาก	
- พาหนะที่เข้าถึง	3.43	0.79	มาก	
- พาหนะรับจ้างที่เข้าถึง	4.00	0.58	มาก	
- ระยะทาง	4.00	0.58	มาก	
- ป้ายชี้ทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว	3.86	0.69	มาก	
ภาพรวม	3.80	0.62	มาก	1
2. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว				
- น้ำ ไฟฟ้า โทรศัพท์สาธารณะ	3.14	1.07	ปานกลาง	
- ถังขยะ	2.86	0.90	ปานกลาง	
- สถานที่จอดรถ	2.86	0.38	ปานกลาง	
- จุดพักนักท่องเที่ยว	3.57	0.79	มาก	
- ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก	2.86	0.90	ปานกลาง	
- ห้องน้ำ	3.00	0.58	ปานกลาง	
- การดูแลรักษาความปลอดภัย	3.86	0.90	มาก	
ภาพรวม	3.16	0.79	ปานกลาง	
3. ด้านสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว				
- สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและ และการถูกตัดแปลง	3.43	0.79	มาก	
- ระบบนิเวศ	3.29	0.49	ปานกลาง	
- มลภาวะ (ขยะ ภาพ เสียง อากาศ)	3.29	0.95	ปานกลาง	
ภาพรวม	3.33	0.74	ปานกลาง	
4. ด้านคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว				

วัดพระธาตุจอมแจ้ง จังหวัดแพร่	ผลการประเมิน			
	\bar{x}	SD	การแปลผล	ลำดับ
- ทางธรรมชาติ	3.29	1.25	ปานกลาง	
- ทางประวัติศาสตร์	3.86	0.90	มาก	
- ทางวัฒนธรรม	3.71	1.38	มาก	
ภาพรวม	3.62	1.18	มาก	3
5. ด้านการตอบรับของประชาชนในท้องถิ่น				
- การต้อนรับนักท่องเที่ยว	3.57	0.79	มาก	
- การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของแหล่ง	3.71	0.49	มาก	
- การรักษาเอกลักษณ์ของคนในชุมชน	3.86	0.69	มาก	
- การได้ประโยชน์ของคนในชุมชนจากแหล่ง	3.86	0.69	มาก	
ภาพรวม	3.75	0.66	มาก	2
6. ด้านการจัดการ				
- การบริการข้อมูลเพื่อการศึกษา	3.00	1.00	ปานกลาง	
- การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม	3.71	0.76	มาก	
- องค์กรหรือกลุ่มในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์	3.57	0.53	มาก	
ภาพรวม	3.43	0.76	มาก	
ภาพรวมศักยภาพด้านการท่องเที่ยววัดพระธาตุจอมแจ้ง จังหวัดแพร่	3.49	0.77	มาก	

จากตารางที่ 4.6 แสดงภาพรวมศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของวัดพระธาตุจอมแจ้ง มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.49$, $SD=0.77$) เมื่อพิจารณารายด้านตามค่าคะแนน พบว่า

อันดับหนึ่ง ด้านความสะดวกในการเข้าถึง มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.80$, $SD=0.62$) กล่าวคือ ระยะทางและพาหนะรับจ้างที่เข้าถึง อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.00$, $SD=0.58$) และป้ายชี้ทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.86$, $SD=0.69$) ตามลำดับ

อันดับสอง ด้านการตอบรับของประชาชนในท้องถิ่น มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.75$, $SD=0.66$) กล่าวคือ การได้ประโยชน์ของคนในชุมชนจากแหล่งและการรักษาเอกลักษณ์ของคนในชุมชน อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.86$, $SD=0.69$) และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของแหล่ง อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.71$, $SD=0.49$) ตามลำดับ

อันดับสาม ด้านคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.62$, $SD=1.18$) กล่าวคือ คุณค่าทางประวัติศาสตร์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.86$, $SD=0.90$) รองลงมาคือ คุณค่าทางวัฒนธรรม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.71$, $SD=1.38$) และคุณค่าทางธรรมชาติ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.29$, $SD=1.25$) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.7 ตารางแสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของ วัดพระธาตุช่อแฮ จังหวัดแพร่

วัดพระธาตุช่อแฮ จังหวัดแพร่	ผลการประเมิน			
	\bar{x}	SD	การแปลผล	ลำดับ
1. ด้านความสะดวกในการเข้าถึง				
- ลักษณะถนน	4.00	0.58	มาก	
- พาหนะที่เข้าถึง	4.14	0.38	มาก	
- พาหนะรับจ้างที่เข้าถึง	4.29	0.49	มากที่สุด	
- ระยะทาง	4.00	0.58	มาก	
- ป้ายชี้ทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว	4.00	0.58	มาก	
ภาพรวม	4.09	0.52	มาก	1
2. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว				
- น้ำ ไฟฟ้า โทรศัพท์สาธารณะ	3.29	0.76	ปานกลาง	
- ถังขยะ	2.86	0.90	ปานกลาง	
- สถานที่จอดรถ	3.43	0.98	มาก	
- จุดพักนักท่องเที่ยว	3.57	0.53	มาก	
- ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก	3.14	1.07	ปานกลาง	
- ห้องน้ำ	3.43	0.98	มาก	
- การดูแลรักษาความปลอดภัย	3.57	0.79	มาก	
ภาพรวม	3.33	0.86	ปานกลาง	
3. ด้านสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว				
- สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและ และการถูกตัดแปลง	3.57	0.79	มาก	
- ระบบนิเวศ	3.86	0.69	มาก	
- มลภาวะ (ขยะ ภาพ เสียง อากาศ)	3.71	1.11	มาก	

วัดพระธาตุช่อแฮ จังหวัดแพร่	ผลการประเมิน			
	\bar{x}	SD	การแปลผล	ลำดับ
ภาพรวม	3.71	0.86	มาก	3
4. ด้านคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว				
- ทางธรรมชาติ	3.57	0.79	มาก	
- ทางประวัติศาสตร์	4.14	0.69	มาก	
- ทางวัฒนธรรม	4.14	0.90	มาก	
ภาพรวม	3.95	0.79	มาก	2
5. ด้านการตอบรับของประชาชนในท้องถิ่น				
- การต้อนรับนักท่องเที่ยว	3.43	0.79	มาก	
- การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของแหล่ง	3.71	0.49	มาก	
- การรักษาเอกลักษณ์ของคนในชุมชน	3.71	0.76	มาก	
- การได้ประโยชน์ของคนในชุมชนจากแหล่ง	3.71	0.76	มาก	
ภาพรวม	3.64	0.70	มาก	
6. ด้านการจัดการ				
- การบริการข้อมูลเพื่อการศึกษา	3.14	1.07	ปานกลาง	
- การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม	3.86	0.69	มาก	
- องค์กรหรือกลุ่มในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์	3.86	0.69	มาก	
ภาพรวม	3.62	0.82	มาก	
ภาพรวมศักยภาพด้านการท่องเที่ยว วัดพระธาตุช่อแฮ จังหวัดแพร่	3.69	0.75	มาก	

จากตารางที่ 4.7 แสดงภาพรวมศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของวัดพระธาตุช่อแฮ มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.69$, $SD=0.75$) เมื่อพิจารณารายด้านตามค่าคะแนน พบว่า

อันดับหนึ่ง ด้านความสะดวกในการเข้าถึง มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.09$, $SD=0.52$) กล่าวคือพาหนะรับจ้างที่เข้าถึง อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.29$, $SD=0.49$) รองลงมา พาหนะที่เข้าถึง อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.14$, $SD=0.38$) และลักษณะถนน ระยะทาง ป้ายชี้ทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.00$, $SD=0.58$) ตามลำดับ

อันดับสอง ด้านคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.95$, $SD=0.79$) กล่าวคือคุณค่าทางประวัติศาสตร์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.14$, $SD=0.69$) รองลงมา คุณค่าทางวัฒนธรรม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.14$, $SD=0.90$) และทางธรรมชาติ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.57$, $SD=0.79$) ตามลำดับ

อันดับสาม ด้านสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.71$, $SD=0.86$) กล่าวคือ ระบบนิเวศ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.86$, $SD=0.69$) รองลงมาคือ มลภาวะ (ขยะ ภาพ เสียง อากาศ) อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.71$, $SD=1.11$) และสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและการถูกตัดแปลง อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.57$, $SD=0.79$) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.8 ตารางแสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของ
คุ้มเจ้าหลวง จังหวัดแพร่

คุ้มเจ้าหลวง จังหวัดแพร่	ผลการประเมิน			
	\bar{x}	SD	การแปลผล	ลำดับ
1. ด้านความสะดวกในการเข้าถึง				
- ลักษณะถนน	3.71	0.49	มาก	
- พาหนะที่เข้าถึง	3.71	0.49	มาก	
- พาหนะรับจ้างที่เข้าถึง	3.86	0.38	มาก	
- ระยะทาง	3.57	0.53	มาก	
- ป้ายชี้ทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว	3.86	0.69	มาก	
ภาพรวม	3.74	0.52	มาก	1
2. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว				
- น้ำ ไฟฟ้า โทรศัพท์สาธารณะ	3.14	1.07	ปานกลาง	
- ถังขยะ	3.00	1.00	ปานกลาง	
- สถานที่จอดรถ	3.43	0.53	มาก	
- จุดพักนักท่องเที่ยว	3.57	0.53	มาก	
- ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก	3.43	0.53	มาก	
- ห้องน้ำ	3.43	0.53	มาก	
- การดูแลรักษาความปลอดภัย	3.71	0.76	มาก	
ภาพรวม	3.39	0.71	ปานกลาง	
3. ด้านสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว				

คຸ່ມเจ้าหลวง จั๋งหวัดแพร์	ผลการประเมิน			
	\bar{x}	SD	การแปลผล	ลำดับ
- สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและ และการถูกดัดแปลง	3.57	0.79	มาก	
- ระบบนิเวศ	3.57	0.79	มาก	
- มลภาวะ (ขยะ ภาพ เสียง อากาศ)	3.29	0.76	ปานกลาง	
ภาพรวม	3.48	0.78	มาก	3
4. ด้านคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว				
- ทางธรรมชาติ	3.29	0.76	ปานกลาง	
- ทางประวัติศาสตร์	4.00	0.82	มาก	
- ทางวัฒนธรรม	3.71	0.95	มาก	
ภาพรวม	3.67	0.84	มาก	2
5. ด้านการตอบรับของประชาชนในท้องถิ่น				
- การต้อนรับนักท่องเที่ยว	3.43	0.53	มาก	
- การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของแหล่ง	3.29	0.49	ปานกลาง	
- การรักษาเอกลักษณ์ของคนในชุมชน	3.43	0.53	มาก	
- การได้ประโยชน์ของคนในชุมชนจากแหล่ง	3.57	0.79	มาก	
ภาพรวม	3.43	0.59	มาก	
6. ด้านการจัดการ				
- การบริการข้อมูลเพื่อการศึกษา	3.29	0.49	ปานกลาง	
- การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม	3.57	0.79	มาก	
- องค์กรหรือกลุ่มในการจัดการการท่องเที่ยว เชิงประวัติศาสตร์	3.43	0.53	มาก	
ภาพรวม	3.43	0.60	มาก	
ภาพรวมศักยภาพด้านการท่องเที่ยว คຸ່ມเจ้าหลวง จั๋งหวัดแพร์	3.51	0.66	มาก	

จากตารางที่ 4.8 แสดงภาพรวมศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของคຸ່มเจ้าหลวง มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.51$, $SD=0.66$) เมื่อพิจารณารายด้านตามค่าคะแนน พบว่า

อันดับหนึ่ง ด้านความสะดวกในการเข้าถึง มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.74$, $SD=0.52$) กล่าวคือพาหนะรับจ้างที่เข้าถึง อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.86$, $SD=0.38$) รองลงมา ป้ายชี้ทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.86$, $SD=0.39$) และลักษณะถนน พาหนะที่เข้าถึงอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.71$, $SD=0.49$) ตามลำดับ

อันดับสอง ด้านคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.95$, $SD=0.79$) กล่าวคือคุณค่าทางประวัติศาสตร์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.00$, $SD=0.82$) รองลงมา คุณค่าทางวัฒนธรรม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.71$, $SD=0.75$) และทางธรรมชาติ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.29$, $SD=0.76$) ตามลำดับ

อันดับสาม ด้านสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.71$, $SD=0.86$) กล่าวคือ สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และการถูกดัดแปลง ระบบนิเวศ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.57$, $SD = 0.79$) และมลภาวะ (ขยะ ภาพ เสียง อากาศ) อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.29$, $SD=0.76$) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.9 ตารางแสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของวัดพระธาตุแช่แห้ง จังหวัดแพร่

วัดพระธาตุแช่แห้ง จังหวัดแพร่	ผลการประเมิน			
	\bar{x}	SD	การแปลผล	ลำดับ
1. ด้านความสะดวกในการเข้าถึง				
- ลักษณะถนน	4.14	0.69	มาก	
- พาหนะที่เข้าถึง	3.86	0.38	มาก	
- พาหนะรับจ้างที่เข้าถึง	3.71	0.76	มาก	
- ระยะทาง	3.86	0.69	มาก	
- ป้ายชี้ทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว	3.71	0.49	มาก	
ภาพรวม	3.86	0.60	มาก	
2. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว				
- น้ำ ไฟฟ้า โทรศัพท์สาธารณะ	3.29	1.11	ปานกลาง	
- ถังขยะ	3.57	0.53	มาก	
- สถานที่จอดรถ	3.43	0.53	มาก	
- จุดพักนักท่องเที่ยว	3.71	0.49	มาก	
- ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก	3.29	0.49	ปานกลาง	

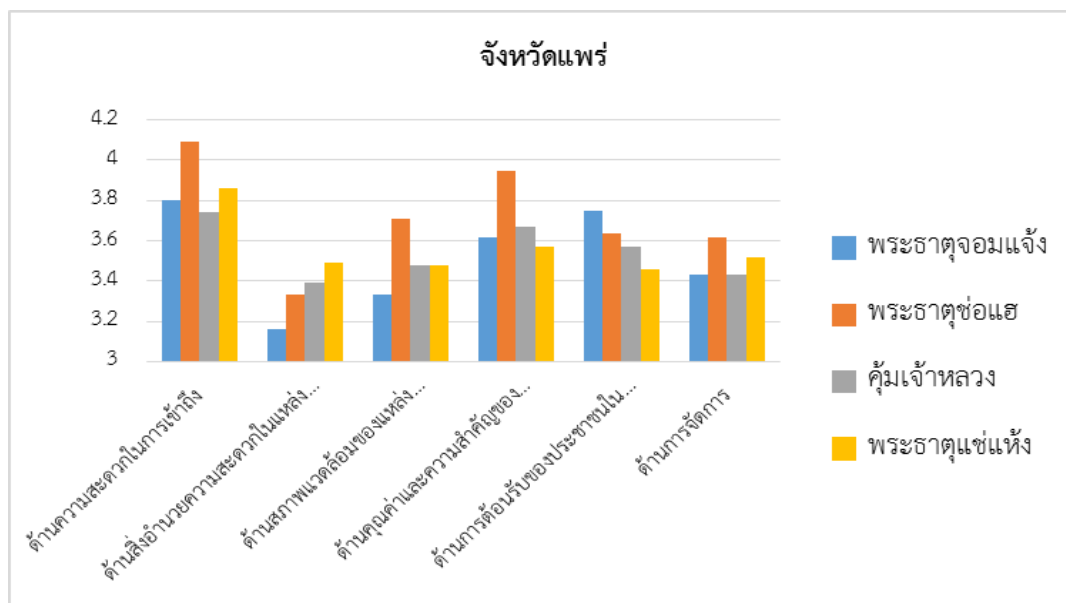
วัดพระธาตุแช่แห้ง จังหวัดแพร่	ผลการประเมิน			
	\bar{x}	SD	การแปลผล	ลำดับ
- ห้องน้ำ	3.29	0.76	ปานกลาง	
- การดูแลรักษาความปลอดภัย	3.86	0.69	มาก	
ภาพรวม	3.49	0.66	มาก	
3. ด้านสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว				
- สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและ และการถูกดัดแปลง	3.57	0.53	มาก	
- ระบบนิเวศ	3.57	0.79	มาก	
- มลภาวะ (ขยะ ภาพ เสียง อากาศ)	3.29	0.76	ปานกลาง	
ภาพรวม	3.48	0.69	มาก	
4. ด้านคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว				
- ทางธรรมชาติ	3.29	0.49	ปานกลาง	
- ทางประวัติศาสตร์	3.86	1.07	มาก	
- ทางวัฒนธรรม	3.57	1.40	มาก	
ภาพรวม	3.57	0.98	มาก	
5. ด้านการตอบรับของประชาชนในท้องถิ่น				
- การต้อนรับนักท่องเที่ยว	3.57	0.53	มาก	
- การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของแหล่ง	3.29	0.76	ปานกลาง	
- การรักษาเอกลักษณ์ของคนในชุมชน	3.29	0.49	ปานกลาง	
- การได้ประโยชน์ของคนในชุมชนจากแหล่ง	3.71	0.76	มาก	
ภาพรวม	3.46	0.63	มาก	
6. ด้านการจัดการ				
- การบริการข้อมูลเพื่อการศึกษา	3.14	0.69	ปานกลาง	
- การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม	3.71	0.76	มาก	
- องค์กรหรือกลุ่มในการจัดการการท่องเที่ยว เชิงประวัติศาสตร์	3.71	0.49	มาก	
ภาพรวม	3.52	0.64	มาก	
ภาพรวมศักยภาพด้านการท่องเที่ยว วัดพระธาตุแช่แห้ง จังหวัดแพร่	3.57	0.68	มาก	

จากตารางที่ 4.9 แสดงภาพรวมศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของคุ้มเจ้าหลวง มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.51$, $SD=0.66$) เมื่อพิจารณารายด้านตามค่าคะแนน พบว่า

อันดับหนึ่ง ด้านความสะดวกในการเข้าถึง มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.74$, $SD=0.52$) กล่าวคือ พาหนะรับจ้างที่เข้าถึง อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.86$, $SD=0.38$) รองลงมา ป้ายชี้ทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.86$, $SD=0.39$) และลักษณะถนน พาหนะที่เข้าถึงอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.71$, $SD=0.49$) ตามลำดับ

อันดับสอง ด้านคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.95$, $SD=0.79$) กล่าวคือ คุณค่าทางประวัติศาสตร์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.00$, $SD=0.82$) รองลงมา คุณค่าทางวัฒนธรรม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.71$, $SD=0.75$) และทางธรรมชาติ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.29$, $SD=0.76$) ตามลำดับ

อันดับสาม ด้านสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.71$, $SD=0.86$) กล่าวคือ สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และการถูกดัดแปลง ระบบนิเวศ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.57$, $SD=0.79$) และมลภาวะ (ขยะ ภาพ เสียง อากาศ) อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.29$, $SD=0.76$) ตามลำดับ

ภาพที่ 4.2 แผนภูมิแท่งแสดงศักยภาพด้านการท่องเที่ยว จ.แพร่

4.1.3 แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดน่าน

ตารางที่ 4.10 ตารางแสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของ
วัดภูมินทร์ จังหวัดน่าน

วัดภูมินทร์ จังหวัดน่าน	ผลการประเมิน			
	\bar{x}	SD	การแปลผล	ลำดับ
1. ด้านความสะดวกในการเข้าถึง				
- ลักษณะถนน	4.57	0.53	มากที่สุด	
- พาหนะที่เข้าถึง	4.00	0.82	มาก	
- พาหนะรับจ้างที่เข้าถึง	3.71	0.76	มาก	
- ระยะทาง	3.57	0.98	มาก	
- ป้ายชี้ทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว	3.86	0.69	มาก	
ภาพรวม	3.94	0.75	มาก	1
2. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว				
- น้ำ ไฟฟ้า โทรศัพท์สาธารณะ	3.57	0.53	มาก	
- ถังขยะ	3.71	0.76	มาก	
- สถานที่จอดรถ	3.43	0.53	มาก	
- จุดพักนักท่องเที่ยว	3.71	0.76	มาก	
- ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก	3.43	0.79	มาก	
- ห้องน้ำ	3.43	0.98	มาก	
- การดูแลรักษาความปลอดภัย	4.00	0.82	มาก	
ภาพรวม	3.61	0.74	มาก	
3. ด้านสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว				
- สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและ การถูก ดัดแปลง	3.71	0.76	มาก	
- ระบบนิเวศ	3.86	0.90	มาก	
- มลภาวะ (ขยะ ภาพ เสียง อากาศ)	3.14	0.90	ปานกลาง	
ภาพรวม	3.57	0.85	มาก	
4. ด้านคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว				
- ทางธรรมชาติ	3.71	0.95	มาก	

วัดภูมินทร์ จังหวัดน่าน	ผลการประเมิน			
	\bar{x}	SD	การแปลผล	ลำดับ
- ทางประวัติศาสตร์	3.86	0.69	มาก	
- ทางวัฒนธรรม	4.00	1.00	มาก	
ภาพรวม	3.86	0.88	มาก	2
5. ด้านการตอบรับของประชาชนในท้องถิ่น				
- การต้อนรับนักท่องเที่ยว	3.86	0.69	มาก	
- การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของแหล่ง	3.29	1.11	ปานกลาง	
- การรักษาเอกลักษณ์ของคนในชุมชน	4.14	0.90	มาก	
- การได้ประโยชน์ของคนในชุมชนจากแหล่ง	3.86	0.90	มาก	
ภาพรวม	3.79	0.90	มาก	3
6. ด้านการจัดการ				
- การบริการข้อมูลเพื่อการศึกษา	3.29	0.49	ปานกลาง	
- การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม	3.71	0.76	มาก	
- องค์กรหรือกลุ่มในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์	3.86	0.90	มาก	
ภาพรวม	3.62	0.71	มาก	
ภาพรวมศักยภาพด้านการท่องเที่ยว วัดภูมินทร์ จังหวัดน่าน	3.73	0.80	มาก	

จากตารางที่ 4.10 แสดงภาพรวมศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของวัดภูมินทร์ มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.73$, $SD=0.80$) เมื่อพิจารณารายด้านตามค่าคะแนน พบว่า

อันดับหนึ่ง ด้านความสะดวกในการเข้าถึง มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.74$, $SD=0.52$) กล่าวคือ ลักษณะถนน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.57$, $SD=0.53$) รองลงมา พาหนะที่เข้าถึง อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.00$, $SD=0.82$) และป้ายชี้ทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.86$, $SD=0.69$) ตามลำดับ

อันดับสอง ด้านคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.95$, $SD=0.79$) กล่าวคือ คุณค่าทางวัฒนธรรม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.00$, $SD=1.00$) รองลงมา คุณค่าทางประวัติศาสตร์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.86$, $SD=0.69$) และทางธรรมชาติ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.71$, $SD=0.95$) ตามลำดับ

อันดับสาม ด้านการตอบรับของประชาชนในท้องถิ่น มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.79$, $SD=0.90$) กล่าวคือ การรักษาเอกลักษณ์ของคนในชุมชน อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.14$, $SD=0.90$) รองลงมาคือ การต้อนรับนักท่องเที่ยว อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.86$, $SD=0.69$) และการได้ประโยชน์ของคนในชุมชนจากแหล่ง อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.86$, $SD=0.90$) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.11 ตารางแสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของ วัดพระธาตุช้างค้ำวรวิหาร จังหวัดน่าน

วัดพระธาตุช้างค้ำวรวิหาร จังหวัดน่าน	ผลการประเมิน			
	\bar{x}	SD	การแปลผล	ลำดับ
1. ด้านความสะดวกในการเข้าถึง				
- ลักษณะถนน	4.00	1.41	มาก	
- พาหนะที่เข้าถึง	3.71	0.76	มาก	
- พาหนะรับจ้างที่เข้าถึง	4.00	0.58	มาก	
- ระยะทาง	3.43	1.27	มาก	
- ป้ายชี้ทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว	3.86	0.69	มาก	
ภาพรวม	3.80	0.94	มาก	2
2. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว				
- น้ำ ไฟฟ้า โทรศัพท์สาธารณะ	3.71	0.49	มาก	
- ถังขยะ	3.14	0.69	ปานกลาง	
- สถานที่จอดรถ	3.29	0.49	ปานกลาง	
- จุดพักนักท่องเที่ยว	3.57	0.98	มาก	
- ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก	3.43	0.79	มาก	
- ห้องน้ำ	3.57	0.79	มาก	
- การดูแลรักษาความปลอดภัย	3.86	0.90	มาก	
ภาพรวม	3.51	0.73	มาก	
3. ด้านสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว				
- สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและ และการถูกตัดแปลง	3.71	0.76	มาก	
- ระบบนิเวศ	3.43	0.98	มาก	
- มลภาวะ (ขยะ ภาพ เสียง อากาศ)	3.14	1.07	ปานกลาง	

วัดพระธาตุช้างค้ำวรวิหาร จังหวัดน่าน	ผลการประเมิน			
	\bar{x}	SD	การแปลผล	ลำดับ
ภาพรวม	3.43	0.93	มาก	
4. ด้านคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว				
- ทางธรรมชาติ	4.00	0.82	มาก	
- ทางประวัติศาสตร์	3.86	0.90	มาก	
- ทางวัฒนธรรม	3.86	1.35	มาก	
ภาพรวม	3.90	1.02	มาก	1
5. ด้านการตอบรับของประชาชนในท้องถิ่น				
- การต้อนรับนักท่องเที่ยว	3.86	0.69	มาก	
- การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของแหล่ง	3.43	1.13	มาก	
- การรักษาเอกลักษณ์ของคนในชุมชน	3.71	0.95	มาก	
- การได้ประโยชน์ของคนในชุมชนจากแหล่ง	3.86	0.38	มาก	
ภาพรวม	3.71	0.79	มาก	3
6. ด้านการจัดการ				
- การบริการข้อมูลเพื่อการศึกษา	3.71	0.76	มาก	
- การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม	3.43	0.53	มาก	
- องค์กรหรือกลุ่มในการจัดการการท่องเที่ยว เชิงประวัติศาสตร์	3.43	0.53	มาก	
ภาพรวม	3.52	0.61	มาก	
ภาพรวมศักยภาพด้านการท่องเที่ยว วัดพระธาตุช้างค้ำวรวิหาร จังหวัดน่าน	3.64	0.83	มาก	

จากตารางที่ 4.11 แสดงภาพรวมศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของวัดพระธาตุช้างค้ำวรวิหาร มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.64$, $SD=0.83$) เมื่อพิจารณารายด้านตามค่าคะแนน พบว่าอันดับหนึ่ง ด้านคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.90$, $SD=1.02$) กล่าวคือ คุณค่าทางธรรมชาติ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.00$, $SD=0.82$) รองลงมา คุณค่าทางประวัติศาสตร์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.86$, $SD=0.69$) และทางวัฒนธรรม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.71$, $SD=0.95$) ตามลำดับ

อันดับสอง ด้านความสะดวกในการเข้าถึง มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.80$, $SD=0.94$) กล่าวคือพาหนะรับจ้างที่เข้าถึง อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.00$, $SD=0.58$) รองลงมา ลักษณะถนน อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.00$, $SD=0.41$) และป้ายชี้ทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.86$, $SD=0.69$) ตามลำดับ

อันดับสาม ด้านการตอบรับของประชาชนในท้องถิ่น มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.71$, $SD=0.79$) กล่าวคือการได้ประโยชน์ของคนในชุมชนจากแหล่ง อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.86$, $SD=0.38$) รองลงมาคือ การต้อนรับนักท่องเที่ยว อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.86$, $SD=0.69$) และการรักษาเอกลักษณ์ของคนในชุมชน อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.71$, $SD=0.95$) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.12 ตารางแสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของแหล่งเตาเผาและเครื่องเคลือบบ้านบ่อสวก จังหวัดน่าน

แหล่งเตาเผาและเครื่องเคลือบบ้านบ่อสวก จังหวัดน่าน	ผลการประเมิน			
	\bar{x}	SD	การแปลผล	ลำดับ
1. ด้านความสะดวกในการเข้าถึง				
- ลักษณะถนน	3.71	0.95	มาก	
- พาหนะที่เข้าถึง	3.29	1.25	ปานกลาง	
- พาหนะรับจ้างที่เข้าถึง	3.86	0.69	มาก	
- ระยะเวลา	3.29	0.95	ปานกลาง	
- ป้ายชี้ทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว	3.57	0.79	มาก	
ภาพรวม	3.54	0.93	มาก	2
2. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว				
- น้ำ ไฟฟ้า โทรศัพท์สาธารณะ	3.57	0.53	มาก	
- ถังขยะ	3.14	0.38	ปานกลาง	
- สถานที่จอดรถ	3.43	0.53	มาก	
- จุดพักนักท่องเที่ยว	3.14	1.07	ปานกลาง	
- ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก	3.14	0.69	ปานกลาง	
- ห้องน้ำ	3.43	0.53	มาก	
- การดูแลรักษาความปลอดภัย	3.43	0.98	มาก	
ภาพรวม	3.33	0.67	ปานกลาง	
3. ด้านสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว				

แหล่งเตาเผาและเครื่องเคลือบบ้านบ่อสวก จังหวัดน่าน	ผลการประเมิน			
	\bar{x}	SD	การแปลผล	ลำดับ
- สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและ และการถูกตัดแปลง	3.71	0.76	มาก	
- ระบบนิเวศ	3.14	0.69	ปานกลาง	
- มลภาวะ (ขยะ ภาพ เสียง อากาศ)	3.29	0.49	ปานกลาง	
ภาพรวม	3.38	0.64	ปานกลาง	
4. ด้านคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว				
- ทางธรรมชาติ	3.29	0.49	ปานกลาง	
- ทางประวัติศาสตร์	3.29	0.76	ปานกลาง	
- ทางวัฒนธรรม	3.71	0.76	มาก	
ภาพรวม	3.71	0.76	มาก	1
5. ด้านการตอบรับของประชาชนในท้องถิ่น				
- การต้อนรับนักท่องเที่ยว	3.29	0.49	ปานกลาง	
- การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของแหล่ง	3.29	0.76	ปานกลาง	
- การรักษาเอกลักษณ์ของคนในชุมชน	3.71	0.76	มาก	
- การได้ประโยชน์ของคนในชุมชนจากแหล่ง	3.71	0.76	มาก	
ภาพรวม	3.50	0.69	มาก	3
6. ด้านการจัดการ				
- การบริการข้อมูลเพื่อการศึกษา	3.57	0.79	มาก	
- การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม	3.29	0.76	ปานกลาง	
- องค์กรหรือกลุ่มในการจัดการการท่องเที่ยว เชิงประวัติศาสตร์	3.29	0.76	ปานกลาง	
ภาพรวม	3.38	0.77	ปานกลาง	
ภาพรวมศักยภาพด้านการท่องเที่ยว แหล่งเตาเผาและเครื่องเคลือบบ้านบ่อสวก จังหวัดน่าน	3.46	0.74	มาก	

จากตารางที่ 4.12 แสดงภาพรวมศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของแหล่งเตาเผาและเครื่องเคลือบบ้านบ่อสวก มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.46$, $SD=0.74$) เมื่อพิจารณารายด้านตามค่าคะแนน พบว่า

อันดับหนึ่ง ด้านคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.71$, $SD=0.76$) กล่าวคือ คุณค่าทางวัฒนธรรม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.71$, $SD=0.76$) รองลงมา คุณค่าทางธรรมชาติ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.29$, $SD=0.49$) และทางประวัติศาสตร์ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.29$, $SD=0.76$) ตามลำดับ

อันดับสอง ด้านความสะดวกในการเข้าถึง มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.54$, $SD=0.93$) กล่าวคือ พาหนะรับจ้างที่เข้าถึง อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.86$, $SD=0.69$) รองลงมา ลักษณะถนน อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.76$, $SD=0.95$) และป้ายชี้ทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.57$, $SD=0.79$) ตามลำดับ

อันดับสาม ด้านการตอบรับของประชาชนในท้องถิ่น มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.50$, $SD=0.69$) กล่าวคือ การรักษาเอกลักษณ์ของคนในชุมชนและการได้ประโยชน์ของคนในชุมชนจากแหล่ง อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.71$, $SD=0.76$) รองลงมาคือการต้อนรับนักท่องเที่ยว อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.29$, $SD=0.49$) และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของแหล่ง อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.29$, $SD=0.76$) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.13 ตารางแสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของบ่อเกลือ อ.ปัว จังหวัดน่าน

บ่อเกลือ อ.ปัว จังหวัดน่าน	ผลการประเมิน			
	\bar{x}	SD	การแปลผล	ลำดับ
1. ด้านความสะดวกในการเข้าถึง				
- ลักษณะถนน	3.71	0.95	มาก	
- พาหนะที่เข้าถึง	2.86	0.90	ปานกลาง	
- พาหนะรับจ้างที่เข้าถึง	3.43	0.79	มาก	
- ระยะทาง	3.00	0.58	ปานกลาง	
- ป้ายชี้ทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว	3.43	0.53	มาก	
ภาพรวม	3.29	0.75	ปานกลาง	
2. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว				
- น้ำ ไฟฟ้า โทรศัพท์สาธารณะ	3.43	0.53	มาก	

บ่อเกลือ อ.ปัว จังหวัดน่าน	ผลการประเมิน			
	\bar{x}	SD	การแปลผล	ลำดับ
- ถังขยะ	3.29	0.49	ปานกลาง	
- สถานที่จอดรถ	3.14	0.38	ปานกลาง	
- จุดพักนักท่องเที่ยว	3.29	0.49	ปานกลาง	
- ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก	3.00	0.82	ปานกลาง	
- ห้องน้ำ	3.14	0.69	ปานกลาง	
- การดูแลรักษาความปลอดภัย	3.29	0.49	ปานกลาง	
ภาพรวม	3.22	0.55	ปานกลาง	
3. ด้านสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว				
- สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และการ ถูกตัดแปลง	3.29	1.38	ปานกลาง	
- ระบบนิเวศ	3.43	0.98	มาก	
- มลภาวะ (ขยะ ภาพ เสียง อากาศ)	3.57	0.79	มาก	
ภาพรวม	3.43	1.05	มาก	2
4. ด้านคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว				
- ทางธรรมชาติ	3.29	0.49	ปานกลาง	
- ทางประวัติศาสตร์	3.86	0.90	มาก	
- ทางวัฒนธรรม	3.57	0.79	มาก	
ภาพรวม	3.57	0.72	มาก	1
5. ด้านการตอบรับของประชาชนในท้องถิ่น				
- การต้อนรับนักท่องเที่ยว	3.29	0.76	ปานกลาง	
- การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของแหล่ง	2.86	1.07	ปานกลาง	
- การรักษาเอกลักษณ์ของคนในชุมชน	3.29	1.25	ปานกลาง	
- การได้ประโยชน์ของคนในชุมชนจากแหล่ง	3.86	0.90	มาก	
ภาพรวม	3.32	0.99	ปานกลาง	3
6. ด้านการจัดการ				
- การบริการข้อมูลเพื่อการศึกษา	3.71	0.76	มาก	
- การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม	2.86	1.35	ปานกลาง	
- องค์กรหรือกลุ่มในการจัดการการท่องเที่ยว	3.14	1.07	ปานกลาง	

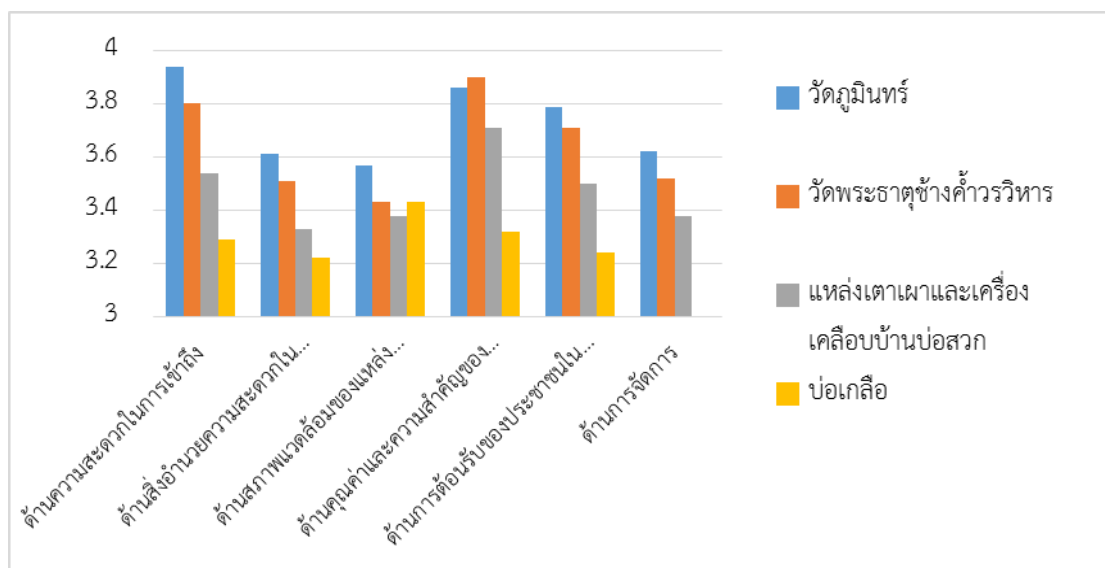
บ่อเกลือ อ.ปัว จังหวัดน่าน	ผลการประเมิน			
	\bar{x}	SD	การแปลผล	ลำดับ
เชิงประวัติศาสตร์				
ภาพรวม	3.24	1.06	ปานกลาง	
ภาพรวมศักยภาพด้านการท่องเที่ยว บ่อเกลือ อ.ปัว จังหวัดน่าน	3.32	0.80	ปานกลาง	

จากตารางที่ 4.13 แสดงภาพรวมศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของบ่อเกลือ อ.ปัว มีผลการประเมินอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.32$, $SD=0.80$) เมื่อพิจารณารายด้านตามค่าคะแนนพบว่า

อันดับหนึ่ง ด้านคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.57$, $SD=0.72$) กล่าวคือคุณค่าทางประวัติศาสตร์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.86$, $SD=0.90$) รองลงมา คุณค่าทางวัฒนธรรม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.57$, $SD=0.79$) และทางธรรมชาติ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.29$, $SD=0.49$) ตามลำดับ

อันดับสอง ด้านสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.43$, $SD=1.05$) กล่าวคือมลภาวะ (ขยะ ภาพ เสียง อากาศ) อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.57$, $SD=0.79$) รองลงมา ระบบนิเวศ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.43$, $SD=0.98$) และสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและ การถูกตัดแปลง อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.29$, $SD=1.38$) ตามลำดับ

อันดับสาม ด้านการตอบรับของประชาชนในท้องถิ่น มีผลการประเมินอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.32$, $SD=0.99$) กล่าวคือ การได้ประโยชน์ของคนในชุมชนจากแหล่ง อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.86$, $SD=0.90$) รองลงมา คือ การต้อนรับนักท่องเที่ยว อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.29$, $SD=0.76$) และการรักษาเอกลักษณ์ของคนในชุมชน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.29$, $SD=1.25$) ตามลำดับ

ภาพที่ 4.3 แผนภูมิแท่งแสดงศักยภาพด้านการท่องเที่ยว จ.น่าน

4.1.4 แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดกำแพงเพชร

ตารางที่ 4.14 ตารางแสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของอุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชร (วัดพระแก้ว วัดพระธาตุ)

อุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชร (วัดพระแก้ว วัดพระธาตุ)	ผลการประเมิน			
	\bar{x}	SD	การแปลผล	ลำดับ
1. ด้านความสะดวกในการเข้าถึง				
- ลักษณะถนน	4.14	0.38	มาก	
- พาหนะที่เข้าถึง	3.57	0.79	มาก	
- พาหนะรับจ้างที่เข้าถึง	3.71	0.76	มาก	
- ระยะทาง	3.57	0.79	มาก	
- ป้ายชี้ทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว	3.43	0.79	มาก	
ภาพรวม	3.69	0.70	มาก	3
2. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว				
- น้ำ ไฟฟ้า โทรศัพท์สาธารณะ	3.43	0.53	มาก	
- ถังขยะ	3.29	0.49	ปานกลาง	
- สถานที่จอดรถ	3.57	0.53	มาก	
- จุดพักนักท่องเที่ยว	3.86	1.07	มาก	

อุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชร (วัดพระแก้ว วัดพระธาตุ)	ผลการประเมิน			
	\bar{x}	SD	การแปลผล	ลำดับ
- ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก	3.57	0.79	มาก	
- ห้องน้ำ	3.57	0.79	มาก	
- การดูแลรักษาความปลอดภัย	3.71	0.76	มาก	
ภาพรวม	3.57	0.71	มาก	
3. ด้านสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว				
- สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและ การถูก ดัดแปลง	3.14	1.07	ปานกลาง	
- ระบบนิเวศ	3.57	0.79	มาก	
- มลภาวะ (ขยะ ภาพ เสียง อากาศ)	3.14	0.90	ปานกลาง	
ภาพรวม	3.29	0.92	มาก	
4. ด้านคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว				
- ทางธรรมชาติ	3.71	0.76	มาก	
- ทางประวัติศาสตร์	4.14	0.90	มาก	
- ทางวัฒนธรรม	3.86	0.90	มาก	
ภาพรวม	3.90	0.85	มาก	2
5. ด้านการตอบรับของประชาชนในท้องถิ่น				
- การต้อนรับนักท่องเที่ยว	3.86	0.69	มาก	
- การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของแหล่ง	3.86	0.69	มาก	
- การรักษาเอกลักษณ์ของคนในชุมชน	3.71	0.76	มาก	
- การได้ประโยชน์ของคนในชุมชนจากแหล่ง	3.29	1.11	ปานกลาง	
ภาพรวม	3.68	0.81	มาก	
6. ด้านการจัดการ				
- การบริการข้อมูลเพื่อการศึกษา	4.00	0.00	มาก	
- การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม	3.86	0.69	มาก	
- องค์กรหรือกลุ่มในการจัดการการท่องเที่ยว เชิงประวัติศาสตร์	4.00	0.58	มาก	
ภาพรวม	3.95	0.42	มาก	1
ภาพรวมศักยภาพด้านการท่องเที่ยว	3.66	0.73	มาก	

อุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชร (วัดพระแก้ว วัดพระธาตุ)	ผลการประเมิน			
	\bar{x}	SD	การแปลผล	ลำดับ
อุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชร (วัดพระแก้ว วัดพระธาตุ)				

จากตารางที่ 4.14 แสดงภาพรวมศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของอุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชร (วัดพระแก้ว วัดพระธาตุ) มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.66$, $SD=0.73$) เมื่อพิจารณารายด้านตามค่าคะแนน พบว่า

อันดับหนึ่ง ด้านการจัดการ มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.10$, $SD=0.62$) กล่าวคือ การบริการข้อมูลเพื่อการศึกษา อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.00$, $SD=0.00$) รองลงมาองค์กรหรือกลุ่มในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.00$, $SD=0.58$) และการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.86$, $SD=0.69$) ตามลำดับ

อันดับสอง ด้านคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.05$, $SD=0.94$) กล่าวคือทางประวัติศาสตร์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.14$, $SD=0.90$) รองลงมาคือทางวัฒนธรรม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.86$, $SD=0.90$) และทางธรรมชาติ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.71$, $SD=0.76$) ตามลำดับ

อันดับสาม ด้านความสะดวกในการเข้าถึง มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.69$, $SD=0.70$) กล่าวคือลักษณะถนน อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.14$, $SD=0.38$) รองลงมาคือพาหนะรับจ้างที่เข้าถึง อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.71$, $SD=0.76$) และระยะทาง พาหนะที่เข้าถึง อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.57$, $SD=0.79$) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.15 ตารางแสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของอุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชร (วัดข้างรอบ วัดสิงห์)

อุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชร (วัดข้างรอบ วัดสิงห์)	ผลการประเมิน			
	\bar{x}	SD	การแปลผล	ลำดับ
1. ด้านความสะดวกในการเข้าถึง				
- ลักษณะถนน	4.29	0.49	มากที่สุด	
- พาหนะที่เข้าถึง	3.57	0.79	มาก	
- พาหนะรับจ้างที่เข้าถึง	3.57	0.79	มาก	
- ระยะทาง	3.57	0.53	มาก	

อุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชร (วัดช้างรอบ วัดสิงห์)	ผลการประเมิน			
	\bar{x}	SD	การแปลผล	ลำดับ
- ป้ายชี้ทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว	3.57	0.98	มาก	
ภาพรวม	3.71	0.71	มาก	2
2. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว				
- น้ำ ไฟฟ้า โทรศัพท์สาธารณะ	3.43	0.53	มาก	
- ถังขยะ	3.29	0.49	ปานกลาง	
- สถานที่จอดรถ	3.86	0.38	มาก	
- จุดพักผ่อนที่ท่องเที่ยว	4.29	0.49	มากที่สุด	
- ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก	3.71	0.76	มาก	
- ห้องน้ำ	3.71	0.76	มาก	
- การดูแลรักษาความปลอดภัย	3.57	0.53	มาก	
ภาพรวม	3.69	0.56	มาก	3
3. ด้านสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว				
- สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและ การถูก ดัดแปลง	3.14	1.07	ปานกลาง	
- ระบบนิเวศ	3.14	1.07	ปานกลาง	
- มลภาวะ (ขยะ ภาพ เสียง อากาศ)	2.57	0.79	น้อย	
ภาพรวม	2.95	0.97	น้อย	
4. ด้านคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว				
- ทางธรรมชาติ	3.57	0.79	มาก	
- ทางประวัติศาสตร์	4.00	1.00	มาก	
- ทางวัฒนธรรม	4.14	0.90	มาก	
ภาพรวม	3.90	0.90	มาก	1
5. ด้านการตอบรับของประชาชนในท้องถิ่น				
- การต้อนรับนักท่องเที่ยว	3.86	0.69	มาก	
- การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของแหล่ง	3.86	0.69	มาก	
- การรักษาเอกลักษณ์ของคนในชุมชน	3.71	0.49	มาก	
- การได้ประโยชน์ของคนในชุมชนจากแหล่ง	3.29	1.11	ปานกลาง	
ภาพรวม	3.68	0.75	มาก	

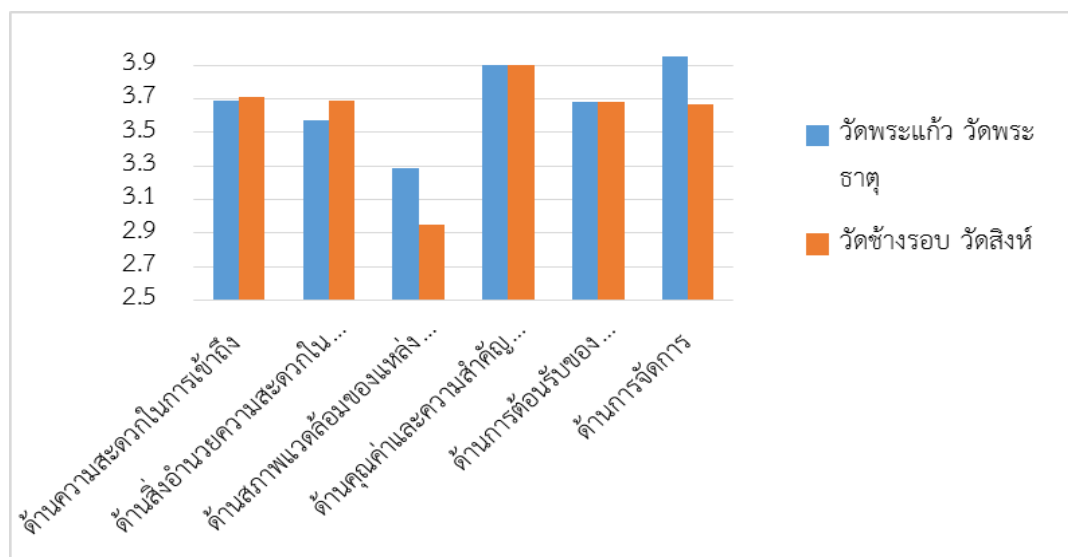
อุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชร (วัดช้างรอบ วัดสิงห์)	ผลการประเมิน			
	\bar{x}	SD	การแปลผล	ลำดับ
6. ด้านการจัดการ				
- การบริการข้อมูลเพื่อการศึกษา	3.86	0.38	มาก	
- การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม	3.43	0.53	มาก	
- องค์กรหรือกลุ่มในการจัดการการท่องเที่ยว เชิงประวัติศาสตร์	3.71	0.76	มาก	
ภาพรวม	3.67	0.56	มาก	
ภาพรวมศักยภาพด้านการท่องเที่ยว อุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชร (วัดช้างรอบ วัดสิงห์)	3.63	0.71	มาก	

จากตารางที่ 4.15 แสดงภาพรวมศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของอุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชร (วัดช้างรอบ วัดสิงห์) มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.63$, $SD=0.71$) เมื่อพิจารณารายด้านตามค่าคะแนน พบว่า

อันดับหนึ่ง ด้านคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.90$, $SD=0.90$) กล่าวคือทางวัฒนธรรม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.14$, $SD=0.90$) รองลงมาทางประวัติศาสตร์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.00$, $SD=1.00$) และทางธรรมชาติ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.57$, $SD=0.79$) ตามลำดับ

อันดับสอง ด้านความสะดวกในการเข้าถึง มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.71$, $SD=0.71$) กล่าวคือลักษณะถนน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.29$, $SD=0.49$) รองลงมาคือระยะทางอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.57$, $SD=0.53$) และพาหนะที่เข้าถึง อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.57$, $SD=0.79$) ตามลำดับ

อันดับสาม ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.69$, $SD=0.56$) กล่าวคือจุดพักนักท่องเที่ยว อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.29$, $SD=0.49$) รองลงมาคือสถานที่จอดรถ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.86$, $SD=0.38$) และห้องน้ำ ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.71$, $SD=0.76$) ตามลำดับ

ภาพที่ 4.4 แผนภูมิแท่งแสดงศักยภาพด้านการท่องเที่ยว จ.กำแพงเพชร

4.1.5 แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดสุโขทัย

ตารางที่ 4.16 ตารางแสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของอุทยานประวัติศาสตร์เมืองสุโขทัย

อุทยานประวัติศาสตร์เมืองสุโขทัย	ผลการประเมิน			
	\bar{X}	SD	การแปลผล	ลำดับ
1. ด้านความสะดวกในการเข้าถึง				
- ลักษณะถนน	4.43	0.98	มากที่สุด	
- พาหนะที่เข้าถึง	3.71	0.95	มาก	
- พาหนะรับจ้างที่เข้าถึง	4.29	0.95	มากที่สุด	
- ระยะเวลา	4.14	0.69	มาก	
- ป้ายชี้ทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว	3.57	1.27	มาก	
ภาพรวม	4.03	0.97	มาก	3
2. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว				
- น้ำ ไฟฟ้า โทรศัพท์สาธารณะ	3.71	1.11	มาก	
- ถังขยะ	3.57	0.79	มาก	
- สถานที่จอดรถ	3.71	1.11	มาก	
- จุดพักผ่อนท่องเที่ยว	4.29	0.76	มากที่สุด	
- ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก	3.57	1.27	มาก	

อุทยานประวัติศาสตร์เมืองสุโขทัย	ผลการประเมิน			
	\bar{X}	SD	การแปลผล	ลำดับ
- ห้องน้ำ	3.71	0.95	มาก	
- การดูแลรักษาความปลอดภัย	4.00	0.82	มาก	
ภาพรวม	3.80	0.97	มาก	
3. ด้านสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว				
- สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และการถูก ดัดแปลง	4.00	0.82	มาก	
- ระบบนิเวศ	3.86	0.90	มาก	
- มลภาวะ (ขยะ ภาพ เสียง อากาศ)	3.43	0.98	มาก	
ภาพรวม	3.76	0.90	มาก	
4. ด้านคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว				
- ทางธรรมชาติ	3.43	0.79	มาก	
- ทางประวัติศาสตร์	4.71	0.49	มากที่สุด	
- ทางวัฒนธรรม	4.29	0.76	มากที่สุด	
ภาพรวม	4.14	0.68	มาก	1
5. ด้านการตอบรับของประชาชนในท้องถิ่น				
- การต้อนรับนักท่องเที่ยว	3.57	1.27	มาก	
- การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของแหล่ง	3.71	0.76	มาก	
- การรักษาเอกลักษณ์ของคนในชุมชน	3.86	0.69	มาก	
- การได้ประโยชน์ของคนในชุมชนจากแหล่ง	4.00	0.82	มาก	
ภาพรวม	3.79	0.88	มาก	
6. ด้านการจัดการ				
- การบริการข้อมูลเพื่อการศึกษา	4.43	0.53	มากที่สุด	
- การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม	3.57	0.98	มาก	
- องค์กรหรือกลุ่มในการจัดการการท่องเที่ยว เชิงประวัติศาสตร์	4.14	1.07	มาก	
ภาพรวม	4.05	0.86	มาก	2
ภาพรวมศักยภาพด้านการท่องเที่ยว อุทยานประวัติศาสตร์เมืองสุโขทัย	3.91	0.90	มาก	

จากตารางที่ 4.16 แสดงภาพรวมศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของอุทยานประวัติศาสตร์เมืองสุโขทัย มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.91$, $SD=0.90$) เมื่อพิจารณารายด้านตามค่าคะแนน พบว่า

อันดับหนึ่ง ด้านคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.03$, $SD=0.97$) กล่าวคือคุณค่าทางประวัติศาสตร์ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.71$, $SD=0.49$) รองลงมาคุณค่าทางวัฒนธรรม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.29$, $SD=0.76$) และทางธรรมชาติ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.43$, $SD=0.79$) ตามลำดับ

อันดับสอง ด้านการจัดการ มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.05$, $SD=0.86$) กล่าวคือ การบริการข้อมูลเพื่อการศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.43$, $SD=0.53$) รองลงมา องค์กรหรือกลุ่มในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.14$, $SD=1.07$) และการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.57$, $SD=0.98$) ตามลำดับ

อันดับสาม ด้านความสะดวกในการเข้าถึง มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.32$, $SD=0.99$) กล่าวคือ ลักษณะถนน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.43$, $SD=0.98$) รองลงมาคือ พาหนะรับจ้างที่เข้าถึง อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.29$, $SD = 0.95$) และระยะทาง อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.14$, $SD=0.69$) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.17 ตารางแสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติรามคำแหง จังหวัดสุโขทัย

พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติรามคำแหง จังหวัดสุโขทัย	ผลการประเมิน			
	\bar{x}	SD	การแปลผล	ลำดับ
1. ด้านความสะดวกในการเข้าถึง				
- ลักษณะถนน	4.00	1.15	มาก	
- พาหนะที่เข้าถึง	3.43	0.98	มาก	
- พาหนะรับจ้างที่เข้าถึง	3.86	1.07	มาก	
- ระยะทาง	3.86	0.90	มาก	
- ป้ายชี้ทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว	3.29	0.95	ปานกลาง	
ภาพรวม	3.69	1.01	มาก	
2. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว				
- น้ำ ไฟฟ้า โทรศัพทสาธารณะ	3.71	0.95	มาก	

พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติรามคำแหง จังหวัดสุโขทัย	ผลการประเมิน			
	\bar{x}	SD	การแปลผล	ลำดับ
- ถังขยะ	3.43	0.98	มาก	
- สถานที่จอดรถ	3.57	0.98	มาก	
- จุดพักนักท่องเที่ยว	4.00	0.58	มาก	
- ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก	3.71	0.49	มาก	
- ห้องน้ำ	3.57	0.79	มาก	
- การดูแลรักษาความปลอดภัย	3.57	0.79	มาก	
ภาพรวม	3.65	0.79	มาก	
3. ด้านสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว				
- สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และการ ถูกตัดแปลง	3.29	0.49	ปานกลาง	
- ระบบนิเวศ	3.43	0.79	มาก	
- มลภาวะ (ขยะ ภาพ เสียง อากาศ)	3.14	0.69	ปานกลาง	
ภาพรวม	3.29	0.65	ปานกลาง	
4. ด้านคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว				
- ทางธรรมชาติ	3.71	0.76	มาก	
- ทางประวัติศาสตร์	4.43	0.79	มากที่สุด	
- ทางวัฒนธรรม	4.00	1.15	มาก	
ภาพรวม	4.05	0.90	มาก	1
5. ด้านการตอบรับของประชาชนในท้องถิ่น				
- การต้อนรับนักท่องเที่ยว	3.57	0.98	มาก	
- การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของแหล่ง	3.71	0.76	มาก	
- การรักษาเอกลักษณ์ของคนในชุมชน	4.14	0.69	มาก	
- การได้ประโยชน์ของคนในชุมชนจากแหล่ง	4.14	0.69	มาก	
ภาพรวม	3.89	0.78	มาก	3
6. ด้านการจัดการ				
- การบริการข้อมูลเพื่อการศึกษา	4.29	0.76	มากที่สุด	
- การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม	3.43	0.98	มาก	
- องค์กรหรือกลุ่มในการจัดการการท่องเที่ยว	4.14	1.07	มาก	

พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติรามคำแหง จังหวัดสุโขทัย	ผลการประเมิน			
	\bar{x}	SD	การแปลผล	ลำดับ
เชิงประวัติศาสตร์				
ภาพรวม	3.95	0.93	มาก	2
ภาพรวมศักยภาพด้านการท่องเที่ยว พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติรามคำแหง จังหวัดสุโขทัย	3.74	0.85	มาก	

จากตารางที่ 4.17 แสดงภาพรวมศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติรามคำแหง มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.74$, $SD=0.85$) เมื่อพิจารณารายด้านตามค่าคะแนน พบว่า

อันดับหนึ่ง ด้านคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.03$, $SD=0.97$) กล่าวคือ คุณค่าทางประวัติศาสตร์ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.43$, $SD=0.79$) รองลงมาคุณค่าทางวัฒนธรรม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.00$, $SD=1.15$) และทางธรรมชาติ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.71$, $SD=0.76$) ตามลำดับ

อันดับสอง ด้านการจัดการ มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.95$, $SD=0.93$) กล่าวคือ การบริการข้อมูลเพื่อการศึกษา อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.29$, $SD=0.76$) รองลงมา องค์กรหรือกลุ่มในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.14$, $SD=1.07$) และการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.43$, $SD=0.98$) ตามลำดับ

อันดับสาม ด้านการตอบรับของประชาชนในท้องถิ่น มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.89$, $SD=0.78$) กล่าวคือ การรักษาเอกลักษณ์ของคนในชุมชนและการได้ประโยชน์ของคนในชุมชนจากแหล่ง อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.14$, $SD=0.69$) รองลงมาคือการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของแหล่ง อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.71$, $SD=0.76$) และการต้อนรับนักท่องเที่ยว อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.57$, $SD=0.98$) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.18 ตารางแสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของ
อุทยานแห่งชาติศรีสัชนาลัย

อุทยานแห่งชาติศรีสัชนาลัย	ผลการประเมิน			
	\bar{x}	SD	การแปลผล	ลำดับ
1. ด้านความสะดวกในการเข้าถึง				
- ลักษณะถนน	4.00	0.82	มาก	
- พาหนะที่เข้าถึง	3.43	0.79	มาก	
- พาหนะรับจ้างที่เข้าถึง	3.57	0.53	มาก	
- ระยะทาง	3.29	0.76	ปานกลาง	
- ป้ายชี้ทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว	3.29	0.76	ปานกลาง	
ภาพรวม	3.51	0.73	มาก	
2. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว				
- น้ำ ไฟฟ้า โทรศัพท์สาธารณะ	3.43	0.79	มาก	
- ถังขยะ	3.14	0.38	ปานกลาง	
- สถานที่จอดรถ	3.43	1.13	มาก	
- จุดพักนักท่องเที่ยว	4.14	0.69	มาก	
- ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก	3.71	0.76	มาก	
- ห้องน้ำ	3.71	0.76	มาก	
- การดูแลรักษาความปลอดภัย	3.43	0.53	มาก	
ภาพรวม	3.57	0.72	มาก	
3. ด้านสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว				
- สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและ และการถูกตัดแปลง	3.71	0.95	มาก	
- ระบบนิเวศ	3.71	0.76	มาก	
- มลภาวะ (ขยะ ภาพ เสียง อากาศ)	3.29	0.76	ปานกลาง	
ภาพรวม	3.57	0.82	มาก	
4. ด้านคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว				
- ทางธรรมชาติ	3.29	1.25	ปานกลาง	
- ทางประวัติศาสตร์	4.43	0.79	มากที่สุด	
- ทางวัฒนธรรม	4.43	0.79	มากที่สุด	

อุทยานแห่งชาติศรีสัชนาลัย	ผลการประเมิน			
	\bar{x}	SD	การแปลผล	ลำดับ
ภาพรวม	4.05	0.94	มาก	2
5. ด้านการตอบรับของประชาชนในท้องถิ่น				
- การต้อนรับนักท่องเที่ยว	4.00	0.58	มาก	
- การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของแหล่ง	3.86	0.90	มาก	
- การรักษาเอกลักษณ์ของคนในชุมชน	3.43	1.27	มาก	
- การได้ประโยชน์ของคนในชุมชนจากแหล่ง	4.00	0.82	มาก	
ภาพรวม	3.82	0.89	มาก	3
6. ด้านการจัดการ				
- การบริการข้อมูลเพื่อการศึกษา	4.29	0.76	มากที่สุด	
- การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม	3.86	0.90	มาก	
- องค์กรหรือกลุ่มในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์	4.43	0.53	มากที่สุด	
ภาพรวม	4.19	0.73	มาก	1
ภาพรวมศักยภาพด้านการท่องเที่ยว อุทยานแห่งชาติศรีสัชนาลัย	3.73	0.79	มาก	

จากตารางที่ 4.18 แสดงภาพรวมศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติศรีสัชนาลัย มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.73$, $SD=0.79$) เมื่อพิจารณารายด้านตามค่าคะแนน พบว่า

อันดับหนึ่ง ด้านการจัดการ มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.19$, $SD=0.73$) กล่าวคือ องค์กรหรือกลุ่มในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.43$, $SD=0.53$) รองลงมาการบริการข้อมูลเพื่อการศึกษา อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.29$, $SD=0.76$) และการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.86$, $SD=0.90$) ตามลำดับ

อันดับสอง ด้านคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.05$, $SD=0.94$) กล่าวคือทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.43$, $SD=0.79$) และทางธรรมชาติ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.29$, $SD=1.25$) ตามลำดับ

อันดับสาม ด้านการตอบรับของประชาชนในท้องถิ่น มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.82$, $SD=0.89$) กล่าวคือการต้อนรับนักท่องเที่ยว อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.00$, $SD=0.58$)

รองลงมาคือ การได้ประโยชน์ของคนในชุมชนจากแหล่ง อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.00$, $SD=0.82$) และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของแหล่ง อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.86$, $SD=0.90$) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.19 ตารางแสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของ
พิพิธภัณฑ์สังคโลกสุโขทัย

พิพิธภัณฑ์สังคโลกสุโขทัย	ผลการประเมิน			
	\bar{x}	SD	การแปลผล	ลำดับ
1. ด้านความสะดวกในการเข้าถึง				
- ลักษณะถนน	4.00	0.82	มาก	
- พาหนะที่เข้าถึง	3.29	0.95	ปานกลาง	
- พาหนะรับจ้างที่เข้าถึง	3.43	0.98	มาก	
- ระยะทาง	3.43	0.53	มาก	
- ป้ายชี้ทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว	3.00	1.00	ปานกลาง	
ภาพรวม	3.43	0.86	มาก	
2. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว				
- น้ำ ไฟฟ้า โทรศัพท์สาธารณะ	3.43	0.79	มาก	
- ถังขยะ	3.43	0.53	มาก	
- สถานที่จอดรถ	3.14	1.07	ปานกลาง	
- จุดพักนักท่องเที่ยว	4.00	0.82	มาก	
- ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก	3.86	0.69	มาก	
- ห้องน้ำ	3.71	0.76	มาก	
- การดูแลรักษาความปลอดภัย	3.57	0.79	มาก	
ภาพรวม	3.59	0.78	มาก	
3. ด้านสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว				
- สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และการ ถูกตัดแปลง	3.43	0.79	มาก	
- ระบบนิเวศ	3.43	0.53	มาก	
- มลภาวะ (ขยะ ภาพ เสียง อากาศ)	2.86	0.69	ปานกลาง	
ภาพรวม	3.24	0.67	มาก	
4. ด้านคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว				

พิพิธภัณฑสถานโลกสุโขทัย	ผลการประเมิน			
	\bar{x}	SD	การแปลผล	ลำดับ
- ทางธรรมชาติ	3.57	0.79	มาก	
- ทางประวัติศาสตร์	4.14	0.90	มาก	
- ทางวัฒนธรรม	4.14	0.69	มาก	
ภาพรวม	3.95	0.79	มาก	2
5. ด้านการตอบรับของประชาชนในท้องถิ่น				
- การต้อนรับนักท่องเที่ยว	3.86	0.69	มาก	
- การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของแหล่ง	3.71	0.49	มาก	
- การรักษาเอกลักษณ์ของคนในชุมชน	4.00	0.58	มาก	
- การได้ประโยชน์ของคนในชุมชนจากแหล่ง	3.29	1.11	มาก	
ภาพรวม	3.71	0.72	มาก	3
6. ด้านการจัดการ				
- การบริการข้อมูลเพื่อการศึกษา	4.14	0.69	มาก	
- การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม	3.86	0.69	มาก	
- องค์กรหรือกลุ่มในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์	4.29	0.49	มากที่สุด	
ภาพรวม	4.10	0.62	มาก	1
ภาพรวมศักยภาพด้านการท่องเที่ยว พิพิธภัณฑสถานโลกสุโขทัย	3.64	0.75	มาก	

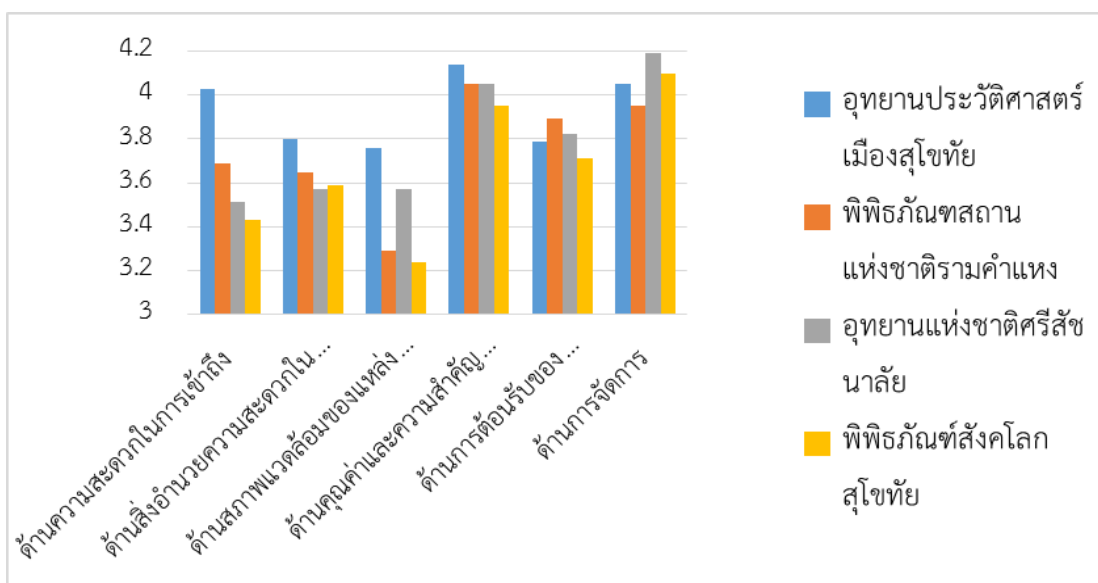
จากตารางที่ 4.19 แสดงภาพรวมศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของพิพิธภัณฑสถานโลกสุโขทัย มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.64$, $SD=0.75$) เมื่อพิจารณารายด้านตามค่าคะแนน พบว่า

อันดับหนึ่ง ด้านการจัดการ มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.10$, $SD=0.62$) กล่าวคือ องค์กรหรือกลุ่มในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.29$, $SD=0.49$) รองลงมาการบริการข้อมูลเพื่อการศึกษา อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.14$, $SD=0.69$) และการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.86$, $SD=0.69$) ตามลำดับ

อันดับสอง ด้านคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.05$, $SD=0.94$) กล่าวคือ ทางวัฒนธรรม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.14$, $SD=0.69$) รองลงมาคือ

ทางประวัติศาสตร์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.14$, $SD=0.90$) และทางธรรมชาติ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.57$, $SD=0.79$) ตามลำดับ

อันดับสาม ด้านการตอบรับของประชาชนในท้องถิ่น มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.82$, $SD=0.89$) กล่าวคือการรักษาเอกลักษณ์ของคนในชุมชน อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.00$, $SD=0.58$) รองลงมาคือการต้อนรับนักท่องเที่ยว อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.86$, $SD=0.69$) และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของแหล่ง อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.71$, $SD=0.49$) ตามลำดับ

ภาพที่ 4.5 แผนภูมิแท่งแสดงศักยภาพด้านการท่องเที่ยว จ.สุโขทัย

4.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

4.2.1 ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และเชิงวัฒนธรรมของอารยธรรมล้านนา (พะเยา แพร่ น่าน)

ภาพที่ 4.6 โบราณวัตถุ

อารยธรรมล้านนา ในราวพุทธศตวรรษที่ 17 มีหัวหน้าเผ่าหนึ่งชื่อ ลวจักราช ปกครองดินแดนภาคเหนือตอนบนบริเวณรอยต่อระหว่างประเทศไทย จีน พม่า และลาวในปัจจุบัน เผ่านี้สืบราชวงศ์ลงมาจนถึงพระเจ้ามังราย และเคยครองเมืองเงินยาง (เชียงใหม่) มาก่อนที่จะลงมายึดเมืองหริภุญไชย ในปี พ.ศ.1836 พระองค์ประทับอยู่ประมาณ 2 ปี ก่อนที่จะไปสร้างเวียงกุมกาม แล้วจึงมาสร้างเมืองเชียงใหม่ในปี พ.ศ.1839 โดยมีชื่อเรียกว่า “พินครรัฐ” มีอาณาเขตอยู่ภาคเหนือตอนบนบริเวณเชียงตอยสุเทพ ต้นน้ำจากดอยโหลล้อมรอบตัวเมืองก่อนที่โหลไปรวมกับแม่น้ำปิง และเคยมีอาณาเขตลงมาถึงเมือง น่าน เมืองแพร่ และศรีสัชชนาลัยได้ช่วงระยะเวลาหนึ่งด้วย การสร้างเมืองครั้งนี้มีผู้ร่วมปรึกษาด้วยคือ พ่อขุนรามคำแหงแห่งเมืองสุโขทัย และพระยาจำเมืองแห่งเมืองพะเยา โดยมีชาวเผ่าลื้อ ลัวะ ลาว ไต ม่านเม็ง เป็นกลุ่มชนที่รวมตัวกันอยู่ภายในอาณาจักรล้านนาขณะนั้น ดุจฤดี คงสุวรรณ (2557)

ในปัจจุบันคำว่า “ล้านนา” เป็นที่รู้จักกันทั่วไปว่าหมายถึง 8 จังหวัดของภาคเหนือคือ เชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง เชียงราย พะเยา แพร่ น่าน และแม่ฮ่องสอน

จังหวัดพะเยา

ภาพที่ 4.7 อนุสาวรีย์พ่อขุนงำเมือง

พะเยา เป็นเมืองเก่าแก่เมืองหนึ่งในแถบล้านนาไทยเดิมชื่อว่าภูกามยาวหรือพยาวมีอายุกว่า 900 ปี มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองตามอิทธิพลของอาณาจักรต่าง ๆ ผลัดกันมีอำนาจจนถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ พยาวเปลี่ยนชื่อเป็นพะเยา รวมอยู่กับจังหวัดเชียงรายในปี พุทธศักราช 2520 ได้รับการจัดตั้งขึ้นเป็นจังหวัดพะเยา มีเนื้อที่ประมาณ 6,335 ตารางกิโลเมตร ผลไม้ที่ขึ้นชื่อ คือ ลิ้นจี่ และมีอุทยานแห่งชาติหลายแห่ง

1. ด้านความสะดวกในการเข้าถึง

ลักษณะภูมิประเทศของตัวเมืองพะเยานั้น ล้อมรอบด้วยภูเขาทั้งด้านตะวันออกและด้านตะวันตก จึงส่งผลให้การเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดพะเยานั้น จะสะดวกที่สุดหากใช้รถส่วนตัวในการเดินทาง ดังคำสัมภาษณ์ ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 7 “พะเยาเป็นเมืองที่อากาศเย็นสบาย จึงทำให้มีนักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยวพะเยาตลอดทั้งปี และจะมีมากในช่วงฤดูหนาว ปัจจุบันเนื่องจากถนนหนทางสะดวก เดินทางได้ง่าย มีป้ายบอกทางที่ชัดเจน จึงทำให้กลุ่มนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะนิยมเดินทางมาด้วยตัวเอง เป็นครอบครัว เพราะแหล่งท่องเที่ยว โดยเฉพาะในส่วนของตัวเมืองนั้นอยู่ใกล้กัน ไม่ห่างกันมากนัก อาทิ กว๊านพะเยา อนุสาวรีย์พ่อขุนงำเมือง หอวัฒนธรรมนิทัศน์ พระธาตุดอยแม่จ๋าง เป็นต้น”

ภาพที่ 4.8 กว๊านพะเยา

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 8 “ครอบครัวเดินทางมาเที่ยวทุกปี ส่วนใหญ่ก็ไหว้พระ แต่ก็นี้พะเยา คนเค้าจะคิดว่าเป็นเมืองผ่าน คือผ่านไปเชียงใหม่ หรือไม่กี่เชียงใหม่เลย แต่ตอนนี้คนมาเที่ยวพะเยา เยอะขึ้น เพราะถนนสายหลักดีมาก ในตัวเมืองพะเยาถนนอาจจะแคบไปนิด แต่โดยรวมแล้วพะเยา เป็นเมืองน่าเที่ยว”

2. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว

ภาพที่ 4.9 ป้ายบอกทางในแหล่งท่องเที่ยว

ปัจจุบันนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ เดินทางมาเที่ยวจังหวัดพะเยาเพิ่มสูงขึ้นทุกๆ ปี ส่งผลให้แหล่งท่องเที่ยวทุกแห่งในจังหวัดพะเยาจะมีการให้บริการข้อมูลเป็นภาษาอังกฤษ อาทิ ป้ายไวนิล แผ่นพับ ป้ายบอกทาง และมัคคุเทศก์ท้องถิ่นก็มีทักษะในการสื่อสารภาษาอังกฤษกับนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี

3. ด้านสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว

ภาพที่ 4.10 เมืองเวียงล่อ

เวียงโบราณเวียงลอ ตั้งอยู่ที่ ต.ลอ อ.จุน จังหวัดพะเยา เวียงลอ สันนิษฐานว่า เป็นเมืองโบราณขนาดใหญ่ มีอายุราว 500-600 ปีตามหลักฐานศิลาจารึกและพระพุทธรูปหินทราย ที่ขุดพบในตัวเมืองโบราณเวียงลอภายในคูเมือง กำแพงเมือง พบโบราณสถาน ประมาณ 10 แห่ง และพบซากโบราณสถาน นอกคูเมือง - กำแพงเมืองอีกประมาณ 40 แห่งที่สำคัญ คือ มีวัดร้างอยู่มากมาย พระธาตุและวัดเก่าแก่ คือวัดศรีปิงเมือง และใกล้เวียงลอยังเป็นจุดที่ลำน้ำจุนไหลลงแม่น้ำอิง ด้วยจึงเรียกบริเวณนี้เรียกว่า "สบอิง"

4. ด้านคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว

ภาพที่ 4.11 หอวัฒนธรรมนิทัศน์

วรรณ คำปวนบุตร (2557) กล่าวว่า เมืองสำคัญของล้านนาซึ่งตั้งอยู่ตามที่ราบระหว่างหุบเขา สามารถแบ่งตามสภาพทางภูมิศาสตร์และความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ คือ กลุ่มเมืองล้านนาตะวันตก ประกอบไปด้วย เชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง เชียงราย และพะเยา โดยเมืองดังกล่าวจะกระจายกันไปอยู่บนที่ราบ 3 แห่ง คือ แอ่งเชียงใหม่ลำพูน แอ่งเชียงรายพะเยา และแอ่งลำปาง แต่เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวนี้ได้ถูกผนวกเข้าด้วยกันนับตั้งแต่สมัยราชวงศ์มังราย เป็นต้นมา จึงทำให้มีประวัติความเป็นมาที่ร่วมสมัยกัน และพอมารถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์เป็นราชธานีของสยามประเทศ ล้านนาได้อยู่ภายใต้การปกครองของสยามและอยู่ในช่วงฟื้นฟูล้านนา หรือที่เรียกกันว่ายุค “เก็บผักใส่ซ้า เก็บข้าใส่เมือง” โดยมีเจ้านายในเชื้อสายตระกูลเจ้าเจ็ดตนแยกกันออกไปปกครองในแต่ละเมือง จึงทำให้มีความสัมพันธ์ระหว่างกันตั้งแต่ราชวงศ์มังรายจนกระทั่งถึงเจ้านายในเชื้อสายเจ้าเจ็ดตน ดังนั้นกลุ่มเมืองนี้จึงมีพื้นฐานความเป็นอยู่ ประเพณี ศาสนา ความเชื่อและศิลปวัฒนธรรมที่มีความคล้ายคลึงและใกล้เคียงกันมาก โดยมีศูนย์กลางสำคัญของอาณาจักรตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันอยู่ในที่ราบลุ่มแม่น้ำอิง คือ เมืองเชียงใหม่

5. ด้านการตอบรับของประชาชนในท้องถิ่น

ภาพที่ 4.12 วัดศรีโคมคำ

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 11 “ผมว่าปัจจัยหลักที่ทำให้การท่องเที่ยวเกิดต่อจากนี้ได้ ให้มันสื่อออกของความเป็นประวัติศาสตร์ได้นี้ มันต้องเริ่มจากคนเลย ทำแหล่งทำไปเถอะ ทำเส้นทางก็ทำไปเถอะ แต่ถ้าคนเขาไม่พร้อมรับ หรือว่าไม่ให้ความสำคัญในเรื่องนี้แย่ะ เพราะหน่วยงานลำพังที่รู้จักกันนะครับ อพท. ทำหน่วยงานเดียว เราทำไม่ไหวหรอก”

6. ด้านการจัดการ

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 20 “การศึกษาของผมในรอบ 6 - 7 ปีที่ผ่านมา ผมพบว่า พะเยามีความหลากหลายด้านการท่องเที่ยวมาก แต่ขาดแนวทางที่ถูกต้อง จะเป็นการท่องเที่ยวแบบใดก็ไม่มีปัญหาถ้าเราสามารถจับแกนกลางได้ถูกต้อง ผมจึงเสนอแนวความคิดใหม่ (เก่าจากที่อื่น ในตำราของฝรั่ง) พะเยาควรเลิกมองการท่องเที่ยวแบบฉาบฉวย ควรมองแบบต่อเนื่อง เป็นการท่องเที่ยวแบบที่เรียนว่า Education -Tourism ผมขอเรียกว่า "การท่องเที่ยวเพื่อการศึกษา" หรือ "การเรียนรู้เพื่อการท่องเที่ยว" ไม่ใช่เพราะว่าพะเยามีสถาบันการศึกษา แต่เป็นการมองพะเยาอีกมุมหนึ่งโดยเฉพาะการสร้างร่วมของชุดความคิด ที่ว่า หากเรามองการท่องเที่ยวเป็นแค่กายภาพ ก็ได้แค่นั้น แต่มองเป็นเชิงการเรียนรู้ เราจะพบว่า เราสามารถนำทุกสิ่ง มาพัฒนาแล้วสามารถส่งเสริมด้านการท่องเที่ยว โดยไม่อิงกับนักท่องเที่ยวมากนัก”

จังหวัดแพร่

แพร่ เป็นเมืองโบราณ มีชื่อเรียกกันหลายอย่างตำนานเมืองเหนือเรียกว่า “พลนคร” หรือ “เมืองพล” ต่อมาเปลี่ยนเป็น “โกสยานคร” หรือ “เวียงโกศัย” ซึ่งแปลว่า ผ้าแพรจนถึงสมัยรัชกาลที่ 5 ได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองและเปลี่ยนชื่อเป็น “แพร่” ดังในปัจจุบันไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัดว่าสร้างขึ้นในสมัยใดและใครเป็นผู้สร้างจากการค้นคว้าและตรวจเมืองแพร่น่าจะสร้างยุคเดียวกับกรุงสุโขทัยเชียงใหม่ลำพูน พะเยา และน่าน

1. ด้านความสะดวกในการเข้าถึง

กลุ่มเมืองล้านนาตะวันออก ที่ประกอบไปด้วยเมืองแพร่ น่าน ซึ่งตั้งอยู่บนที่ราบสองแห่งด้วยกัน คือ แอ่งแพร่และแอ่งน่านตามลำดัก ทั้งสองเมืองตั้งอยู่บนพื้นที่ราบขนาดเล็กและมีประวัติความเป็นมาที่คล้ายคลึงกัน นั่นคือในสมัยแรกเริ่มต่างมีฐานะเป็นรัฐอิสระมีราชวงศ์ของตนเองและมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับอาณาจักรสุโขทัย และได้ถูกผนวกดินแดนเข้ากับอาณาจักรล้านนาในสมัยพระเจ้าติโลกราช ฉะนั้นจึงไม่ค่อยผูกพันกับเมืองเชียงใหม่ซึ่งเป็นศูนย์กลางสำคัญของอาณาจักรล้านนา ครั้นถึงในสมัยฟื้นฟูล้านนาซึ่งอยู่ร่วมสมัยกันกับกรุงรัตนโกสินทร์ เจ้าผู้ครองเมืองน่านและเมืองแพร่ต่างก็มีเจ้าผู้ครองนครอยู่คนละสายกับเจ้านายในตระกูลเจ้าเจ็ดตน

ภาพที่ 4.13 ศูนย์วัฒนธรรมไทลื้อ

ความสัมพันธ์กับล้านนา และอาณาจักรพะเยา เป็นมิตรกันตลอดมา ความสัมพันธ์กับอาณาจักรมอญ มอญสุวามิภักดิ์ต่อสุโขทัย ในสมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราช เพราะทรงสนับสนุนมะกะโทราชบุตรเขยเป็นกษัตริย์ ความสัมพันธ์กับอาณาจักรนครศรีธรรมราช สุโขทัยรับเอาพุทธศาสนา นิกายเถรวาทลัทธิลังกาวงศ์ มาจากลังกา โดยผ่านเมืองนครศรีธรรมราชความสัมพันธ์กับลังกา สุโขทัยมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับลังกา ลังกาได้ถวายพระ พุทธสืหิงค์แก่สุโขทัย

2. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว

ภาพที่ 4.14 สิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 15 ในด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว “ตอนนี้เรากำลังมีกับทางจังหวัดว่า อยากให้รถชมเมืองเป็นที่วิวแอร์รี่ขึ้นได้ แล้วเดี่ยหน่อย ขึ้นสะดวกหน่อย แล้วห้องน้ำผู้สูงอายุ คนพิการ เราก็เพิ่มจำนวนขึ้น วัดส่วนกลางเองกำลังคุยกับเจ้าอาวาสว่า คือวัดนี้มีวัดเดียวที่มีโอกาสทำได้ คือทำทางลาดติดกับสร้างวิหาร ที่อยากจะให้มีสักวัดหนึ่ง ก็ยังพูดคุยกันอยู่ ทางวัดธรรมไปทำข้างหน้าแล้วมันชัน แล้วมันไม่สวย เราเลยว่าจะรื้ออันนี้ บอกเทศบาลว่าโดยหลักการแล้วการไปทำวัดนี้เทศบาลทำไม่ได้ เขาห้ามแต่ที่เราอาจจะคุยกันว่าเพื่อการท่องเที่ยวขอยกเว้นระเบียบได้ไหม”

3. ด้านสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว

ภาพที่ 4.15 สภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว จ.แพร่

เนื่องจากจังหวัดแพร่ มีลักษณะพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขาล้อมรอบที่ราบซึ่งอยู่ตอนกลางของจังหวัด มีลักษณะเป็นแอ่งที่ราบคล้ายกันกระทะโดยมีภูเขา ทั้ง 4 ทิศ ที่สำคัญได้แก่ ภูเขาพ้อ ภูเขาอ่อนกระทิง ดอยหน้าบาก ภูเขาหลวง ภูเขากิ่งคอเมือง ดอยอ่างขาง และดอยขุนเจ็ยด ภูเขาแปเมือง ภูเขาก่อ พื้นที่ ราบตอนกลางของจังหวัดลาดเอียงลงไปทางใต้ตามแม่น้ำยม พื้นที่ร้อยละ 81.50 ของพื้นที่ทั้งจังหวัดเป็นป่าที่เหลือ ร้อยละ 18.50 เป็นที่ราบลุ่ม มีจุดสูงสุดประมาณ 1,650 เมตร และต่ำสุดเหนือ ระดับน้ำทะเลประมาณ 120 เมตร พื้นที่ภูเขาส่วนใหญ่เป็นป่าไม้ โดยมีไม้สักมากที่สุดในประเทศไทย แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดแพร่ โดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาตินั้นค่อนข้างจะมีความอุดมสมบูรณ์สูง สอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 14 “เดี๋ยวนี้มีนักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยวจังหวัดแพร่เพิ่มสูงขึ้น ในส่วนของอุทยานแพะเมืองผีนี้ ถือเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวโดยส่วนใหญ่จะตั้งใจเดินทางมา นอกเหนือจากนั้นก็จะเป็นแหล่งท่องเที่ยวในเมือง ส่วนอุทยานลิลิตพระลอ นี้ดังมาก เพราะเมื่อเอ่ยถึงนิทานเรื่องนี้ทุกคนก็จะพูดถึงเมืองแพร่ อุทยานลิลิตพระลอจะมีนักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยวเยอะมากในช่วงวันหยุด ถือเป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ประวัติศาสตร์เมืองแพร่ได้เป็นอย่างดี”

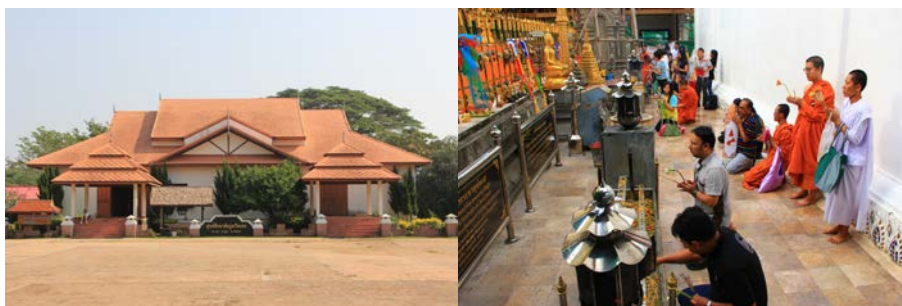
4. ด้านคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว

พระธาตุพระลอ เป็นโบราณสถานที่มีประวัติเกี่ยวเนื่องกับ เวียงสรองเมือง โบราณที่กล่าวถึง วรรณคดีไทยเรื่องลิลิตพระลอ และเป็น ที่ประดิษฐานพระศรีสรรเพชญ์พระคู่บ้านคู่เมืองของอำเภอ สอง ภายในวัดมีรูปปั้นของ พระลอ พระเพื่อน พระแพง เป็นพระธาตุเก่าแก่อายุกว่า 400 ปีสร้างขึ้นเป็นอนุสรณ์เพื่อระลึกถึงความรัก อมตะของพระลอแห่งนครแมนสรวงและพระเพื่อน-พระแพง แห่งเมืองสรอง

5. ด้านการตอบรับของประชาชนในท้องถิ่น

ผู้ให้สัมภาษณ์ คนที่ 16 “คนเมืองแพร่สมัยนี้ตื่นตัวเรื่องการท่องเที่ยวกันมากขึ้น ส่วนหนึ่งก็คงเห็นกันมาจากรัฐบาลที่เพื่อนบ้านทำไม่ถึงมีนักท่องเที่ยวไปเที่ยวกันเพิ่มมากขึ้น แต่เรากลับเป็นเพียงแค่เมืองผ่าน ไม่ค่อยมีคนมาพักค้างคืน ดังนั้นคนในจังหวัดจึงพยายามหากิจกรรมเพิ่มสนับสนุนการท่องเที่ยว เช่น ถนนผ้าหม้อฮ่อม งานเทศกาลอาหาร ภาคเอกชนก็มีความร่วมมือกันดี ซึ่งโดยส่วนตัวคิดว่านักท่องเที่ยวน่าจะให้ความสนใจและมาเที่ยวเมืองแพร่มากขึ้นแน่นอน”

6. ด้านการจัดการ

ภาพที่ 4.16 การจัดการแหล่งท่องเที่ยว (1)

ปีนี้ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) สำนักงานแพร่ ขอเชิญชวนเยาวชนและครอบครัวเดินทางท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ ณ จังหวัดแพร่ เพื่อสร้างความผูกพันในครอบครัวและสร้างประสบการณ์ด้านการท่องเที่ยว ดังคำสัมภาษณ์ ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 13 “จังหวัดแพร่ มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม และกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย สามารถตอบสนองต่อการเรียนรู้และพัฒนาการให้กับเด็กและเยาวชน ได้สัมผัสและเรียนรู้เกี่ยวกับชุมชนและสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญ ทำให้เกิดความรักและจิตสำนึกในการรักษาสังคมและสิ่งแวดล้อม อีกทั้งเป็นสร้างความรักและความผูกพันระหว่างกัน ครอบครัว เช่น การเรียนรู้ย้อมผ้าหม้อฮ่อม ณ บ้านทุ่งไโฮ้ง การทอผ้าตีนจก ณ อำเภอลอง การศึกษาเส้นทางธรรมชาติ การเรียนรู้ประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม

และเยี่ยมชมวัด โบราณสถาน บ้านโบราณ ที่สื่อถึงเอกลักษณ์ของเมืองแพร่ และในปี 2559 จังหวัดแพร่ มีอายุครบ 1,188 ปี มีการจัดกิจกรรมต่อเนื่องเพื่อเฉลิมฉลอง เช่น กิจกรรม “นั่งสามล้อผ่อเมืองแป้ แก่ปี่ซง คนปี่ซาล” กิจกรรม “นั่งรถราง ชมเมืองแป้” กิจกรรม “แก่ปี่ซง” ณ วัดพระธาตุช่อแฮ พระอารามหลวง”

ภาพที่ 4.17 การจัดการแหล่งท่องเที่ยว (2)

จังหวัดน่าน

เมืองน่าน มีที่มาของชื่อปรากฏในตำนานพระอัมภาคว่า “นันทสุวรรณนคร” ในตำนานเก่าๆ เรียกเมืองน่านอีกคำหนึ่งว่า “กาวน่าน” ต่อมามีการเรียกชื่อเมืองน่านว่า “นันทบุรี” หรือ “นันทบุรีศรีนครน่าน” ที่มาของชื่อเมืองน่านมาจากชื่อแม่น้ำน่านอันเป็นที่ตั้งของเมืองที่อยู่บนสองฟากฝั่งแม่น้ำน่านชื่อของเมืองน่านได้ปรากฏในศิลาจารึกของพ่อขุนรามคำแหงตั้งแต่แรกตั้งเมืองใหม่ ณ ฝั่งตะวันออกของแม่น้ำน่านซึ่งเรียกเมืองแห่งนี้ว่า “เมืองน่าน”

น่านดินแดนแห่งล้านนาตะวันออก ซึ่งมีความเก่าแก่รุ่นเดียวกับกรุงสุโขทัยเป็นเมืองอันเต็มไปด้วยวัฒนธรรมที่หลอมรวมจากชุมชนจากเทือกเขาสูงจนถึงพื้นราบ เป็นแหล่งรวมของชนชาติไทยในภาคพื้นล้านนาและชนชาติอื่นๆ เช่น จีน และลาว รวมทั้งชาวไทยภูเขา 9 เผ่า เช่น ม้ง เย้า ขมุ ถิ่น ลัวะ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีภูมิประเทศที่มีลักษณะเป็นภูเขาลูกคลื่นลอนลาดและลูกคลื่นลอนชัน โดยเฉพาะเทือกเขาฝิปันน้ำ ซึ่งเปรียบดังปรากฏการณ์ธรรมชาติระหว่างเมืองน่านและเมืองหลวงพระบาง ดังคำสัมภาษณ์ “คนพื้นเมืองเดิมของน่าน ก็จะมี แม้ว เย้า ม้ง คำมุง ลัวะ อาชีพหลักของชาวบ้านทำเกษตรกรรม แต่ไหนแต่ไรมาเพราะทางแพร่ น่านสมัยก่อนเดินทางเดียว เมื่อ 30-40 ปีก่อน อาชีพหลักปลูกข้าวโพด ทำผลไม้ ทำพอกิน และขายเล็กๆ น้อยๆ เพราะการส่งน้ำตาลสมัยก่อนลำบาก คนจะเข้ามาซื้อแล้วขนไปขายยาก สมัยก่อน แต่เดี๋ยวนี้เริ่มทำเยอะมากขึ้น หนทางการคมนาคมสะดวก และการท่องเที่ยวที่เพิ่งเข้ามาเป็นปัจจัยหลักของเมืองน่าน”

1. ด้านความสะดวกในการเข้าถึง

ผู้ให้สัมภาษณ์ คนที่ 16 “พยายามให้มีการใช้จักรยานในเมือง แล้วให้จักรยานนั้นมีความปลอดภัย มีการพูดคุยกับทางโรงแรม ว่าให้โรงแรมจัดเตรียมจักรยาน อย่างนกแอร์ แอร์เอเชียให้

จักรยานมา ก็มอบให้โรงแรมเล็กๆ ให้นักท่องเที่ยวเขาใช้ ทำความเข้าใจกับโรงแรมให้ติดไฟแสงสว่าง เวลากลางวันเพื่อความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว แล้วมีความพยายามที่จะทำเส้นทางจักรยาน เชื่อมโยงพระธาตุแช่แห้งกับในเมือง”

สอดคล้องกับผู้ให้สัมภาษณ์ คนที่ 17 “เราก็กทำเรื่องรกรางชุมชนให้เขาอยู่แล้ว เรากำลัง ขอรกรางเพิ่ม เพิ่มสายอื่นบ้างเพื่อให้มันมีเยอะๆ”

2. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว

ผู้ให้สัมภาษณ์ คนที่ 17 “ถ้าเป็นเรื่องที่พัก เรื่องอาหาร เราแก้ด้วยวิธี ช่วงไฮซีซั่น เราแก้ ด้วยการทำถนนคนเดิน แล้วใช้ลานปวงเมือง เป็นลานชั้นโตก ศูร์ เสาร์ อาทิตย์เราคิดว่าเป็นช่วงเวลา ที่นักท่องเที่ยวมาเยอะสุด แล้วเวลาต้องไปกินร้านอาหารใช้เวลานานที่สุด เราใช้บริเวณนั้น เราให้คน มาขายบนถนน เสร็จแล้วซื้อไปกินที่ชั้นโตก เทศบาลก็เก็บตังค่าลือกการขาย ค่าโตกไม่เก็บ เก็บลือก การขายให้เทศบาล 50 บาทอีก 50 บาทต่อลือก เครือข่ายกลุ่ม อพปร. จัดลานการแสดง จัดลาน ชั้นโตก เก็บขยะ ล้างห้องน้ำ เขาเป็นคนเก็บ คนค้าเขาเต็มใจจ่ายเนื่องจากว่า มันได้รับความนิยม คนเยอะ เขาก็ขายได้ อาจจะขายได้วันละ 5000-6000 บาท ค่าลือก 100 บาท เขาก็เต็มใจ เทศบาล เขามีเงินรายได้เข้ามาตอนนี้เป็นล้านกว่าบาทแล้ว เราทำพิธีล้างทำความสะอาดตอนหัวทุ่ม ตอนเช้า เราต้องคืนสภาพปวงเมืองหน้าวัด เพราะฉะนั้นมันคืองานหนักหน่อย แต่ทุกคนเต็มใจทำ เราใช้ วิธีการหาที่กินด้วยวิธีนี้ส่วนหนึ่ง เรากำลังทำฟู้ดเซ็นเตอร์”

สอดคล้องกับผู้ให้สัมภาษณ์ คนที่ 18 “โรงแรมจะถูกบังคับไม่ให้เกินจำนวน 4 ชั้น เว้นบางพื้นที่ อย่างโรงพยาบาลได้ แต่มันมีควบคุม 2 ชั้น ในเขตเมืองเก่า ไม่เกิน 3 ชั้น 9 เมตรในเขต กำแพงเมือง และอาจไม่เกิน 4 ชั้นในบางจุด แต่บางพื้นที่เราก็กอนุญาตความสูงไป เวลาชน นักท่องเที่ยวมาที่เทศบาลด้านหน้าเราเปิดให้เป็นที่กางเต็นท์ มีห้องน้ำ ห้องอาบน้ำ”

และผู้ให้สัมภาษณ์ คนที่ 19 “บริษัททัวร์ไม่ค่อยเยอะ ส่วนใหญ่จะมีคนรับทำทัวร์อยู่ ทัวร์ ต่างประเทศมีอยู่รายหนึ่ง ที่เหลือเป็นรถตู้บ้าง รถเช่าบ้าง พี่น้องทำทัวร์เองก็ไม่ตั้งเป็นบริษัทโดยตรง หมายความว่าเขามีบัตรไกด์ มีอยู่ 2-3 คน” และ “บุคลากรทางด้านการท่องเที่ยวในนามไม่พอ คือ ตอนนี้ม่คคุเทศก์ หรือไกด์ ส่วนใหญ่เดี๋ยวนั้นคนก็ยังไม่เที่ยวเองกันอยู่ มาเอาข้อมูลที่ศูนย์บริการ นักท่องเที่ยว หรือจากการหาข้อมูลจากโซเชียลเน็ตเวิร์กของเขา แต่ผู้ที่จะพาเที่ยวเป็นกรุปไม่มี ถ้ากรุปมาเองส่วนใหญ่ก็มีไกด์มา ซึ่งเขาคงเป็นไกด์ระดับประเทศที่สามารถพาเที่ยวที่ไหนก็ได้ ข้อมูล ถูกหรือผิดเราก็กไม่รู้อ”

ภาพที่ 4.18 รถรางท่องเที่ยว

ผู้ให้สัมภาษณ์ คนที่ 17 “เรามีแผนที่ภาษาอังกฤษมาให้ แต่ว่าเรื่องป้ายสื่อความหมายคงต้องให้โครงการท่องเที่ยวเขาดู คือจริงๆ ผมอยากให้เขาวิเคราะห์พื้นที่ด้วย ไม่ใช่อยู่ๆ ให้ทำป้าย คือมันควรต้องลงมาวิเคราะห์เส้นทางว่าการใช้เส้นทางไปที่ไหน ที่นี่ เส้นทางไหนให้ความสำคัญ เราต้องเอานักวิชาการมาออกแบบป้ายว่าควรใหญ่หรือเล็กขนาดไหน ให้มันดูเหมาะสมกับเมืองเก่า”

ภาพที่ 4.19 จุดบริการนักท่องเที่ยว

3. ด้านสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว

ภาพที่ 4.20 วัดภูมินทร์

“น่าจะเป็นการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรมซึ่งมาถูกทาง เมืองมันจะเลือกนักท่องเที่ยวเองโดยตัวตนของเมือง”

“น่านก็มีธรรมชาติที่โดดเด่น เรามีชมพู่ภูเขา กำลังออกดอกอยู่ เหลือแหล่งเดียวของโลก อยู่”

“ปีนี้นักท่องเที่ยวทั้งปีเยอะ มันขึ้นอยู่ประมาณ 15-20 เปอร์เซ็นต์ ตั้งแต่ที่ผมทำ ผมอยู่ 8 ปีมันขึ้นมาอย่างมีนัยสำคัญ จนเป้าหมายปีที่แล้วเจ็ดแสนคน ปีนี้ผู้ว่าราชการจังหวัดเป้าหมายหนึ่ง ล้าน แต่ผมบอกผมไม่ได้เป็นคนเก็บตัวเลขนะ ทาง ททท กับทางสถิติเก็บแล้วกัน เขาเป็นผู้เก็บผลยังไม่ออก แต่จากการวิเคราะห์สถานการณ์ของการบิน เที่ยวบิน ในช่วงฤดูนี้กับการเก็บข้อมูลจากโรงแรมต่างๆ เหล่านี้มีนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นเยอะ”

“แผนระยะหนึ่ง เอาสายไฟฟ้าลงดิน เพื่อจะดูสวยงาม การเที่ยวน่านเอง เราก็ไม่ได้เน้นว่าต้องเข้าไปถึงที่ท่องเที่ยวที่ใดที่หนึ่ง ไม่ใช่เที่ยวชมเมือง เมืองควรถูกกำหนดให้สวยงามทั้งเมือง”

“มีคนจัดการขยะสองส่วน ถ้าเป็นถนนเส้นทางหลักเราจะมีคนกวาดขยะสองเวลาคือ ตีสองกับบ่ายสอง คนกลุ่มนี้ทำทุกวัน ใบไม้พวกนี้เยอะหน่อย พอกวาดเสร็จก็หล่นตามกัน พวกนี้จะดูแลอยู่มีอยู่ประมาณ 20 กว่าคน แล้วมีอาสาสมัครที่อยู่ตามซอย พวกนี้เราไม่ส่งคนกวาดก็มีกลุ่มอาสาดูแล แล้วใช้รถชมเมืองในการชอยต่างๆ การที่เอารถชมเมืองเข้าไปเป็นเสน่ห์อย่างหนึ่งก็คือ เขามาเยี่ยมบ้านนะ อายุเขาหรือเปล่า ไม่ใช่ตากกางเกงใน ตากผ้าถุง อายุเขาไหม เขาก็จะมีส่วนร่วมในการช่วยดูแลเรื่องนี้ เราต้องเข้าใจว่าเขาเป็นแขก เขาหลงเครื่องบินที่นี้ เขามาหาข้อมูลที่นี่ มากินข้าวมาพักแรมอะไรต่างๆ ห้องรับแขกยังงี้ก็ต้องสวยงาม เอาขยะไปกองไว้ในห้องรับแขกก็อายุเขา สำคัญเจ้าบ้านต้องมีน้ำใจ เราก็ให้ห้องรับแขกของจังหวัดน่าน กับเมืองน่านอยู่ เราใช้เมืองน่านอยู่ 5 ตัวชีวิตนโยบายหลักมี 3 เรื่อง ถ้าเรื่องท่องเที่ยว ก็คือเมืองเก่าที่มีชีวิต ห้องรับแขกของจังหวัดน่าน เมืองน่าน อยู่เมืองน่านให้คนกรุงอิจฉา”

“ถ้ามาเที่ยวและเห็นผ้าของเมืองน่าน ที่เป็น Souvenir ผมถือว่าสิ่งเหล่านี้มันจะเป็นเสน่ห์ โบราณสถานหลายแห่งในเมืองน่าน นุ่งน้อยห่มน้อย หรือว่าแต่งกายไม่ถูกกาลเทศะ ก็จะทำให้ใส่ผ้าขึ้นเข้าไป ตอนนี่เริ่มแล้วครับ เรามีชมรมแม่หญิงน่านนุ่งซิ่น มันค่อยเป็นค่อยไป ทำไมผมถึงจัดงานขันโตก จัดงานขันโตกนี้ต้องแต่งชุดพื้นเมืองไปอย่างเดียว แล้วผลพลอยได้ที่เราส่งเสริมงานประเพณี ชุดพื้นเมือง ผ้าทอน่านก็กลับมีชีวิตใหม่อีกครั้งหนึ่ง ข้าราชการต้องใส่ทุกวันศุกร์ ข้าราชการในเมืองน่านแต่งชุดพื้นเมือง แล้วเด็กนักเรียนผมไม่ว่าอาชีวะ หรือนักเรียนมัธยม มหาวิทยาลัยราชภัฏนคร ก็ตามแต่งชุดพื้นเมืองหมด ทุกวันศุกร์ครับ อีกหน่อยถ้าเขาจะขยายได้ก็เป็นสิ่งที่ดี”

4. ด้านคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว

ภาพที่ 4.21 จิตรกรรมฝาผนังวัดภูมินทร์

“อัญมณีแห่งล้านนา คือ ศิลปวัฒนธรรมเมืองน่านที่มีลักษณะความเป็นดั้งเดิมของเราน่านมีอะไร 700-800 ที่น่านว่าเรียงลำดับได้ใหม่ที่เป็นของน่านแท้ น่านจึงเป็นเมืองที่มีเสน่ห์ดึงดูดใจแก่ผู้พบเห็นหรือผู้มาเยือน ประการสำคัญน่านสามารถจัดภูมิทัศน์ วัฒนธรรมได้งดงามลงตัว ทำให้เป็นเมืองที่เรียกว่าศิลปวัฒนธรรมที่มีชีวิต”

“น่านมีต้นทุนทางศิลปวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์สูงมากๆ เพราะน่านไม่ได้เป็นซากอารยธรรมเยี่ยงสุโขทัย เชียงอโยธยา โบราณสถานของน่าน 600-700 ปี ยังรับใช้สังคมน่านอยู่ เรานั่งอยู่จุดนี้ วัดช้างค้ำตั้ง 600 ปี ภูมินทร์ 400 กว่าปี ตอนนี้อย่างไม่ได้เป็นซากอารยธรรมมันยังรับใช้สังคมของน่าน นั่นคือของจริง”

“ตัวเมืองเองมีศักยภาพด้านเมืองเก่า คือยังเป็นเมืองที่ยังคงศิลปะ วัฒนธรรม อยู่ในขณะเดียวกันก็มีอาคารเก่า วัดเก่าที่ยังใช้งานอยู่ ไม่ใช่วัดร้างที่บริเวณภูสืน แล้วไม่ให้ใครอยู่ก็ไม่ใช่เป็นวัดที่ยังมีพระ ในขณะเดียวกันยังมีบ้านเก่าอยู่หลายหลัง มีโรงแรมเก่า เศษซากเหล่านี้่น่าเป็นจุดหนึ่งในการที่จะเลือกกลุ่มเป้าหมายนักท่องเที่ยวที่ชื่นชอบในการเที่ยววัดเมืองเก่า”

ภาพที่ 4.22 บ่อเกลือ

“บ่อเกลือสมัยก่อน สมัยศึกดาบรพ มันทันเป็นอย่างนี้บนภูเขาทั้งภูเขาเกลือเต็มไปหมดเลย เขาบอกว่าสมัยก่อนมีทะเล เมืองน่านเป็นต้นทะเลเมื่อสองพันปีก่อน ที่นี้ภูเขาผุดขึ้นมาบนบ่อเกลือ”

“น่านเป็นศูนย์ค้าเกลือ เพราะฉะนั้นสถานีค้าเกลือของน่านก็เอาเศรษฐกิจจากตรงนี้ กลุ่มอนุภาคลุ่มน้ำโขงตั้งแต่ด้านบริเวณที่ไกลจากสิบสองปันนาลงมา เกลือสิบสองปันนาก็มีเป็นเกลือสีขาวเหมือนกัน น่านก็จะดูแลเรื่องเกลือของน่าน ตั้งแต่หลวงพระบางลงไปจนถึงสานเหนือทั้งหมด เพราะเกลือเมืองน่านสีขาวเป็นที่ต้องการของตลาด”

5. ด้านการตอบรับของประชาชนในท้องถิ่น

“อย่างชาวบ้านบางคนเมื่อก่อนไม่มีรายได้ เดียวนี้มาสานกระติบข้าวบ้าง กล่องกระดาษทิชชูบ้าง ส่วนมากเดี๋ยวนี้เขาตื่นตัวกัน แต่ปัญหาอยู่ที่ว่าวิสัยทัศน์ ถ้าเรียนตามตรงแคบ มันมองภาพกว้างๆ ว่าถ้าเราเปิดจังหวัดน่านได้มากกว่านี้อีกจะดีมาก แต่มันคืออยู่อย่างหนึ่งคือชุมชนเขาเข้มแข็ง สังเกตไหมว่าฝรั่งมาเที่ยวที่นี่ 1 ไม่มีบาร์เบียร์”

ภาพที่ 4.23 ผู้ให้ข้อมูลเมืองน่าน

“นโยบายของทางนายกเทศมนตรี เขาขึ้นกับเทศบาลว่าต้องช่วยกันแอนตี้ ช่วยกันอนุรักษ์ว่าใครจะมาเปิดบาร์เบียร์ ดิสโก้เทค ไม่มี เราอนุรักษ์สิ่งนี้ไว้ถ้าไม่อย่างนั้นตาย พอต่างชาติเข้าไปกินเหล้ากินเบียร์ ทำอย่างนี้บ้านเมืองไม่ค่อยสงบปรก ที่น่านสะอาดเพราะว่าที่บ้านแต่ละบ้านเขามีแข่งขันกัน เศษขยะหมู่บ้านในซอยในซอยเขาเก็บกัน เขามีรถมาเก็บอยู่แล้ว สังเกตไหมคนเมืองน่านบ้านไม่สูง การจะขึ้นลิฟท์เขาขอให้อนุรักษ์ไว้ไม่ให้มีคอนโด ไม่มีตึกสูง เพราะว่าถ้ามีก็บังภูมิทัศน์หมด คนเมืองน่านบางคนไม่เคยขึ้นลิฟท์ ไม่เคยเห็นรถไฟ อันนี้เรื่องจริง”

ภาพที่ 4.24 การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเมืองน่าน

“ชุมชนเขาก็เอาผู้เฒ่าที่อยู่วัด ก็คือคนแก่ที่อยู่บ้าน ดึงคนแก่ที่อยู่บ้านมาอยู่วัดเขาก็มีความสุข มีการพูดคุย แทนที่จะติดทีวี ติดเตียง เขาออกมาร่วมทำกิจกรรม”

“ตอนนี้ยังมีชุมชนคริสเตียนเขาก็มาทำ เขาก็มาทำเรื่องของประวัติศาสตร์ ตอนนี้เริ่มมีนักเรียนกับครู เริ่มมีคำแนะนำแล้ว นักเรียนเองก็เริ่ม เราก็เอานักเรียนเข้ามาร่วมด้วยในวัดภูมินทร์หลายๆ วัด คือเราอาจไม่ได้เน้นเรื่องการขายของ เน้นเรื่องการทำกิจกรรม แล้วให้เขาใช้เงินกับเรื่องการทำตุ่ง”

“คนมีอัธยาศัย ไม่ตรี ไม่ได้เป็นเรื่องของธุรกิจ เขามีรายได้อยู่แล้ว แต่เขามีจิตใจบริการ จอดถามทางไปไม่ถูก ชีรลมอเตอร์ไซด์นำหน้าตามมาเลยเดี๋ยวไปส่ง คือความเป็นน่านจะมีอยู่เยอะแล้วเราก็พยายามให้เขารักษาเรื่องนี้”

6. ด้านการจัดการ

ภาพที่ 4.25 รถบริการนักท่องเที่ยว

“นโยบายของผู้ว่าแต่ละคน เขาจะให้นโยบายทั้งท้องถิ่น ทั้งอบต. อบจ. เทศบาล ว่าจุดขายของเราคือวัฒนธรรม การท่องเที่ยวทุกจังหวัดมีท่องเที่ยวเหมือนกันหมด แต่ว่าเราจะหาจุดขายได้ยังไง 1 การต้อนรับ 2 กิจกรรมต่างๆ 3 เรื่องอาหาร อย่าเอาเปรียบนักท่องเที่ยว 4 ค่าโดยสารแท็กซี่ก็อย่าไปเอาเปรียบ จะมีนโยบายของจังหวัด และของ อพท. เขาก็ดูแลอยู่”

“แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวของน่าน น่านมีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวอยู่ 2 อย่าง คือการท่องเที่ยวเชิงศิลปะและวัฒนธรรมเป็นประเภทเมืองเก่า ขณะเดียวกันยังมีศักยภาพอีกส่วนหนึ่ง ก็คือ การท่องเที่ยวทางธรรมชาติ มีอุทยานแห่งชาติที่รอการประกาศอีก 7 แห่ง ศักยภาพของอุทยานเอง คือกลุ่มนักท่องเที่ยวหนึ่งกลุ่ม การท่องเที่ยวอุทยาน ที่เที่ยวต้องใช้ศักยภาพของคนอ่อนง่าย กินอยู่ง่าย อย่างนั้นเป้าหมายคืบส่วนหนึ่ง เวลาไปเที่ยวอุทยานแห่งชาติ ส่วนใหญ่ก็จะแวะเที่ยวในเมืองหนึ่งคืน ถ้าคนไม่เคยมาอย่างน้อยๆ ก็แวะในตัวเมือง”

ภาพที่ 4.26 อุทยานแห่งชาติดอยเสมอดาว

“คณะกรรมการด้านการท่องเที่ยว การบริหารความเสี่ยง การแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า แต่ทางเทศบาลก็มีความพยายามที่จะจัดการในเรื่องของอนามัยของนักท่องเที่ยว เรื่องของความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว เรื่องการจัดการด้านอาหาร ที่อยู่ปลอดภัย การอบรมด้านความปลอดภัย การที่จะลดความแออัดของเมืองลง”

4.2.2 ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และเชิงวัฒนธรรมของอารยธรรมสุโขทัย (กำแพงเพชร และสุโขทัย)

อารยธรรมสุโขทัย ภาคเหนือตอนล่างเคยเป็นจุดผ่านระหว่างเมืองเหนือ-ใต้ ตะวันออก-ตะวันตก จึงมีการติดต่อกับโลกภายนอก ทำให้บ้านเมืองเกิดความเจริญ เปลี่ยนจากสังคมหมู่บ้านเป็นสังคมเมือง ในช่วงต้นอาณาจักรสุโขทัยนั้น ได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมขอมซึ่งคงเป็นวัฒนธรรมระลอกเดียวกันกับที่ลพบุรีได้รับในช่วงปลายสมัย ซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อชนชั้นปกครองของสุโขทัย ในสมัยนั้น ยุคสมัยสุโขทัยได้เริ่มต้นขึ้นเมื่อ พ่อขุนศรีอินทราทิตย์ประกาศตั้งกรุงสุโขทัยเป็นอิสระจากขอม

ภาพที่ 4.27 อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย (1)

สุโขทัยเป็นศูนย์กลางแห่งอำนาจโดยสมบูรณ์แล้วนั้น มีการสร้างเมืองเป็นผังรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้ามีการระบุไว้ในศิลาจารึกหลักที่ 1 ว่า “รอบเมืองสุโขทัยนี้ ตรีบูรได้สามพันสี่ร้อยวา” ตรีบูร หมายถึง กำแพงเมือง 3 ชั้น และยังมีอีกความหมายเชิงสัญลักษณ์อันศักดิ์สิทธิ์ คือเป็นเมืองสวรรค์ในชั้นดาวดึงส์ซึ่งอยู่บนยอดเขาพระสุเมรุ โดยมีวัดพระศรีมหาธาตุสุโขทัย ที่มีเจดีย์ทรงยอดดอกบัวตูมเป็นประธานของวัด เป็นศูนย์กลางความศักดิ์สิทธิ์ของราชอาณาจักรนี้ กำแพงเมืองสามชั้นนั้นนอกจากจะมีไว้เพื่อเป็นแนวป้องกันข้าศึก ยังใช้ประโยชน์ในการกักเก็บและระบายน้ำ (ดุจฤดี คงสุวรรณ, 2557)

อาณาจักรสุโขทัย การก่อตั้งกรุงสุโขทัย อาณาจักรสุโขทัยก่อตั้งขึ้นประมาณ พ.ศ. 1780 พ่อขุนศรีอินทราทิตย์ ทรงพระนามเดิมว่า พ่อขุนบางกลางหาว ทรงสถาปนาสุโขทัยขึ้นมา สร้างความเป็นปึกแผ่นให้กับชนชาติไทย โดยขยายเขตการปกครองออกไปอย่างกว้างขวาง สุโขทัยเป็นราชอาณาจักรของชาติไทย อยู่ประมาณ 200 ปี จึงถูกรวมเข้าเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรอยุธยาเมื่อ พ.ศ. 1981

จังหวัดสุโขทัย

อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยและที่ศรีสัชนาลัย ยังคงมีร่องรอยแห่งอารยธรรมทางสังคมงานศิลปะ และสถาปัตยกรรมทรงคุณค่าหลงเหลืออยู่อย่างครบถ้วน จนได้รับการยกย่องให้เป็นมรดกโลกร่วมกับอุทยานประวัติศาสตร์ที่กำแพงเพชรและศรีสัชนาลัยภายใต้ชื่อว่า “เมืองประวัติศาสตร์สุโขทัยและเมืองบริวาร” (Historic town of Sukhothai and associated historic towns) สร้างความสุขความภาคภูมิใจให้กับชาวไทย ดังความหมาย “รุ่งอรุณแห่งความสุข” ที่มาจากชื่อเมืองสุโขทัยนั่นเองสุโขทัยจึงเป็นดินแดนแห่งความทรงจำ เป็นดินแดนแห่งความภาคภูมิใจของคนไทยทั้งชาติที่จะลืมเลือนเสียมิได้ สุโขทัยเป็นดินแดนแห่งความทรงจำถึงอดีตกาลแห่งความภาคภูมิใจของคนไทย ในความสำคัญที่เป็นราชธานีแห่งแรกของไทยและมีอาณาเขตกว้างใหญ่ไพศาลที่สุด เป็นดินแดนของมหाराของค์แรกของไทยกษัตริย์พระองค์แรกทรงผนวชในบวรพุทธศาสนา เป็นจุดกำเนิด

ลายสือไทย และวรรณคดีเล่มแรกของไทย คือ "ไตรภูมิพระร่วง" เป็นแหล่งกำเนิดอุตสาหกรรมชิ้นแรก "ขามสังคโลก"

1. ด้านความสะดวกในการเข้าถึง

คนสุโขทัยส่วนใหญ่สืบเชื้อสายมาจากชาวไทยดั้งเดิมที่อาศัยอยู่ในดินแดนนี้ตั้งแต่ดั้งเดิม โดยมีวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ตลอดจนสำเนียงภาษาพูดเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สำคัญ คือ อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย ศรีสัชนาลัย และกำแพงเพชร ในปัจจุบันได้รับการอนุรักษ์และพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้และแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของประเทศ (ศูนย์ข้อมูลมรดกโลก กระทรวงวัฒนธรรม, 2557) เนื่องจากเมืองสุโขทัยเป็นจังหวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ที่สำคัญของประเทศ ดังนั้นให้เรื่องของความสะดวกในการเข้าถึงจึงอยู่ในระดับดี ดังคำสัมภาษณ์ของ ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 8 “การเดินทางเข้าพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยใน ถนนมีความสะดวก โดยระยะทางอยู่ห่างจากตัวเมืองประมาณ 20 กิโลเมตร มีรถโดยสารประจำทางรับส่งระหว่างตัวเมืองและตัวอุทยาน นอกจากนี้ในจังหวัดสุโขทัยยังมีบริการรถเช่า ไม่ว่าจะ เป็นมอเตอร์ไซด์หรือจักรยานมีราคามาตรฐานที่แน่นอนชัดเจน” และสอดคล้องกับผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 9 “การเที่ยวชมภายในอุทยานประวัติศาสตร์นั้น หากนักท่องเที่ยวท่านใดไม่ได้นำรถยนต์ส่วนตัวมาทางอุทยานมีบริการรถรางสำหรับนักท่องเที่ยว”

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 10 ผู้ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ดูแลแหล่งท่องเที่ยวของพื้นที่สุโขทัยได้ให้ข้อมูลว่า เนื่องจากการเดินทางมายังจังหวัดสุโขทัยนั้นไม่ไกลจากกรุงเทพฯ มากนัก เดินทางสะดวกสังเกตได้จากนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่มาเที่ยวที่นั่นจะเดินทางมาโดยรถบัส เป็นหมู่คณะ มีเส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมโยงกันในหลายจังหวัด ดังคำสัมภาษณ์ “ส่วนใหญ่จะเป็นได้หลายลักษณะ คือเป็นครอบครัวก็มีมา เป็น Group ทัวร์ก็มีอะไรพวกนี้คะ ก็ได้หมด แล้วก็เดินทางมาเองอะไรต่าง ๆ พวกนี้ นั่งเครื่องจากบางกอกแอร์เวย์มาลง แล้วก็มาเอง ส่วนใหญ่ถ้าเป็นชาวต่างชาติ เขาก็จะมีเป็น Group เล็กๆ แล้วมาเป็นทัวร์เล็กๆ ที่มากันเอง แต่ว่า Group ทัวร์ใหญ่ๆ ก็มีของบริษัททัวร์ ที่เขามาจากกรุงเทพฯ แล้วมาขายพ่วงระหว่างสุโขทัย เชียงใหม่”

ในส่วนของการเดินทางมายังจังหวัดสุโขทัย สำหรับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 14 ได้กล่าวว่า ในช่วงก่อนหน้านี้นี้เคยมีตารางการบินระหว่างประเทศหากแต่นักท่องเที่ยวน้อย จึงส่งผลให้มีการยกเลิก ดังคำสัมภาษณ์ “ตัวบางกอกแอร์เวย์เขาก็เคยเปิดสุโขทัย-หลวงพระบาง แล้วเขาก็ปิดไปแล้วคะ คือ ตอนนี้อากาศเอากันนี่เขาก็พยายามดิ้นรน แต่ทำเข้าเหมาเขาบอกไอ้คนไทยไปมันมี แต่ทางโน้นมานี่มันยากคะ แล้วเข้าเหมามันถูก ไม่ค่อยคุ้ม เข้าที่เป็นล้าน”

จากการเดินทางท่องเที่ยวที่สะดวก ในปัจจุบันพื้นที่ของอารยธรรมสุโขทัยเดิม กล่าวคือ แหล่งโบราณสถานในพื้นที่ของจังหวัดสุโขทัยได้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมเป็นอย่างดี

ยิ่งของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติซึ่งมีปริมาณนักท่องเที่ยวเดินทางมายังโบราณสถานเหล่านี้เพิ่มสูงขึ้นทุกปี ดังคำสัมภาษณ์ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 15 “ในกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง ก็จะมีตาก พิษณุโลก สุโขทัย อุตรดิตถ์ แล้วถัดมาก็จะเป็นกำแพงเพชร นครสวรรค์ อุทัยธานี พิจิตร ประมาณนี้ ก็จะแยกกันส่วนใหญ่ตลาดคนไทย 80% เป็นคนไทยอยู่แล้ว แต่ว่าก็คือ 20% นี้เป็นชาวต่างชาติ แต่ว่าชาวต่างชาติที่เยอะมากที่สุด แต่เปอร์เซ็นต์ของชาวต่างชาติก็จะอยู่ที่สุโขทัย ในของกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง ก็มีมาสุโขทัยนะคะ แล้วก็จะเป็นกลุ่มยุโรป ที่เดินทางมาท่องเที่ยว แล้วก็กลุ่มเอเชียก็จะมี จีน ญี่ปุ่น อะไรพวกนี้ ก็ตามกระแสของจีน ที่มันเป็นตัวเลขท่องเที่ยวที่มันโตขึ้นมา”

2. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว

ภายในอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย มีสถานที่สำคัญที่เป็นพระราชวัง ศาสนสถาน โบราณสถาน โดยมีคูเมือง กำแพงเมืองและประตูเมืองโบราณล้อมรอบอยู่ในรูปสี่เหลี่ยม มีความยาวประมาณ 2 กิโลเมตร กว้างประมาณ 1.6 กิโลเมตร ครอบคลุมพื้นที่กว่า 70 ตารางกิโลเมตร มีประตูเมืองอยู่ตรงกลางกำแพงเมืองแต่ละด้าน ภายในยังเหลือร่องรอยพระราชวังและวัด และมีโบราณสถานสำคัญที่จำนวนมากกว่า 30 แห่ง วัดที่ใหญ่ที่สุดคือวัดมหาธาตุ อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย กล่าวคือผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3 “อุทยานมีลานจอดรถไว้สำหรับนักท่องเที่ยวอย่างเพียงพอ ซึ่งบริเวณพื้นที่ตรงนั้นเราได้มีการจัดตั้งร้านขายของ เครื่องดื่ม อาหารรวมถึงสินค้าของฝากของที่ระลึก ไว้บริการนักท่องเที่ยวอีกด้วย”

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1 “จากที่ได้ไปเที่ยวมาหลายแห่ง ในความคิดเห็นส่วนตัวแล้วนั้นมีความคิดว่าห้องน้ำที่นี้สะอาด มีถังขยะวางไว้ตามจุดนัดพบของนักท่องเที่ยว แต่ก็อยากจะเสริมอีกนิดว่าอยากให้ถังขยะของที่นี่ เป็นถังขยะแบบแยกประเภทของขยะด้วยก็จะดีมาก”

“ตรงศรีสัชนาลัยเขาไม่ได้ เพราะว่าเขาไม่ได้ลงทุนในตัวรราง”

“ต่างชาติมา ก็จะมีไกด์มาแล้ว ส่วนมากคนไทยเขาก็แบบนี้ แผนที่ 1 แผ่น ศึกษาเองจะมีจริง ๆ ที่จะขอวิทยากรก็คืออย่างที่หนูบอก คือ เฉพาะคนที่เรียนเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ แล้วก็มัคคุเทศก์”

“ห้องน้ำที่นี้สะอาดมีทางลาดไว้บริการผู้ที่นั่งรถเข็น”

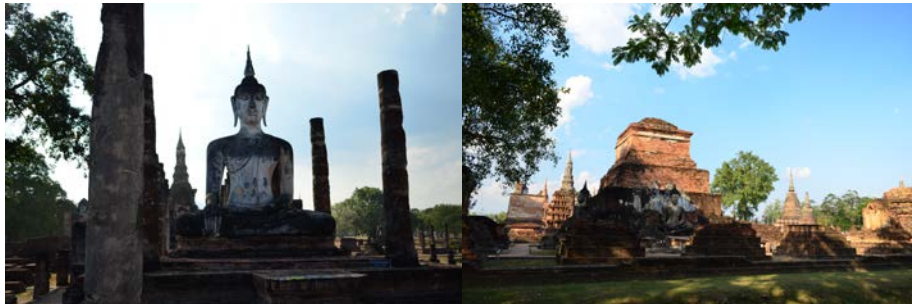
3. ด้านสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว

ภาพที่ 4.28 อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย (2)

“การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ โดยปกติพื้นฐานที่มีอยู่ พุดถึงทุนของสุโขทัยที่มีอยู่ ก็คือว่าเรามีทุนเดิมที่ค่อนข้างจะดี ตรงที่มันเป็นเมืองมรดกโลก ประวัติศาสตร์ มีโบราณสถาน มีศิลาจารึก มีภูมิปัญญาท้องถิ่นอะไร ที่ค่อนข้างจะมีอยู่ชัดเจนนะครับ”

4. ด้านคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว

ภาพที่ 4.29 อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย (3)

“กลุ่มยุโรปเขาชอบสถาปัตยกรรม ชอบศึกษาด้านประวัติศาสตร์อะไรต่างๆ”

“นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติถ้าเกิดบอกเขาว่า “อายุเกินกว่า 700 ปี” อะไร เขาก็จะ happy มากกว่า คนไทยก็ไม่เท่าไร บางคนก็อยากเข้าฟรี”

“ตรงนี้นั้นเหมือนกับว่ามันเป็นความเคยชินของ คือเป็นแค่เมืองมรดกโลก แต่ความภูมิใจในการเป็นเมืองมรดกโลก มันยังไม่ได้ซึมเข้าไปในคนท้องถิ่นด้วย คนมาเที่ยวด้วย คนมาเที่ยวก็แค่ถ่ายรูป แชะ ก็ฉันทมาแล้ว คือมันไม่ได้แบบไปลึกซึ้งกับประวัติศาสตร์อะไรเลย”

“กลุ่มนักท่องเที่ยวส่วนมากจะเป็นคนที่ชอบเกี่ยวกับประวัติศาสตร์แล้วก็คนที่ได้เรียนในด้านนี้ค่ะ อย่างนักศึกษา แต่ถ้าอย่างสมมติถ้าเป็นนักท่องเที่ยวธรรมดา คือถามว่าเที่ยวไหม ก็อ่าน

ข้อมูลทั่ว ๆ ไป ถ่ายรูปเสร็จก็คือกลับอย่างนี้มากกว่าแต่ถ้านาน ๆ ก็คือว่าเป็นคนที่เหมือนเกี่ยวของแบบชอบประวัติศาสตร์ หรือไม่ก็คนที่เรียนท่องเทียวอะไรอย่างนี้ เขาจะมาทีคือจะนาน แล้วก็พวกนักเรียนสถาปัตย์ จะมาเสกแบบเจดีย์ แต่สถาปัตย์นานๆ จะมีส่วนมากจะเป็นท่องเทียวกับประวัติศาสตร์อะไรประมาณนี้”

5. ด้านการตอบรับของประชาชนในท้องถิ่น

“ก่อนหน้านี้ กรมศิลปากรกับชุมชน ประชาชนในพื้นที่ จะไม่ค่อยนั้น มีความขัดแย้งกัน อยู่ในเรื่องของการใช้สถานที่ เรื่องของการใช้พื้นที่ เรื่องของการเขตควบคุมโบราณสถาน เขารุกล้ำเขตโบราณสถานก็จะมีปัญหากันอยู่ เพราะตั้งแต่ อพท. เข้ามาทำงาน แล้วพยายามปรับ เราเป็นคนกลางเราก็เอาชุมชนเข้ามาคุยกับกรมศิลป์ ดึงกรมศิลป์มาคุยทำงานร่วมกับชุมชน ตอนนี้ก็เริ่มจะดีขึ้นมาเลย แล้วก็เมื่อไม่นานมานี้ ก็เพิ่งอะไรนะ จัดระเบียบหน้าอุทยานตอนนี้ขยายเขตแนวถนนออกไป”

“ตอนนี้ในตัวของภาคเอกชน ในตัวหอการค้ามีกลุ่ม IEC แล้วก็สมาคม ก็รวมตัวกันได้ดี กำลังขับเคลื่อนไปได้สวยค่ะ ก็เข้าไปได้ดี ตั้งรับแบบนี้ เขาพยายามให้ที่จะทำ ค่อนข้างเป็นกลุ่มเป็นก้อนนั้นละค่ะ ถ้าเทียบกับกำแพงเพชรแล้ว ที่นี้ดีค่ะ ที่นี้เห็นพัฒนาการของการเติบโตของสุโขทัย ค่อนข้างเยอะค่ะ ทั้งทาง ทั้ง อบจ. ทั้งจังหวัด อะไรนั้นะคะ ถึงแม้เรื่องนักท่องเที่ยวจะเป็นเรื่องรองที่ทางผู้ว่าท่านให้ความสำคัญ”

“คนสุโขทัยเองอย่างน้อยๆ คุณต้องมีความภาคภูมิใจในบ้านเกิดคุณ อันดับแรกเลยนะ ครับ เพราะในเมื่อคนที่เขามีสมาชิกบ้านเกิดมาแล้ว ไม่ว่าจะอะไรก็ตาม เขามาช่วยกันทำเรื่อง ทำบ้าน เขาให้มันมา ให้มันน่าเทียวใช่ไหม หลังจากนั้น หน่วยงานภาครัฐหรือเอกชนอะไรต่างๆ ที่เราจะช่วยเขาไปโฆษณาประชาสัมพันธ์ให้เขา แต่เขาต้องดีก่อนนะ เอาดีก่อน ก็แล้วแต่คน แหล่งมันไม่ยากหรอก คือมีเงินก็ทำได้ถูกไหม การทำคน สร้างคนสร้างยาก ผมถึงพยายามพูดถึงว่ามันจะมีความขัดแย้งของคนนี้ละ เข้ามาเป็นตัวแปรที่ทำให้การท่องเที่ยว มันก็จะไม่ยอมเดินหน้าสักทีจะอีกๆ ยักๆ กันอีก มันก็ทำให้มันไม่พัฒนาไปไกลเท่าที่ควร ก็อีกส่วนหนึ่ง ก็ผมว่าเมืองสุโขทัยคือรัฐต้องให้ความสำคัญจริงๆ อยู่คุณยกย่องว่าพ่อขุนรามเป็นมหาราช พ่อขุนรามคำแหงเป็นมหาราชองค์แรก เมืองสุโขทัยเป็นราชธานี เป็นเมืองหลวงแห่งแรก แต่ได้พูดครับ”

“เราจะพัฒนาคนได้อย่างไร เพราะว่าคนเองเนี่ย 1. คือรักบ้านเกิดคุณไหม 2. คุณมีความภาคภูมิใจ ในสิ่งที่คุณอยากจะนำเสนอความเป็นสุโขทัย ผมเคยคุยกับนายกสมาคมการท่องเที่ยวจังหวัดสุโขทัย บอกว่าเพื่อนเขาบางคนที่เป็นคนสุโขทัยแท้ๆ ยังไม่เคยไปเทียวอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยมาจนถึงทุกวันนี้ จนอายุ 40 ละนะ เขาบอกว่ายังไม่รู้จักเลยว่้างั้น ไม่รู้จักเลยว่่าสุโขทัยเป็นเมืองอะไร เขาก็เลยเกิดคำถามมาถามผมเหมือนกันว่าทำไม ผมบอกอย่าถามผมว่าทำไม ต้องถามเขาว่าทำไม”

6. ด้านการจัดการ

“ความมีเสน่ห์ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ศรีสัชชาลัยก็สวย กำแพงเพชรก็สวย แต่ว่าของสุโขทัยมันอยู่ใกล้ตัวเมือง แต่ของศรีสัชชาลัยนี่รุ่มร้อนมากอะไรต่างๆ พวกนั้น แต่ว่าการเดินทางไกล พอไปถึงแล้วคือในเรื่องรรรางเขาก็ให้คนข้างนอกมาสัมภาษณ์ แล้วก็ถ้าคนไม่พอ 15 คน ก็ต้องเช่าเหมา แล้วก็ไป-กลับ 350 แล้วก็ในเรื่องของการบรรยายให้ข้อมูลความรู้ไม่มี คือ การบริหารจัดการตรงนี้ มันก็ยังเป็นอุปสรรค คือ ความเป็นเมืองมรดกโลก แต่วามันไม่ถูกบริหารจัดการให้มันมีความเป็นอินเตอร์ คือมาถึงแล้วมันคือ ไม่รู้สิเราไปที่อื่นปุ๊บ มันเป็นระบบปุ๊บ เขาก็จะอธิบายตรงโน้นตรงนี้มันคืออะไร”

“ในอุทยาน ในอุทยานเขาก็จะมีไกด์ของอุทยานเอง ซึ่งจะต้อง ถ้าเป็นไกด์รรราง เราต้องการอะไรต่างๆ ต้อง request ไป แต่ว่าที่ อพท. เขาทำอยู่ ก็คือเขาอบรมนักสื่อความหมาย แล้วก็ มีชมรมของเขาอยู่ ถ้าใครผ่านก็ให้แจ้งไป แต่วามันคือ คือถ้าทุกคนที่ไปด่วนจะต้องมีไกด์นำชมอย่าง นั้นมันจะดี แล้วก็เหมือนกับว่าเราก็ educate คนนักท่องเที่ยวไปด้วยใช้ไหมคะ คือมาแล้วต้องได้ ความรู้ “นี้วัด” คือมัน”

“ทำอย่างไรให้ใช้เวลาอยู่ในอุทยานประวัติศาสตร์ให้นานที่สุด กลับออกมาแล้วหิวน้ำ แล้วสามารถซื้อน้ำกินได้ แต่เนี้ยแค่นั่งรรราง 10 นาที 40 นาทีก็จบ ไปละ มันไม่ได้อินไปกับ “อ้อ ราชธานีแห่งแรกของประเทศไทย” “อ้อ อะไรหออ” จบ คือ มันจะเป็นแบบนี้ตลอด ตอนนี้นั้นคือ ถ้าเราพูด มันก็คือคนละหน่วยงาน แต่ว่าทุกคนในที่นี้มองเห็นหมด มองถึงสภาพปัญหาของภาพรวม แต่ว่าแล้วใครจะทำ มันก็ต้องเป็นหน่วยงานที่ดูแลเกี่ยวข้อง ก็คือกระทรวงวัฒนธรรมใช้ไหม กรมศิลปากร ซึ่งเขาจะต้องอยากจะทำกันในเรื่องของการนำชมว่าทำอย่างไรถึงจะ คือคุณต้องขายความ ก็คิดๆ กัน คือ ขายความทั้งพิพิธภัณฑ์ ทั้งอุทยาน ก่อนจะมาดู ต้องมาดูพิพิธภัณฑ์ก่อน ในตัว พิพิธภัณฑ์ก็ทำอะไรให้มันน่าสนใจ ให้ความรู้คนที่เข้าไปดูได้ พอไปดูชมพิพิธภัณฑ์เสร็จแล้ว ปล่อยไปเลยก็ได้เพราะว่าเข้าใจหมดแล้ว วัดนี้ ๆ อะไรอยู่แล้วก็บริหารจัดการในเรื่องของการนำชมรถพ่วงว่า จะต้องเป็น station ใครลงตรงนี้ก็ลงไป แล้วลงแล้วไปต่อ คือให้มันเป็น loop เขาก็จะมีใช้เวลา จะเดินก็ได้ จะอะไรก็ได้ แต่ว่ารถพ่วงต้องบริการตลอด ซึ่งไอ้ตัวรถไฟฟ้านี้ ทางอุทยานเขาก็อยู่ในระหว่างการบำรุงในเรื่องนี้อยู่ คือเขาไม่ได้บริหารจัดการเอง เขาเอาบริษัทข้างนอกมาประมูล เพราะว่าต่อไปเหมือนกับเป็น no carbon ไม่ให้รถเข้าข้างใน”

“ททท. ได้ทำในเรื่องของ promote การท่องเที่ยว ในเรื่องของการทำรถยนต์ท่องเที่ยว เมื่อ 2 ปีที่แล้ว แต่ว่าปีนี้อาจจะมีผลกระทบชนิดหนึ่ง ในส่วนที่กระทรวงคมนาคมเขาออกระเบียบ ออกมา ในเรื่องของการเอารถเข้าในพื้นที่ เราก็คือให้เข้ามาแค่ได้ในเฉพาะที่เป็นข่าวนะคะ แค่นี้ เชียงรายหรืออะไรประมาณนี้ มันจะแบบไม่ได้ลงมาถึงจังหวัดอื่น ๆ อะไรพวกนี้ แต่ว่าก็ต้องรอดู

นโยบายของทางภาครัฐเขาจะแก้ไขปัญหานั้นอย่างไรคะเพราะว่าจริง ๆ เรานักท่องเที่ยวจีนพวกคนเข้ามา เราก็คิดว่าเป็นนักท่องเที่ยวที่คุณภาพ คือไม่ใช่กลุ่ม mass ที่เข้ามา แต่ว่ากลุ่มที่เขาซักรถมาเอง”

จังหวัดกำแพงเพชร

ศูนย์ข้อมูลมรดกโลกกระทรวงวัฒนธรรม (2557) เมืองกำแพงเพชร (นครชุมกำแพงเพชร ชากังราวพุทธศตวรรษที่ 20 - 22) บริเวณพื้นที่จังหวัดกำแพงเพชร ได้พบหลักฐานทางโบราณคดีที่แสดงถึงการอยู่อาศัยของมนุษย์มาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ เช่น แหล่งโบราณคดีบ้านบึงหญ้า แหล่งโบราณคดีเขาทะล่อน และแหล่งโบราณคดีบ้านคลองเมือง ซึ่งพบโบราณวัตถุ เช่น เครื่องมือหินขัดเครื่องปั้นดินเผา และโครงกระดูกมนุษย์ เป็นต้น ชื่อเมืองกำแพงเพชรปรากฏในศิลาจารึกหลักที่ 38 (จารึกกฎหมายลักษณะโจร) กล่าวพระนามจักรพรรดิราชได้ขึ้นเสวยราชสมบัติที่เมืองกำแพงเพชร เมื่อพุทธศักราช 1940 ศิลาจารึกหลักที่ 46 (จารึกวัดตาเถรชิงหนิง) กล่าวถึงพระมหาธรรมราชาโอรสของพระมหาธรรมราชาลิไทและสมเด็จพระราชชนนีศรีธรรมราชามาได้นิมนต์พระเถระผู้ใหญ่จากเมืองกำแพงเพชรเพื่อมาอำนวยการสร้างวัดศรีพิจิตรกิริติกลยารามที่กรุงสุโขทัยในปีพุทธศักราช 1947 ตอนต้นของจารึกหลักนี้ได้กล่าวถึงอำนาจอันยิ่งใหญ่ของพระมหาธรรมราชาแต่การนิมนต์พระเถระผู้ใหญ่จากเมืองกำแพงเพชรยอมชี้ให้เห็นว่าสุโขทัยยอมรับบทบาทของเมืองกำแพงเพชรในฐานะเมืองศูนย์กลางด้านการศาสนาและศิลปกรรม

1. ด้านความสะดวกในการเข้าถึง

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 4 “จำนวนนักท่องเที่ยวนี้ โดยภาพรวมแล้วจะไม่มีระยะคะ ก็คือ มันก็จะเป็นเหมือนกับไฮ ลั่วก็โลว์ ลั่วก็ไฮ แต่ว่าแนวโน้มของนักท่องเที่ยวที่มี มันมีแต่เพิ่มขึ้น แต่มันจะก็เปอร์เซ็นต์แค่นั้นเอง 5%, 8% แล้วแต่ว่ามันจะเป็นในช่วงของบางเดือน บางเดือนที่นักท่องเที่ยวอาจจะแบบช่วงนี้มาน้อย ช่วงนี้มาเยอะแล้ว แล้วแต่อะไรยังไง อย่างช่วงที่เป็นโลว์ของสุโขทัย ก็คือเมฆากับพายุฟ้า ซึ่งเป็นช่วงอากาศร้อน”

หากแต่นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาจากกรุงเทพมหานคร ส่วนใหญ่ยังคงให้ข้อคิดเห็นว่าเป็นในส่วนพื้นที่ของอุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชรนั้นยังคงติดขัดในเรื่องของถนน ซึ่งกำลังก่อสร้างส่งผลให้นักท่องเที่ยวตัดสินใจแวะเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชรน้อยลง อีกทั้งนักท่องเที่ยวยังให้ความเห็นว่าเนื่องด้วยจังหวัดกำแพงเพชรเป็นเมืองผ่าน และไม่มีแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆที่น่าสนใจ นักท่องเที่ยวที่ซักรถเดินทางไปภาคเหนือบางส่วนจึงเลือกที่จะไปแวะเที่ยวจังหวัดอื่นๆ มากกว่าตั้งคำถามสัมภาษณ์ของผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 11 “แล้วอย่างกำแพงเพชรถ้ามาทางนครสวรรค์ กำแพงเพชรตอนนี้นักเดินทางทำอยู่ แล้วคนส่วนใหญ่ก็จะแวะทานข้าว แล้วก็กลับไปอะไรอย่างนะ หรือว่านักท่องเที่ยวที่จะมาอยู่ จากพิษณุโลกมาสุโขทัย แล้วจะไปกำแพงเพชรในเรื่องของการเดินทางมัน

ไม่ค่อยสะดวก การเข้าถึงค่อนข้างยาก แล้วพอไปถึงแล้วลงตรงไหน ถ้าไม่มีรถไปเอง เราจะไปที่ยว
 ไหน มันก็ยังลำบากอยู่แล้วก็ภาพที่คนรู้จักกำแพงเพชร คือ แคว่อุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชร
 อย่างเดียว” และผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 6 “กำลังทำถนนกันอยู่ ทำให้รถติดมากตอนนี้ แล้วก็มัน
 เหมือนกับมันเส้นทางที่มันมานี้ คือ คนถ้าขับรถมาเที่ยวเอง ไปทางเส้นพิษณุโลกใช้ไหม เขาก็ตัดขึ้นไป
 ทางเหนือ ตากตรงนั้นก็ได้ คือมันสะดวกได้หลายทาง”

จุดอ่อนของกำแพงเพชร คือ มันเป็นเมืองผ่าน เส้นทางถนนสายหลักที่จะผ่านของการ
 ขนส่งมันก็จะกลายเป็นผ่าน คือ กำแพงเขาผ่าน แต่ไม่ได้ผ่านตัวเมือง เขาจะผ่านใกล้เคียง นับจากเขต
 อุทยานประวัติศาสตร์ ไปจนถึงสี่แยกถนนสายเอเชียที่คนจะใช้สัญจรไปมา มันก็กลายเป็นว่า 10 กิโลเมตร
 นะครับ มันก็เลยกลายเป็นว่าคนจะไม่ค่อยเข้ามาไหม เป็นแค่เมืองผ่าน

2. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว

“ในกำแพงเพชรถามว่าโรงแรมมันมีเยอะไหม มันเยอะ สามารถรองรับนักท่องเที่ยวก็ได้
 แต่ก็คือ ว่าในกำแพง แหล่งท่องเที่ยวสมมุติในเมืองอย่างมันก็มีแค่นี้ มันแตกต่างจากสุโขทัยที่มี
 โดยรอบนอก”

“ในอุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชรนั้น เราได้มีพนักงานรักษาความปลอดภัยคอย
 ประจำอยู่ทั่วบริเวณ เพื่อป้องกันอันตรายที่อาจจะเกิดกับนักท่องเที่ยว ซึ่งพนักงานรักษาความ
 ปลอดภัยเหล่านี้ก็มีทักษะทางด้านภาษาอังกฤษอยู่บ้าง อาทิ การบอกทางเข้าทางออกให้สำหรับ
 นักท่องเที่ยวที่หลงทาง เป็นต้น”

มีคู่แข่ง มันส่วนมากจะต้องติดต่อล่วงหน้า เพราะว่าถ้าเกิดอย่างเช่นมาอย่างนี้ มาเจอ
 กับคณะที่เขาขอมาก็เป็นตามโรงเรียน เราก็ไม่สามารถออกไปได้ค่ะ

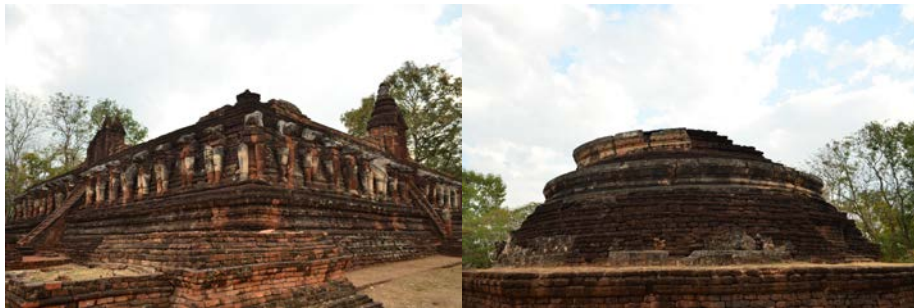
3. ด้านสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว

ภาพที่ 4.30 ความสะอาดและการบริหารจัดการพื้นที่

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 13 “จุดแข็งของกำแพงเพชร คือ ความสมบูรณ์ของโบราณสถาน มีความสมบูรณ์ค่อนข้างจะสมบูรณ์มากกว่าที่อื่น แล้วก็เขาเรียกได้ว่าตอนบูรณะปรับปรุงเมื่อปี 2495 เป็นต้นมา อุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชร ได้รับการบูรณะค่อนข้างจะน้อยมาก น้อยที่สุด หมายถึงว่าไม่มีการรื้อฟื้น เพราะว่าด้วยความที่เขาเล่าถึงคนกำแพงเพชรเขาจะพูดถึงเราถึงชื่อ กำแพงเพชร เพราะว่ากำแพงเพชรเป็นเมืองที่ดียากมาก คือ กำแพงแข็งแรงอย่างกับเพชร สมัยนั้น อาณาจักรอยุธยาที่มาตีเมืองสุโขทัย จะตีผ่านกำแพงเพชรไม่ได้ ก็เลยต้องอ้อมไปที่พิษณุโลก อ้อมเข้าสู่สุโขทัย ถึงตีสุโขทัยได้ สุโขทัยเองจะเป็นเมืองหน้าด่าน สมัยที่ปลาย ๆ ราชวงศ์ ราชวงศ์ สุโขทัย ก็จะต้องถูกขนาดศึกซ้าย ขวา บน ล่าง ก็คือทางมอญ พม่า ก็จะตีร่วมกับเจ้าเมืองเชียงใหม่ใน สมัยนั้น พระเจ้าติโลกราช ผมไม่แน่ใจ ตีสุโขทัย อันนั้นก็ใช้ศรีสัชนาลัยเป็นเมืองหน้าด่าน เคยมีเล่า ตำนานของคนศรีสัชนาลัยเขาเล่าถึงว่าฆ่ากันเลือดนองทั่วหลังคา ประมาณนั้นอะไรอย่างนี้ครับ”

4. ด้านคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว

ภาพที่ 4.31 อุทยานแห่งประวัติศาสตร์กำแพงเพชร

“จริง ๆ กำแพงเพชรเขาเป็นแหล่งท่องเที่ยวทั้งทางธรรมชาติ แล้วก็ทั้งประวัติศาสตร์ เขามีครบ เขามีความน่ารักอยู่ในตัว แต่ว่าเพียงแต่ว่ามันยังไม่ได้อินเข้าไปอยู่ในหัวใจของคนไทย ที่จะไปเที่ยวประมาณนั้น”

กำแพงเพชรเอง ความสมบูรณ์ของโบราณสถานภายในเขตกำแพงเมืองเขา ค่อนข้างจะสมบูรณ์ อันนั้นเป็นจุดแข็ง จะไม่มีชุมชนเข้าไปอยู่ในอุทยาน มันก็กลายเป็นจุดแข็ง ก็คือความสงบร่มเย็น แล้วก็ความสมบูรณ์ของโบราณสถานเขาค่อนข้างจะดีนะครับ

5. ด้านการตอบรับของประชาชนในท้องถิ่น

เวลาไปประชุมคณะกรรมการการท่องเที่ยวที่กำแพงเพชร ก็จะเอาจุดอ่อนตรงจุด อันนี้เคยเป็นจุดอ่อน เราจะทำยังไงเพื่อไม่ให้คนผ่าน แล้วก็ไปช่วยกันทำ ไปช่วยกันอะไรต่างๆ มีโครงการอยู่หลายโครงการ เดียวนี้ก็มีอะไรต่างๆ ก็พยายามจะบอกอย่างนั้นเหมือนกัน

แต่พูดถึงว่าความแข็งแรงของชุมชนเขา ความรัก เขาเรียกความภาคภูมิใจในถิ่นฐานบ้านเกิดของคนกำแพงเขาดีนะ อันนี้ผมเรียนตรงๆ เพราะว่าผมไปประชุมกับกำแพง กำแพงเขาจะบอกว่า “อ้อย กำแพงเพชร มีอะไรเป็นของตนเองเยอะแยะ มีดีกว่าสุโขทัยอีก” อะไรประมาณนั้น แต่เราก็ไม่ต่างกัน ก็เหมือนกันนั่นแหละแล้วก็ค่อนข้างจะแยกตัวออกจากชุมชน”

6. ด้านการจัดการ

“ผู้ประกอบการแข็งแรง กำแพงเพชรเขาแข็งแรง เขากล้าหน้าครับ พูดถึงว่า การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท) ก็ต้องพยายามช่วยนะคะ ก็คือ ทำเส้นทางให้ในเรื่องของไหว้พระ 9 วัดอะไรอย่างนี้ ก็ทำนะคะ แล้วก็คือ นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวแล้วนี่ พอจะช่วย Support กิจกรรมอะไรเราก็ทำกิจกรรมเพิ่มให้ กิจกรรมเวียนเทียนในวัดพระสี่อิริยาบถให้อะไรอย่างนี้ กระตุ้นให้ตัวมา แล้วต้องมานอนพักที่สุโขทัยหรือกำแพงคืนหนึ่ง แล้วเราจะมีกิจกรรมตรงนี้ให้อะไรอย่างนี้ แต่ตอนนี้ในเรื่องการท่องเที่ยว มันก็ขึ้นอยู่กับคนเที่ยวว่าเขาชอบหรือไม่ชอบอะไรยังไงพวกนี้จริง ๆ กำแพงเพชรมีอะไรที่สามารถพัฒนาไปได้เยอะ ถ้าพื้นที่ ถ้าท้องถิ่นเขาเข้มแข็ง พร้อมใจกันร่วมใจกัน ก็คือ อย่างก็มีบ่อน้ำพุร้อนพระร่วงใช้ไหมคะ คือตอนนี้เขาก็มีที่พัก แต่ที่พักมันไม่ได้ Renovate อะไรเลย มันก็เป็นแค่ที่พักไป คือมันไม่สามารถรองรับกลุ่ม Hi end ที่จะไปพัก เป็นแหล่งพักผ่อนได้จริงๆ

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และเชิงวัฒนธรรมของอารยธรรมล้านนา (พะเยา แพร่ น่าน) และสุโขทัย (กำแพงเพชร สุโขทัย)” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของอารยธรรมล้านนา (พะเยา แพร่ น่าน) และสุโขทัย (กำแพงเพชร สุโขทัย) โดยใช้การวิจัยแบบผสม ซึ่งมีผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

5.1 สรุปผลการวิจัยเชิงปริมาณ

เพื่อศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของอารยธรรมล้านนา (พะเยา แพร่ น่าน) และสุโขทัย (กำแพงเพชร สุโขทัย) จากการเก็บข้อมูลเพื่อประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 20 คน ผลการวิจัยสรุปตามค่าคะแนนจากมากไปน้อยได้ดังนี้

1. จังหวัดสุโขทัย มีศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และเชิงวัฒนธรรมของอารยธรรมล้านนา ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.76$, $SD=0.82$) และมีศักยภาพด้านการจัดการโดดเด่นที่สุด ($\bar{x}=4.07$) ซึ่งมีศักยภาพโดยรวมกล่าวคือ อันดับหนึ่ง อุทยานประวัติศาสตร์เมืองสุโขทัย มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.91$, $SD=0.90$) อันดับสองคือ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติรามคำแหง มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.74$, $SD=0.85$) อันดับสามคือ อุทยานแห่งชาติศรีสัชนาลัยมีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.73$, $SD=0.79$) ตามลำดับ

2. จังหวัดกำแพงเพชร มีศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และเชิงวัฒนธรรมของอารยธรรมล้านนา ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.65$, $SD=0.72$) และมีศักยภาพด้านการจัดการโดดเด่นที่สุด ($\bar{x}=3.81$) ซึ่งมีศักยภาพโดยรวมกล่าวคือ อันดับหนึ่ง อุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชร (วัดพระแก้ว วัดพระธาตุ) มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.66$, $SD=0.73$) อันดับสองคือ อุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชร (วัดช้างรอบ วัดสิงห์) มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.63$, $SD=0.71$) ตามลำดับ

3. จังหวัดพะเยา มีศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และเชิงวัฒนธรรมของอารยธรรมล้านนา ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.65$, $SD=0.55$) และมีศักยภาพด้านความสะดวก

ในการเข้าถึงโดดเด่นที่สุด ($\bar{x}=3.76$) ซึ่งมีศักยภาพโดยรวมกล่าวคือ อันดับหนึ่ง วัดศรีโคมคำ มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.62$, $SD=0.29$) อันดับสองคือ วัดติโลกอาราม มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.62$, $SD=0.29$) อันดับสาม กว๊านพะเยา/อนุสาวรีย์พ่อขุนงำเมือง มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.77$, $SD=0.74$) ตามลำดับ

4. จังหวัดแพร่ มีศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และเชิงวัฒนธรรมของอารยธรรมล้านนา ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.57$, $SD=0.72$) และมีศักยภาพด้านความสะดวกในการเข้าถึงโดดเด่นที่สุด ($\bar{x}=3.87$) ซึ่งมีศักยภาพโดยรวมกล่าวคือ อันดับหนึ่ง วัดพระธาตุช่อแฮ มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.69$, $SD=0.75$) อันดับสอง วัดพระธาตุแช่แห้ง มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.57$, $SD = 0.68$) อันดับสาม คุ่มเจ้าหลวง มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.51$, $SD = 0.66$) ตามลำดับ

5. จังหวัดน่าน มีศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และเชิงวัฒนธรรมของอารยธรรมล้านนา ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.54$, $SD=0.79$) และมีศักยภาพด้านคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวโดดเด่นที่สุด ($\bar{x}=3.76$) ซึ่งมีศักยภาพโดยรวมกล่าวคือ อันดับหนึ่งคือ วัดภูมินทร์ มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.73$, $SD=0.80$) อันดับสอง วัดพระธาตุช้างค้ำวรวิหาร มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.64$, $SD=0.83$) อันดับสาม แหล่งเตาเผาและเครื่องเคลือบบ้านป่อสวน มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.46$, $SD = 0.74$) ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาศักยภาพเพื่อรองรับการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และเชิงวัฒนธรรมของอารยธรรมล้านนา ในพื้นที่ 5 จังหวัดสรุปได้ว่า 1) อุทยานประวัติศาสตร์เมืองสุโขทัย 2) กว๊านพะเยา/อนุสาวรีย์พ่อขุนงำเมือง 3) พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติรามคำแหง 4) อุทยานแห่งชาติศรีสัชนาลัย และ 5) วัดภูมินทร์ ดังตาราง

ตารางที่ 5.1 ศักยภาพเพื่อรองรับการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และเชิงวัฒนธรรมของอารยธรรมล้านนา

อันดับ	แหล่งท่องเที่ยว	\bar{x}	SD
1	อุทยานประวัติศาสตร์เมืองสุโขทัย	3.91	0.90
2	กว๊านพะเยา/อนุสาวรีย์พ่อขุนงำเมือง	3.77	0.74
3	พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติรามคำแหง	3.74	0.85
4	อุทยานแห่งชาติศรีสัชนาลัย	3.73	0.79
5	วัดภูมินทร์	3.73	0.80
6	วัดพระธาตุช่อแฮ	3.69	0.75

อันดับ	แหล่งท่องเที่ยว	\bar{x}	SD
7	อุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชร (วัดช้างรอบ วัดสิงห์)	3.66	0.73
8	หอวัฒนธรรมนิทัศน์	3.64	0.70
9	พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติสุโขทัย	3.64	0.75
10	วัดพระธาตุช้างค้ำวรวิหาร	3.64	0.83
11	อุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชร (วัดช้างรอบ วัดสิงห์)	3.63	0.71
12	วัดศรีโคมคำ	3.62	0.29
13	วัดตีโลกอาราม	3.62	0.29
14	ศูนย์วัฒนธรรมไทลื้อ	3.61	0.74
15	วัดพระธาตุแช่แห้ง	3.57	0.68
16	คุ้มเจ้าหลวง	3.51	0.66
17	วัดพระธาตุจอมแจ้ง	3.49	0.77
18	แหล่งเตาเผาและเครื่องเคลือบบ้านบ่อสวก	3.46	0.74
19	บ่อเกลือ อ.ปัว	3.32	0.80

5.2สรุปผลการวิจัยเชิงคุณภาพ

ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และเชิงวัฒนธรรมของอารยธรรมล้านนา (พะเยา แพร่ น่าน) และสุโขทัย (กำแพงเพชร สุโขทัย) สรุปผลการวิจัยเชิงคุณภาพได้ดังนี้

1. อารยธรรมล้านนา (พะเยา แพร่ น่าน) ตั้งอยู่ในพื้นที่ภาคเหนือตอนบน ในด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวนั้นจะมีเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวที่ตั้งอยู่บริเวณเขตตัวเมืองเท่านั้น ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวกลุ่มอารยธรรมล้านนานั้นแตกต่างจาก แหล่งท่องเที่ยวอาณาจักรสุโขทัย กล่าวคือ แหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่อารยธรรมล้านนาแต่ละแห่งนั้นค่อนข้างตั้งอยู่ห่างไกลกัน แต่ก็มีป้ายบอกทางสู่แหล่งท่องเที่ยวที่ชัดเจน ดังนั้น นักท่องเที่ยวโดยมากจึงต้องเดินทางด้วยรถส่วนตัวหรือเดินทางมากับหมู่คณะ เพราะรถโดยสารบริการสาธารณะที่ให้บริการมีเพียงบางแห่งเท่านั้น นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางโดยเครื่องบินได้ที่สนามบินจังหวัดน่าน สิ่งอำนวยความสะดวกของแหล่งท่องเที่ยว นั้น อาทิ จุดพักนักท่องเที่ยว สถานที่จอดรถ ห้องน้ำในแหล่งท่องเที่ยว ถึงแม้จะมีจำนวนน้อยแต่ผู้ดูแลแหล่งท่องเที่ยวก็เห็นว่ามีความเหมาะสมและเพียงพอกับปริมาณของนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้าสู่แหล่ง ด้านสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวโดยรวมอยู่ในระดับดี ชุมชนมีความเข้มแข็งไม่พบปัญหาขยะในบริเวณแหล่งท่องเที่ยว

พื้นที่จังหวัดพะเยา แพร่ น่าน นั้นเป็นแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ ตลอดจนวัฒนธรรมวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่สำคัญของผู้คนบริเวณล้านนาตะวันออก ซึ่งเป็นพื้นที่เชื่อมโยงทางวัฒนธรรมที่สำคัญกับอาณาจักรล้านช้าง (เมืองหลวงพระบาง) ภาครัฐจึงเน้นพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์อารยธรรมล้านนาให้เป็นจุดขายทางการท่องเที่ยวเพื่อสร้างเส้นทางการท่องเที่ยวเชื่อมโยงระหว่างประเทศ ประชาชนในท้องถิ่นให้การต้อนรับนักท่องเที่ยวเป็นอย่างดี สังเกตได้จากความนิยมในเรื่องของการแต่งกายด้วยผ้าพื้นเมืองเพื่อการประชาสัมพันธ์ ตลอดจนเพื่อสร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยว ความร่วมมือด้านการบริหารจัดการได้เกิดขึ้นในหลายภาคส่วนเพื่อร่วมกันโปรโมทแหล่งท่องเที่ยว มีความร่วมมือกับสถาบันการศึกษาในชุมชนเพื่อการฝึกอบรมและฝึกภาคปฏิบัติในท้องถิ่นไว้บริการนักท่องเที่ยวอีกด้วย

2. อาณาจักรสุโขทัย (สุโขทัย กำแพงเพชร) ตั้งอยู่ในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง ด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดสุโขทัยและจังหวัดกำแพงเพชรนั้น เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่นี้ ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นพื้นที่มรดกโลก จึงทำให้แหล่งท่องเที่ยวดังกล่าว นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้โดยง่าย มีป้ายบอกทางชี้เข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวอย่างชัดเจน มีรถโดยสารสาธารณะให้บริการในช่วงระหว่างวันอย่างสม่ำเสมอ นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางโดยเครื่องบินได้ที่สนามบินจังหวัดสุโขทัย ทั้งนี้ ในด้านสิ่งอำนวยความสะดวกที่มีไว้บริการนักท่องเที่ยวนั้นมีครบครันแลเพียงพอสำหรับนักท่องเที่ยว อาทิ มีการจัดสรรพื้นที่จอดรถที่เพียงพอภายในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวมีร้านขายเครื่องดื่ม อาหารตลอดจนสินค้าที่ระลึกไว้บริการนักท่องเที่ยว มีบริการห้องน้ำสำหรับคนพิการ และมีเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยประจำอยู่ทั่วบริเวณแหล่งท่องเที่ยว สภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวโดยรวมอยู่ในสภาพดีหากแต่จะมีปัญหาเรื่องของปริมาณขยะบ้างในช่วงวันหยุดนักขัตฤกษ์

นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เห็นว่า แหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดสุโขทัยและกำแพงเพชร นั้นเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ควรค่าแก่การอนุรักษ์ เรียนรู้ ในส่วนของการต้อนรับของประชาชนในท้องถิ่นนั้น เจ้าหน้าที่และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องตลอดจนคนในท้องถิ่นต้องการให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยวเพิ่มมากขึ้น ซึ่งหน่วยงานในหลายภาคส่วนทั้ง การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) และ องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) (อพท.) มีการรณรงค์และพัฒนาให้กลายเป็นเมืองแห่งการท่องเที่ยวทั่วทั้งจังหวัด สอดคล้องกับการบริหารจัดการของภาคส่วนจังหวัดที่เน้นการประชาสัมพันธ์และแสวงหากิจกรรมการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ๆ บนพื้นฐานของทรัพยากรที่จังหวัดมีอยู่เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจภาคการท่องเที่ยวให้ขยับตัวสูงขึ้น ส่งเสริมให้คนในชุมชนร่วมกันรักษาสิ่งแวดล้อมอีกทั้งเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนของตน

5.3 อภิปรายผล

การศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และเชิงวัฒนธรรมของอารยธรรมล้านนา (พะเยา แพร่ น่าน) และสุโขทัย (กำแพงเพชร สุโขทัย) ข้อค้นพบที่ได้นับเป็นองค์ความรู้ใหม่ในการสร้างมูลค่าเพิ่มด้านเศรษฐกิจการท่องเที่ยว อันนำไปสู่แนวทางเพื่อการพัฒนาและการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวไม่ให้ถูกทำลาย เนื่องจากโบราณสถาน โบราณวัตถุในแหล่งท่องเที่ยว นับเป็นสิ่งสำคัญในการบอกเล่าเรื่องราว เชื่อมโยงความรู้สึกระหว่างอดีตและปัจจุบันให้เกิดขึ้นกับนักท่องเที่ยว ดังแนวคิดของ Collier & Harraway (1997) ได้กล่าวว่า องค์ประกอบของการท่องเที่ยวจะต้องสามารถดึงดูดใจคนให้มาเที่ยวนั้นมีที่เกิเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ หรือเกิดขึ้นจากการประดิษฐ์คิดค้นด้วยมนุษย์ เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ โดยการพิจารณาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมสามารถอภิปรายผลตามเกณฑ์ประเมิน กล่าวคือ

จากการประเมินศักยภาพเพื่อให้ทราบถึงความโดดเด่นทางกายภาพ ของแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่อารยธรรมล้านนา (พะเยา แพร่ น่าน) เห็นได้ว่า จังหวัดพะเยาและจังหวัดแพร่แหล่งท่องเที่ยวมีความโดดเด่นที่สุด คือ ด้านความสะดวกในการเข้าถึง มีค่าคะแนนอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.76$, $\bar{x}=3.87$) สอดคล้องกับงานวิจัยของ อัมเรศ เทพมา (2556) เรื่อง “การท่องเที่ยวเชิงสถาปัตยกรรมในพื้นที่อารยธรรมล้านนาตะวันออก” ซึ่งได้ทำการประเมินความพึงพอใจในเส้นทางท่องเที่ยวเชิงสถาปัตยกรรมอย่างมีส่วนร่วมในพื้นที่ล้านนาตะวันออก พบว่า พื้นที่จังหวัดพะเยา ความพึงพอใจในเส้นทางอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.42$) พื้นที่จังหวัดแพร่ พบว่า ความพึงพอใจในเส้นทางอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.40$) พื้นที่จังหวัดน่าน พบความพึงพอใจในเส้นทางอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.29$) อีกทั้งผลการประเมินยังสัมพันธ์กับ Bhatia (1986) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบพื้นฐานของแหล่งท่องเที่ยวว่า การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว เป็นองค์ประกอบที่สำคัญอีกประการหนึ่ง ที่จะช่วยให้นักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงจุดที่น่าสนใจได้ ซึ่งได้แก่ การคมนาคมขนส่งที่สะดวกสบายและสามารถพานักท่องเที่ยวเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจ หากแหล่งท่องเที่ยวใดที่การคมนาคมขนส่งไปไม่ถึง แหล่งท่องเที่ยวนั้นก็พลลดคุณค่าลง ตรงกันข้ามแหล่งท่องเที่ยวที่มีการคมนาคมเข้าถึงอย่างสะดวกสบาย ก็จะสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาท่องเที่ยวได้มากกว่า

โดยในส่วนของศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และเชิงวัฒนธรรมของอารยธรรมสุโขทัย (กำแพงเพชร สุโขทัย) ผลการวิจัยพบว่า จังหวัดสุโขทัยและจังหวัดกำแพงเพชร ศักยภาพที่มีความโดดเด่นที่สุดคือ ด้านคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว มีค่าคะแนนอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.05$, $\bar{x}=3.90$) สอดคล้องกับงานวิจัยของ จิรานุช โสภา (2554) เรื่อง “ศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเมืองมรดกโลกของประเทศไทย กรณีศึกษา: อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย-ศรีสัชนาลัย-กำแพงเพชร และอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา กล่าวคือ จังหวัดสุโขทัยและ

จังหวัดกำแพงเพชร ถือเป็นพื้นที่ที่มีการดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว เพราะเป็นแหล่งที่กำหนดเนื้อหาทางประวัติศาสตร์องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม วิศวกรรม รวมทั้งสภาพแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น และธรรมชาติที่มนุษย์นำมาใช้ที่น่าสนใจ มีเรื่องราวความเป็นมาที่สำคัญ ถือเป็นแหล่งที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมระดับโลก จนได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกจากองค์การศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ เช่นเดียวกับอุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัยและกำแพงเพชรที่มีโบราณสถานสำคัญๆ สะท้อนงานด้านศิลปะสถาปัตยกรรม มีศิลปกรรมที่เป็นแบบแผนของคนไทย และการจัดระเบียบสังคมที่ดี ถือเป็นสิ่งที่มีคุณค่าทั้งทางประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรม สถาปัตยกรรมระดับโลก

ผลการประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และเชิงวัฒนธรรมของอารยธรรมล้านนา (พะเยา แพร่ น่าน) และสุโขทัย (กำแพงเพชร สุโขทัย) ทำให้ทราบว่าแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งล้วนแล้วแต่มีศักยภาพและข้อจำกัดที่แตกต่างกัน ดังนั้น การพัฒนาจึงควรคำนึงถึงบริบทของแหล่งท่องเที่ยวในด้านต่างๆ รวมถึงเครือข่ายความร่วมมือเพื่อให้เกิดการพัฒนาอันนำไปสู่การสนับสนุนซึ่งกันและกัน บนพื้นฐานของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนสืบไป

5.4 ข้อเสนอแนะ

1. ด้านวิชาการ

1) จากผลการวิจัยครั้งนี้สามารถนำไปสู่งานวิจัยที่มุ่งศึกษาขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยว เพื่อป้องกันพื้นที่โบราณสถาน โบราณวัตถุในแหล่งอารยธรรมไม่ให้ถูกทำลาย

2. ด้านเศรษฐกิจ/พาณิชย์

1. หน่วยงานภาครัฐ เอกชน ชุมชนสามารถนำผลที่ได้จากการวิจัยมาประยุกต์เป็นแนวทางเพื่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และเชิงวัฒนธรรมในท้องถิ่นของตน

2. สร้างรูปแบบกิจกรรมเส้นทางท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และเชิงวัฒนธรรมบนพื้นที่เชื่อมโยง ทั้งในส่วนของการเชื่อมโยงด้านอาณาเขตและการเชื่อมโยงทางด้านอารยธรรม

บรรณานุกรม

บรรณานุกรมภาษาไทย

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2557). *การท่องเที่ยวในประเทศไทย*.

10 ธันวาคม 2559 จาก http://www.baanjomyut.com/library_2/travel/07.html

กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2557). *คู่มือการประเมินมาตรฐานคุณภาพแห่งท่องเที่ยวประวัติศาสตร์*. 24 มกราคม 2560 จาก

จาก <http://www.tourism.go.th/home/listcontent/11/7/83>

จุฑามาศ ไชยสร . (2536). *การศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร

จิราณุช โสภา และคณะ. (2554). *ศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเมืองมรดกโลกของประเทศไทย กรณีศึกษา: อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย-ศรีสัชนาลัย-กำแพงเพชร และอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.

จุฑามาศ ไชยสร. (2536). *ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเพื่อพัฒนา การท่องเที่ยวในจังหวัดแม่ฮ่องสอน*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร

ดุจดดี คงสุวรรณ. (2557). *พัฒนาการสังคมไทย สมัยสุโขทัย (พุทธศตวรรษที่ 19-20)*. 24 มกราคม 2560 จาก http://www.baanjomyut.com/library_2/development_of_society/07.htm

ดุจดดี คงสุวรรณ. (2557). *สมัยล้านนา (พุทธศตวรรษที่ 18-23)*. 24 มกราคม 2560 จาก http://www.baanjomyut.com/library_2/development_of_society/06.html 18:10 26/7/2557

นวลศิริ วงศ์ทางสวัสดิ์. (2528). *ชุมชนโบราณในเขตล้านนา*. ภาควิชาภูมิศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). *การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: บริษัทเพรส แอนด์ ดีไซน์ จำกัด.

บุปผา วงษ์พันธุ์ทา (2544). *การประเมินศักยภาพการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ .

พระรัตนปัญญา, ชินกาลมาลีปกรณ์ และแสง มนวิฑูร. (2517). *ล้านนา*. พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ ศาสตราจารย์ ร.ต.ท.แสง มนวิฑูร 20 เมษายน 2517.

- มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. (2545). *การประเมินศักยภาพการพัฒนาการท่องเที่ยว*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. (2557). *การท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม*. 24 มกราคม 2560
www.elearning.msu.ac.th/opencourse/312/content/unit3/3_2.html
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2542). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (พิมพ์ครั้งที่ 1)*. กรุงเทพฯ: บริษัท นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์ จำกัด.
- วรรณภา คำปนบุตร. (2557). *การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวบนฐานนิเวศวัฒนธรรมในเขตพื้นที่ตำบลพระธาตุ อำเภอนาคู จังหวัดมหาสารคาม*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- วินัย พงศ์ศรีเพียร. (2539). *ป่าไปสี่ฟ-ป่าไปห้าเตียน*. เอกสารประวัติศาสตร์จีนโบราณ. สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีจัดพิมพ์.
- วิวัฒน์ ชัยบุญฤกษ์. (2529). *ผลกระทบของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวต่อมรดกศิลปวัฒนธรรม*. จุลสารการท่องเที่ยว 5,3 (ก.ค 29). หน้า 82-88 (2533) การท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์กรมศาสนา
- ศูนย์ข้อมูลข่าวสารอาเซียน. (2555). *ประวัติศาสตร์ สปป.ลาว*. 24 มกราคม 2560
 จาก http://www.asean thai.net/mobile_detail.php?cid=50&nid=4456
- ศูนย์ข้อมูลมรดกโลก กระทรวงวัฒนธรรม. (2557). *มรดกโลก สุโขทัย ศรีลัชนาลัย และกำแพงเพชร ในปัจจุบัน*. 24 มกราคม 2560 จาก http://www.thaiwhic.go.th/heritage_culture.aspx#a
- ศูนย์ข้อมูลมรดกโลก กระทรวงวัฒนธรรม. (2557). *อุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชร*. 10 ธันวาคม 2559 จาก http://www.thaiwhic.go.th/heritage_culture.aspx#a9.
- ศูนย์ข้อมูลมรดกโลก กระทรวงวัฒนธรรม. (2557). *อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย*. 10 ธันวาคม 2559 จาก http://www.thaiwhic.go.th/heritage_culture.aspx#a9.
- เศกสรรค์ ยวงนิชัย. (2549). *ศักยภาพพื้นที่เพื่อพัฒนายุทธศาสตร์การท่องเที่ยวชายแดนไทย-ลาว: กรณีศึกษาจังหวัดหนองคาย และนครหลวงเวียงจันทน์*. (รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์) กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
- สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (2557). *แผนพัฒนาการท่องเที่ยวเส้นทางอารยธรรมล้านนา : ลำปาง ลำพูน เชียงใหม่*. 24 มกราคม 2560 จาก http://www.sri.cmu.ac.th/~sri local/research_a/DATA/52_E.html

สมชาย เลี้ยงพรพรรณ. (2547). *โครงการการศึกษาศักยภาพของแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณทะเลสาบสงขลา*. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ จังหวัด สงขลา. 24 มกราคม 2560 จาก

www.mots.go.th/ewtadmin/ewt/mots_km_dl_link.php?nid=174

สมประสงค์ อ่อนแสง. (2551). *แนวทางการพัฒนาศักยภาพของวัดจังหวัดมุกดาหารเพื่อการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม*.

สร้อยดี อ่องสกุล. (2557). *ประวัติศาสตร์ล้านนา (พิมพ์ครั้งที่ 10)*. กรุงเทพฯ: สำนักอมรินทร์.

สุภาภรณ์ หาญทอง. (2543). *ศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวจังหวัดพัทลุง*. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

อัมเรศ เทพมา . (2557). *การท่องเที่ยวเชิงสถาปัตยกรรม ในพื้นที่อารยธรรมล้านนาตะวันออก*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

บรรณานุกรมภาษาต่างประเทศ

Bhatia, A.K.. (1986). *Tourism Development Principles and Practices*. 4th ed. New Delhi : Sterling Publishers Private.

Collier, A. & Harraway, S. (1997). *Principles of Tourism*. Auckland: Longman.

Forristal, Linda Joyce. (2009). *Perceived Attractiveness and Dimensionality of Culture-Based Tourism Opportunities for Prophetstown*. Doctor's Thesis Indiana: Purdue University.

Godfrey Kerry & Clarke Jackie. (2000). *The Tourism Development Handbook*. London: Cassell.

Richards, Greg. (1995). *Cultural tourism in Europe*. UK: Biffles. Guildford.

Sabahat Anjum. (2005). *The Tourism Potential of Pakistan and Future Development*. Master of Science Degree in Hospitality and Tourism. University of Wisconsin.

Xie, Philip Feifan. (2004). *Authenticating Cultural Tourism : Folk Villages in Hainan, China*. Dissertation Abstracts International. Ontario, Canada: University of Waterloo, Faculty of Environment Theses and Dissertations Electronic Theses and Dissertations (UW).

ภาคผนวก ก
แบบประเมินศักยภาพ

ชื่อ - สกุล.....หน่วยงาน.....ตำแหน่ง.....

ดีมาก = 5 ดี = 4 ปานกลาง = 3 น้อย = 2 น้อยที่สุด = 1

	จังหวัดพะเยา					จังหวัดแพร่				จังหวัดน่าน				จังหวัดสุโขทัย			จ.กำแพงเพชร			
	วัดศรีโคมคำ	วัดติโลกอารม	กว๊านอนุเมธีราช/อนุเมธีราชเมือง	หอวัฒนธรรมที่ตัดใหม่	ศูนย์วัฒนธรรมเทอ	วัดพระธาตุดอยแม่จาง	วัดพระธาตุช่อแฮ	คุ้มเจ้าหลวง	วัดพระธาตุแช่แห้ง	วัดภูมินทร์	วัดพระธาตุมุทไถ์	แหล่งเตาเผาและเครื่องเคลือบบ้านป่อสวก	ป่อสวก	ป่อเกลือ อ.ปัว	อุทยานประวัติศาสตร์เมืองโบราณสุโขทัย	พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติรามคำแหง	อุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย	พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติสุโขทัย	อุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย	อุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย
1. ความสะดวกในการเข้าถึง																				
- ลักษณะถนน																				
- พาหนะที่เข้าถึง																				
พาหนะรับจ้างที่เข้าถึง																				
- ระยะทาง																				
- ป้ายชี้ทางเข้าสู่แหล่ง																				

	จังหวัดพะเยา					จังหวัดแพร่				จังหวัดน่าน				จังหวัดสุโขทัย				จ.กำแพงเพชร		
	วัดศรีโคมคำ	วัดติโลกอาราม	กวีอนุสรณ์ศรีวชิระ/อนุสรณ์เมือง	อนุสรณ์พระนเรศวรมหาราช	ศูนย์วัฒนธรรมไทยลื้อ	วัดพระธาตุดอยจอมแจ้ง	ศาลาอเนกประสงค์	คุ้มหลวง	วัดพระธาตุแช่แห้ง	วัดบุญนิมิต	วัดพระศรีรัตนศาสดาราม	ศาลากลาง	บ้านท่าลี่	บ้านท่าลี่	บ้านท่าลี่	บ้านท่าลี่	บ้านท่าลี่	บ้านท่าลี่	บ้านท่าลี่	บ้านท่าลี่
2. สิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว																				
น้ำ ไฟฟ้า																				
โทรศัพท์สาธารณะ																				
- ถึงขยะ																				
- สถานที่จอดรถ																				
- จุด พัก นักท่องเที่ยว																				
- ร้านอาหาร ร้าน ขายของที่ระลึก																				
- ห้องน้ำ																				

	จังหวัดพะเยา					จังหวัดแพร่				จังหวัดน่าน			จังหวัดสุโขทัย			จ.กำแพงเพชร				
	วัดศรีโคมคำ	วัดติโลกอารม	กวีอนุเมธีวรายนุ/เบญจมาศเมือง	หอวัฒนธรรมรัตน	ศูนย์วัฒนธรรมไทย	วัดพระธาตุดอยแม่จาง	ศาลาอชตบรรพต	คุ้มเจ้าหลวง	วัดพระธาตุดอยแม่ต๋ำ	วัดบุญนิมิต	วัดพระธาตุน้อย	แหล่งเตาเผาและเครื่องเคลือบบ้าน	บ่อสวก	บ่ออ.อ.บัว	อุทยานประวัติศาสตร์เมืองสุโขทัย	พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติสุโขทัย	พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติสุโขทัย	อุทยานประวัติศาสตร์ศรีสรีระสังขาร	พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติกำแพงเพชร	อุทยานประวัติศาสตร์ศรีสรีระสังขาร
- การดูแลรักษา ความปลอดภัย																				
3. สภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว																				
- สภาพแวดล้อม ทางธรรมชาติ และการถูก ตัดแปลง																				
- ระบบนิเวศ																				
- มลภาวะ (ขยะ ภาพ เสียง																				

	จังหวัดพะเยา					จังหวัดแพร่			จังหวัดน่าน			จังหวัดสุโขทัย			จ.กำแพงเพชร				
	วัดศรีโคมคำ	วัดติโลกอาราม	กว๊านพะเยา/อนุสาวรีย์พ่อขุนงำเมือง	หอวัฒนธรรมนิทัศน์	ศูนย์วัฒนธรรมไทยลื้อ	วัดพระธาตุดอยแม่จาง	วัดพระธาตุดอยฮ่อแฮ	คุ้มเจ้าหลวง	วัดพระธาตุดอยแช่แห้ง	วัดภูมินทร์	วัดพระธาตุช้างค้ำวรวิหาร	แหล่งเตาเผาและเครื่องเคลือบบ้านป้อสวก	ป้อเกลือ อ.ปัว	อุทยานประวัติศาสตร์เมืองสุโขทัย	พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติรวมแปะ	อุทยานแห่งชาติศรีสรีษณาถัย	พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติสุโขทัย	อุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชร (วัดพระธาตุ)	อุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชร (วัดช้างรอบ)
อากาศ)																			
4. คุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว																			
- ทางธรรมชาติ																			
- ทางประวัติศาสตร์																			
- ทางวัฒนธรรม																			
5. การตอบรับของประชาชนในท้องถิ่น																			
- การต้อนรับนักท่องเที่ยว																			
- การมีส่วนร่วม																			

	จังหวัดพะเยา					จังหวัดแพร่			จังหวัดน่าน			จังหวัดสุโขทัย			จ.กำแพงเพชร			
	วัดศรีโคมคำ	วัดติโลกอารม	กวีอนุเมธีวรายนุ/ภะระพนแก้วเมือง	หอวัฒนธรรมรัตน	ศูนย์วัฒนธรรมไทยลือ	วัดจอมจอยระพต	ศาลอชตระพต	คุ้มหน้ำจุ่ม	วัดทุ่งเขาเตระพต	วัดนาหมื่น	วัดพระศรีคงค์	น่านบ้านบั้ง	บ่อ	บ่อ	บ่อ	บ่อ	บ่อ	บ่อ
6. การจัดการ																		
- การบริการข้อมูลเพื่อการศึกษา																		
- การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม																		
- องค์กรหรือกลุ่มในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์																		

ภาคผนวก ข
รายชื่อผู้ประเมินศักยภาพ

รายชื่อผู้ประเมินศักยภาพการวิจัยเรื่อง “การศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และ เชิงวัฒนธรรมของอารยธรรมล้านนา (พะเยา แพร่ น่าน) และสุโขทัย (กำแพงเพชร สุโขทัย)”

ลำดับ	ชื่อ	ตำแหน่ง
1.	ดวงดาว โยชิตะ	คณะบริหารธุรกิจ สาขาการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยกรุงเทพสุวรรณภูมิ
2.	กัลยารัตน์ ศิริรัตน์	คณะศิลปศาสตร์ สาขาการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
3.	อรกมล ช้อยวงศ์งาม	คณะบริหารธุรกิจ สาขาการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยรัตนบัณฑิต
4.	พิมนภัทร พันนา	คณะศิลปศาสตร์ สาขาการท่องเที่ยวและการ โรงแรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
5.	อาภาภัทร บรรจง	คณะบริหารธุรกิจ สาขาการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยรัตนบัณฑิต
6.	วีรยุทธ์ จันทร์สิงห์	คณะบริหารธุรกิจ สาขาการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยรัตนบัณฑิต
7.	อรทัย มุลคำ	คณะศิลปศาสตร์ สาขาการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขต ขอนแก่น
8.	อรรถพงศ์ ศรีตะลาชัย	คณะศิลปศาสตร์ สาขาการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออกวิทยา เขตจักรพงษ์ภูวนาถ
9.	นวนันท์ ศรีสุขใส	นักศึกษาปริญญาตรีบัณฑิต สาขาการจัดการการ ท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยพะเยา
10.	ปณิชา ต้นสุติชล	นักวิจัยด้านการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
11.	ศิวธิดา ศรีทองสุข	คณะศิลปศาสตร์ สาขาการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขต สุรินทร์

ลำดับ	ชื่อ	ตำแหน่ง
12.	สาลินี ทิพย์เพ็ง	คณะศิลปศาสตร์ สาขาการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย
13.	ผศ.ดร. จิรานุช โสภา	โรงเรียนการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
14.	ดร. พิรมาลย์ บุญธรรม	โรงเรียนการเรือน มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
15.	รศ.ดร. พรรณี สวนเพลง	คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
16.	วรวริษา รัตพงษ์	นักศึกษาปริญญาตรีบัณฑิต สาขาการจัดการการ ท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยพะเยา
17.	ดร. ชุมพล มุสิกานนท์	อพท. น่าน
18.	ณัฐพงษ์ บุญคำ	อพท.สุโขทัย กำแพงเพชร ศรีสะเกษ
19.	รัศมี อัจฉริยไพศาลกุล	คณะบริหารธุรกิจ สาขาการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยรัตนบัณฑิต
20.	อุษณีย์ ผาสุก	คณะบริหารธุรกิจ สาขาการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

ภาคผนวก ค
ข้อคำถามในการสัมภาษณ์

1. ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวเป็นอย่างไร

.....
.....
.....
.....

2. สิ่งอำนวยความสะดวกเป็นอย่างไร

.....
.....
.....
.....

3. สภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวเป็นอย่างไร

.....
.....
.....
.....

4. คุณค่าและความสำคัญทางวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยวเป็นอย่างไร

.....
.....
.....
.....

5. การต้อนรับของประชาชนในท้องถิ่นเป็นอย่างไร

.....
.....
.....
.....

6. การจัดการของแหล่งท่องเที่ยวเป็นอย่างไร

.....
.....
.....
.....

7. แนวทางในการพัฒนาศักยภาพของการท่องเที่ยวเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

ประวัติผู้วิจัย

หัวหน้าโครงการ : พิรมาลย์ บุญธรรม

1. ชื่อ - นามสกุล (ภาษาไทย)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พิรมาลย์ บุญธรรม

ชื่อ - นามสกุล (ภาษาอังกฤษ)

Piramal Buntham, Ph.D

2. ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์ โรงเรียนการเรือน มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

3. หน่วยงานและสถานที่อยู่ที่ติดต่อได้สะดวก พร้อมหมายเลขโทรศัพท์ โทรสาร และไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ (e-mail)

โรงเรียนการเรือน มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

โทร: 02-244-5622 โทรศัพท์เคลื่อนที่ : 084-645-6874

อีเมล : Piramalaya@gmail.com

4. ประวัติการศึกษา

- คหกรรมศาสตร์ (ค.บ.) มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม
- คหกรรมศาสตรศึกษา (ศศ.ม.) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- อาชีวศึกษา (ศศ.ด.) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

5. สาขาวิชาการที่มีความชำนาญพิเศษ (อาจจะแตกต่างจากวุฒิการศึกษา) โปรดระบุสาขาวิชาการ

- การบริหารจัดการการส่งออกเสื้อผ้า และสิ่งทอ
- การบริหารจัดการสิ่งทอพื้นเมืองตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง
- ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านในประเทศไทย
- ความเข้มแข็งวิสาหกิจชุมชนผ้าทอพื้นเมืองตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง
- สิ่งทอพื้นเมืองและสี่ธรรมชาติ

6. ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิจัยทั้งภายในและภายนอกประเทศ โดยระบุสถานภาพในการทำการวิจัยว่าเป็นผู้อำนวยการแผนงานวิจัย หัวหน้าโครงการวิจัย หรือผู้ร่วมวิจัยในแต่ละผลงานวิจัย

6.1 งานวิจัยที่ทำเสร็จแล้ว

1. กระบวนการผลิตกระดาษจากเปลือกสับประรดภูแล 2549 (ทุนสนับสนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต)

2. กระบวนการย้อมสีผ้าฝ้ายทอมือไทยดำด้วยคราม ปี 2548 (ทุนสนับสนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต)

3. ความเข้มแข็งวิสาหกิจชุมชนผ้าทอพื้นเมืองไทยครั้งตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง 2554

4. โครงการ “ศิลปินดาวเด่นจิตรกรรมบัวหลวงครั้งที่ 1 ” – ครั้งที่ 4 หอศิลป์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ มูลนิธิธนาคารกรุงเทพ (ทุนสนับสนุนการวิจัยจากมูลนิธิธนาคารกรุงเทพ 2551-2554)

5. การสำรวจพฤติกรรมกรรมการบริโภคและทัศนคติของนักท่องเที่ยวที่มีต่ออาหารท้องถิ่นในภูมิภาคอาเซียน (รายงานฉบับสมบูรณ์) (ทุนสนับสนุนการวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช)).

ผู้ร่วมวิจัยคนที่ 1: นางสาวอรอนงค์ ทองมี

1. นางสาวอรอนงค์ ทองมี

(Miss Onanong Thongmee)

2. ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์ประจำหลักสูตร เทคโนโลยีการประกอบอาหารและการบริการ

3. โรงเรียนการเรือน มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

หมายเลขโทรศัพท์ 02-423 9428 โทรสาร: 02-423 9428

อีเมลล์ ornanong16@yahoo.com

4. ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2540 คบ. (อาหารและโภชนาการ) สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล

พ.ศ. 2544 ศศ.ม. (คหกรรมศาสตรศึกษา) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

พ.ศ. 2558 กำลังศึกษา ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (ปร.ด.)

สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

5. สาขาวิชาการที่มีความชำนาญพิเศษ การจัดการวัฒนธรรมอาหารท้องถิ่นภาคเหนือเพื่อเศรษฐกิจสร้างสรรค์ อาหารไทย อาหารญี่ปุ่น ขนมไทยและเบเกอรี่

ผู้ร่วมวิจัยคนที่ 2: นางสาวโสรัจจ์ วิสุทธิแพทย์

1. ชื่อ - นามสกุล (ภาษาไทย) นางสาวโสรัจจ์ วิสุทธิแพทย์
ชื่อ - นามสกุล (ภาษาอังกฤษ) Miss Sorat Wisutthipaet
2. ตำแหน่งปัจจุบัน
อาจารย์ประจำหลักสูตร: เทคโนโลยีการประกอบอาหารและการบริการ
โรงเรียนการเรือน มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
4. หน่วยงานและสถานที่ติดต่อได้สะดวก พร้อมหมายเลขโทรศัพท์ โทรสาร และไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ (e-mail)
เลขที่ 1289/58-59 ซอยสีรินธร 5 แขวงบางบำหรุ
เขตบพพลัด กรุงเทพมหานคร 10700
โทร 089-1688948 e-mail : katai23@hotmail.com
5. ประวัติการศึกษา
ครุศาสตร์บัณฑิต (เกียรตินิยมอันดับ 2) คหกรรมศาสตร์ สถาบันราชภัฏสวนดุสิต
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (คหกรรมศาสตร์ศึกษา) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (ปร.ด.) สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
6. สาขาวิชาการที่มีความชำนาญพิเศษ (แตกต่างจากวุฒิการศึกษา)
อาหารไทย อาหารเวียดนาม อาหารเกาหลี วัฒนธรรมอาหารท้องถิ่นภาคตะวันออก
ภูมิปัญญาอาหารท้องถิ่น เพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวในภาคตะวันออก

ผู้ร่วมวิจัยคนที่ 3: ดร. ธีรนุช ฉายศิริโชติ

1. ชื่อ - นามสกุล (ภาษาไทย) นาย นางสาว นาง ยศ
ดร. ธีรนุช ฉายศิริโชติ
ชื่อ - นามสกุล (ภาษาอังกฤษ) Mr., Miss, Mrs., Rank
Teeranuch Chysirichote, Ph.D
2. ตำแหน่งปัจจุบัน
อาจารย์หลักสูตรเทคโนโลยีการประกอบอาหารและการบริการ
3. หน่วยงานและสถานที่ติดต่อได้สะดวก พร้อมหมายเลขโทรศัพท์ โทรสาร และไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ (e-mail)

โรงเรียนการเรือน มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

ที่อยู่ : 228-228/1-3 ถ.สีรินธร เขตบางพลัด กรุงเทพฯ 10700

หมายเลขโทรศัพท์ (ที่ทำงาน): 02-423-9435 หมายเลขโทรสาร: 02-4239438

อีเมล : pinkycake59@yahoo.com

4. ประวัติการศึกษา

ศศ.บ. (ศึกษาศาสตร์-คหกรรมศาสตร์) เกียรตินิยมอันดับหนึ่งเหรียญทอง

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ศศ.บ. (ธุรกิจอาหาร) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

ศศ.บ. (โภชนาการชุมชน) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

ศศ.ม. (อาหารและโภชนาการ) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ปร.ด. (เกษตรเขตร้อน) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

5. สาขาวิชาการที่มีความชำนาญพิเศษ (แตกต่างจากวุฒิการศึกษา) ระบุสาขาวิชาการ : ขนมอบ (เบเกอรี่) และอาหารหวานเพื่อสุขภาพ

6. ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิจัยทั้งภายในและภายนอกประเทศ โดยระบุสถานภาพในการทำการวิจัยว่าเป็นผู้อำนวยการแผนงานวิจัย หัวหน้าโครงการวิจัย หรือผู้ร่วมวิจัยในแต่ละผลงานวิจัย

7.1 หัวหน้าโครงการวิจัย

1) การพัฒนามัฟฟินเนื้อตาลสุกผสมลูกตาล : การพัฒนาเต้าหูนมสดเสริมใยอาหารจากเปลือกส้มโอผง

7.2 งานวิจัยที่ทำเสร็จแล้ว : ชื่อผลงานวิจัย ปีที่พิมพ์ การเผยแพร่ และแหล่งทุน (อาจมากกว่า 1 เรื่อง)

1) โครงการศึกษาคูณภาพของเนย และผลิตภัณฑ์จากเนยสวนดุสิต ได้รับงบประมาณจากมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต

2) การพัฒนามัฟฟินเนื้อตาลสุกผสมลูกตาล งบประมาณจากมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต พ.ศ. 2555

7.3 งานวิจัยที่กำลังทำ : ชื่อข้อเสนอการวิจัย แหล่งทุน และสถานภาพในการทำวิจัยว่า ได้ทำการวิจัยลุล่วงแล้วประมาณร้อยละเท่าใด

1) การพัฒนาเต้าหูนมสดเสริมใยอาหารจากเปลือกส้มโอผง งบประมาณจากมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต ลุล่วงแล้วประมาณร้อยละ 60

๕๕๕๕๕

ผู้ร่วมวิจัยคนที่ 4: ดร.จिरานูช โสภา

1. ชื่อ - นามสกุล (ภาษาไทย) นาย นางสาว นาง ยศ

นางสาวจिरานูช โสภา

ชื่อ - นามสกุล (ภาษาอังกฤษ) Mr., Miss, Mrs., Rank

Miss Chiranut Sopha

3. ตำแหน่งงานปัจจุบัน

อาจารย์ประจำโรงเรียนการท่องเที่ยวและการบริการ (พนักงานมหาวิทยาลัย)

4. หน่วยงานและสถานที่อยู่ที่ติดต่อได้สะดวก พร้อมหมายเลขโทรศัพท์ โทรสาร และไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ (e-mail)

หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาการจัดการบริการ อาคารบัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต 10300

โทร : 081-854-3749 โทรสาร : 02-243-3408

E-mail : chiranut1970@yahoo.com

5. ประวัติการศึกษา

ปริญญาตรี : อักษรศาสตรบัณฑิต (ประวัติศาสตร์) มหาวิทยาลัยศิลปากร 2536

ปริญญาโท : ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ประวัติศาสตร์) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2542

ปริญญาเอก : ปริญญาเอก คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร หลักสูตร
Architectural Heritage Management and Tourism 2553

ประกาศนียบัตร :

- ประกาศนียบัตรวิชาชีวะมัคคุเทศก์ทั่วไป (ต่างประเทศ) รุ่นที่ 7 คณะโบราณคดี
มหาวิทยาลัยศิลปากร 2544

- ประกาศนียบัตรภาษาเวียดนามระดับต้น-กลาง มหาวิทยาลัยมหิดล 2545 - 2546

- ประกาศนียบัตรภาษาเขมรระดับต้น มหาวิทยาลัยศิลปากร 2548

- ประกาศนียบัตรโครงการวิจัยเพื่อพัฒนาศักยภาพบุคลากรการวิจัยด้านการท่องเที่ยว
ยั่งยืนกลุ่มประเทศ อนุภูมิภาคแม่น้ำโขง (GMS) 30 สิงหาคม – 9 กันยายน 2548

- ประกาศนียบัตรภาษาญี่ปุ่นระดับต้น คณะศิลปศาสตรมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

6. สาขาวิชาการที่มีความชำนาญพิเศษ (แตกต่างจากวุฒิการศึกษา) ระบุสาขาวิชาการการท่องเที่ยว วัฒนธรรม การเมืองการปกครอง

7. ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิจัยทั้งภายในและภายนอกประเทศ โดยระบุสถานภาพในการทำการวิจัยว่าเป็นผู้อำนวยการแผนงานวิจัย หัวหน้าโครงการวิจัย หรือ ผู้ร่วมวิจัยในแต่ละผลงานวิจัย

7.1 งานวิจัยที่ทำเสร็จแล้ว

1. ศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเมืองมรดกโลกของประเทศไทย กรณีศึกษาอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย-ศรีสัชนาลัย-กำแพงเพชร และอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา เพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน พ.ศ. 2554 (ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ)

2. การสำรวจและรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเส้นทางน้ำเพื่อการชมหิ่งห้อยจังหวัดสมุทรสงคราม 2550 (ได้รับทุนจาก สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย)

3. การสร้างศักยภาพยุทธศาสตร์ชุมชนด้านการนำเสนอข้อมูลชุมชนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว 2550 (ได้รับทุนจากสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาแห่งชาติ)

4. การสร้างศักยภาพยุทธศาสตร์ชุมชนด้านการนำเสนอข้อมูลชุมชนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว ระยะขยายผล 2552 (ได้รับทุนจากสำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ)

5. ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับอาหาร (รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์). กรุงเทพมหานคร. (ได้รับทุนจากสำนักงานคณะกรรมการกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) และคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช)).

6. โครงการพัฒนาระบบประเมินมาตรฐานสมรรถนะของบุคลากรที่ประกอบวิชาชีพท่องเที่ยวตามมาตรฐานข้อตกลงร่วมอาเซียน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา

7. การศึกษาศักยภาพที่เกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต ปี พ.ศ. 2556 มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต

8. การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับอาหารในภูมิภาคอาเซียน (ได้รับทุนจากสำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ (วช.))

9. การศึกษาอุปสงค์และอุปทานของการท่องเที่ยวเชิงบำเพ็ญประโยชน์ในกลุ่มจังหวัดสนุก (สกลนคร-นครพนม-มุกดาหาร) (ได้รับทุนจากสำนักงานคณะกรรมการกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)).

10. การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงบำเพ็ญประโยชน์ในกลุ่มจังหวัดสนุก (สกลนคร-นครพนม-มุกดาหาร))

๕๕๕๕๕